

קובץ גליונות

פרשת קרה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

הגאון הצדיק
רבי ישראל אליהו וינטרויב
זצוק"ל

הגאון האדיר
רבי אברהם גנהובסקי זצוק"ל

הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן
זצוק"ל

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטיינמן שליט"א

מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א

מרן פוסק הדור
הגר"נ קרליץ שליט"א

מרן רה"י
הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין שליט"א

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיח בחוקיך

גאון יעקב

משנת החפץ חיים

פניני דעת

דובב שפתיים

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

זכות הלימוד בקובץ זה, לע"נ הטהורה של רבינו הגדול
אביהם ולבם של ישראל מרן ראש הישיבה הגאון
רבי מיכל יהודה ב"ר משה דוד ליפקוביץ זללה"ה
שהשבת חל יום היארצייט החמישי להסתלקותו לשמי מרום

ומן הראוי להביא קטע מתוך צוואתו:
"הנני מבקש מכל אחד שקיבל תועלת ברוהניות על ידי שישתדל לעשות
עבורי לעילוי נשמתו..... כי הרי אין גבול ושיעור לדרגות האדם".

נלב"ע כ"ו סיון תשע"א תנצב"ה

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

ישכר באוהליך, הר"ן הרב אברמוב חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק נאות הפסגה 052-7608620 קריית ספר בית הכנסת: קהילת משך חכמה 053-3127555 מרומי שדה 08-9791115 נס ציונה מוסדות אור תורת שלום בכולל בראשות הרב יפת שליט"א נתיבות 054-8454356 (טרבלסי) נתניה רמת אפרים 052-7664668 ביהכנ"ס מנין אברכים רח' גבע 054-8452828 (וייס) פתח תקוה בבתי הכנסת: *אבי עזרי *אוהל אברהם *חניכי הישיבות גני הדר *מקוה בעש"ט קריית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד רכסים גבעה א' 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) תל אביב ביהכ"נ אביר יעקב 050-6824384 (נוביק) תפרח 08-9924520	בית וגן 02-6449498 (שעיו) הפיסגה 46 (ניתן להשאיר הודעה) בר אילן/נוה צבי 054-8474651 הר נוף בבתי הכנסת: *אמרי שפר *קהילת בני תורה *חניכי הישיבות- רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרוד) נוה יעקב 052-7677676 (לוי) סורוצקין בבתי הכנסת: *אהבת תורה *באר שמואל סנהדריה 052-7171376 מקוה פאג"י עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) *בית הכנסת בית ישראל קריית יובל 052-7639488 רוממה *בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) רמות ג' *ביהכנ"ס חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) רמות פולין *ביהכנ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות שערי חסד 054-8498969 (קירט) גילה *ביהכנ"ס חזון נחום 052-7653820 כפר חסידים ישיבת כפר חסידים 053-3136168 מבוא חורון 054-8413562 (פיינר) מודיעין עילית *בכוללים: עטרת שלמה,	*יד אהרון בכוללים: *בית הלל *נחלת משה *חזון איש פוניבז' (אוהל קדושים) אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מאיר בית מדרש עליון גאון יעקב משך חכמה פוניבז' קהילות יעקב קריית מלך שערי תורה תפארת ציון מרכז חנות גל פז- ר' עקיבא 88 פרדס כץ 052-7168580 (אבוחצירא 30) בבתי הכנסת: *מנין אברכים (אבוחצירא 9) קריית הרצוג 03-5708404 (שטרן) 052-7640848 (פרידמן) שכון ה' 053-3151405 (נמירובסקי) ביהכנ"ס המרכזי זכרון יעקב 04-6392214 (קניגסבוך) חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינזיער) ישיבת נחלת הלויים טלז סטון 02-5335545 (חנות כל בו אלן) יסודות 054-8413562 (פיינר) *ביהכנ"ס המרכזי ירוחם ביהכנ"ס בית פנחס 052-7627788 (מיכאל) ירושלים *ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) גאולה 053-3172626 (אלה) *חנות גל פז (מלכי ישראל)	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: *קייט שיוית אלעד 054-8415551 (הופנר) ישיבת בני ראובן אשדוד רובע ג' - קריית חרדים 058-3231891 (שוורץ) רובע ז' 052-7668323 (מונק) אשקלון 050-4181543 (לוי) באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) רמה ג' *ביהכנ"ס אהבת תורה 02-9920797 כולל עטרת שלמה ביתר גבעה A *ביהכנ"ס זכור לאברהם בית חלקיה 050-4156578 (מון) בני ברק *שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) *דסלר/כולל ברסלב 052-7159869 (בן אריה) ויזניץ 050-4192923 (טסלר) בבתי הכנסת: *ביהכנ"ס הגדול החדש (בכניסה לכולל גרטלר) *הליכות חיים *המרכזי - רמת אלחנן *הליגמן *לדרמן *נאות יוסף *משכנות יעקב *דברי שיר *שם אבותי *אוהל משה ורחל- רח' פרל
--	--	---	--

הזמנות במוקדים עד יום שלישי בערב. [*ללא הזמנה מראש]

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900 | הפצה בארה"ב: 6463428424
ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

גיליון זה יוצא לע"נ
הר"ר אלטר מרדכי בהר"ר דן זצ"ל ברג
אשר הרבין תורה והוראה, והעמיד תלמידים הרבה בא"י ובח"ל
מארא דאתרא
דקהילת "עטרת ראש" מונסי ניו יורק
תלמידו המובהק של רבי משה פיינשטיין זצוק"ל
נלב"ע עש"ק פר' שלח תשע"ו, תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

השבת חל יום היארצייט החמישי למרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל, וקבלנו לידיו השבוע תכריך כתבים אשר בשם 'אריה שאג' יקרא ובו מאות שו"ת ששאל המחבר את רבינו שליט"א (אשר עומד לראות אור בקרוב) ובהקדמה מצאנו דבר נפלא שכותב המחבר וז"ל: "וכאן המקום לציין מה ששח פעם מרן ראש הישיבה הגאון ר' מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, באוזני המגיד מישירים ר' שלמה לוינשטיין שליט"א, וכך סיפר הרב לוינשטיין: "נכנסתי פעם למרן ראש הישיבה ר' מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל בחול המועד פסח, הוא סיפר באותה הזדמנות כמה וכמה סיפורים שמשמעותם היתה שלמרן החפץ חיים זצוק"ל היה רוח הקודש. העזתי פני ושאלתי: ובדורנו יש משהו עם רוח הקודש? הוא שקע במחשבה והשיב: רוח הקודש אינני יודע אבל אדם שדבר השם ישנו בפיו, וזה [מרן] רבי חיים! [קניבסקי שליט"א]. הוספתי ושאלתי: ודוקא הוא, הלוא הוא הצעיר מכולם! השיב כך: אתה יודע שהוא תלמיד שלי... עניתי: כן, לכך התכוונתי, אז מדוע דוקא מצביע הרב על הצעיר שבחבורה? שוב שקע במחשבה והשיב: ככלות הכל במידות והתמדה הוא מיוחד". סיים הרב לוינשטיין ואמר: "למדנו מכאן, שגם מי שדבר השם בפיו, הרי זו תוצאה של מידות והתמדה, מכאן הכל מתחיל!"

ונוסיף כאן מה שכתב רבינו שליט"א בספרו "ארחות ישר" ערך רוח הקודש: "בסוטה (מ"ח ב') ת"ר משמתו חגי זכרי ומלאכי נסתלקה רוח"ק מישראל וצ"ע דהא מצינו בכמה מקומות אצל התנאים שהי' להם רוח"ק....

המשך בעמוד הבא

פשט על הפרשה

"ואת כל הרכוש" (טז, לב)

בספורנו מפרש מה שבלעה הארץ את כל רכושם, כדי שלא יזכו שיהנו הצדיקים מעמלם, ע"ש. והוסיף רבינו: רכושו גרם לו להיות בעל גאווה, לכן רכושו נבלע עמו.

עד כמה עמוק ה"גיהנום"

אמר רבינו שליט"א: שמעתי מהגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל (ב"ועד" שאמר בישיבה בפ"ת), בא וראה עד כמה נורא הוא עומק הגיהנום, כי הנה בתלמוד ירושלמי (סנהדרין פרק י' סוף הלכה ד'): "כך היתה עדתו של קורח שוקעת ויורדת (בגיהנום) עד שעמדה חנה ונתפללה עליהן", והנה מזמן קורח ועדתו ועד חנה עברו כמה מאות שנים, ובכל זאת ירדו וירדו, עמוק עמוק, ואם לא שבאה חנה והתפללה עליהם היו ממשיכים לירד עמוק יותר ויותר, הרי לנו מכאן עד כמה עמוק הוא הגיהנום, והוא נורא למתבונן!

מדה כנגד מדה בעונש על קורח

שאלה: מהו מדה כנגד מדה בעונש שבא על קורח?
תשובה: בפשוטו רצו שיחיה בולט בלא שום פקפוק שזה יד ה', ולכן היו מוכרחין לעשות דבר משונה ומבהיל כזה.

(דרך שיחה)

עלי שי"ח

"רבי מיכל יהודה"

בסוף השבוע יחול יום היארצייט החמישי למרן ראש הישיבה הגאון הצדיק רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל. קטנים אנו מכדי לכתוב על ענק כמותו, אך במסגרת זו נביא כמה דברים לא ידועים שהתבטא אודותיו להבחיל"ח רבינו שליט"א.

מאז למד אצלו בבחרותו, מחזיק עצמו רבינו לתלמידו של מרן זצ"ל, הוא התבטל בפניו כתלמיד בפני רבו, וכמה פעמים כשהיו מביאים לו לחתום על כרוז שבו היה חתום כבר הג"ר מיכל יהודה, היה אומר 'מה צריך את החתימה שלי אחרי שר' מיכל יהודה כבר חתם' וסירב לחתום (כמובן, היה מקרים רבים בהם כן הצטרף, באחד מהם כתב... דברי מו"ר אין צריכים חיזוק, והכל לפי הענין). בשמחות משפחתיות כשהיה נפגש עמו (כידוע הם מחותנים ביניהם כמה פעמים) היה ניכר בבירור יראת הכבוד שלו והיה מסרב לשבת לפניו והמתין לו עד שיישב.

לאחרונה, תחת אחד השיחים, גולל רבינו את זכרונותיו מרבו זצ"ל: 'נער צעיר הייתי, כבן ארבע עשרה ולמדתי בישיבה לצעירים תפארת ציון בבני ברק, היה שם רמ"ם תלמידי חכמים ממש, אחד מהם - הצעיר שבהם - היה רבי מיכל יהודה, הוא היה חתן סמוך לגיטואיו, וחמי הז'בינקער (הגאון רבי אברהם יצחק גרשנבוין זצ"ל) שהיה ראש הישיבה הכניס אותו למסור שיעורים, אני הייתי מתלמידיו הראשונים בשנה ראשונה של שיעור ו', היינו מכנים אותו 'דער חתן'...

'אמנם הוא היה צעיר בגילו אך היתה לו הערצה גדולה וכולם אהבו לשמוע אותו, כמעט כל בוקר בתחילת השיעור היה אומר דברי מוסר לבחורים וכשהיה צורך היה אומר אף באמצע השיעור, כך היה דרכו'. (לימים - סיפר זאת רבינו כמענה לשאלה מראש ישיבה שבא להתייעץ איך לנהוג באמירת השיעורים, האם לשלב בהם דברי מוסר, וענה לו רבינו כי זוכר שכך עשה הגרמ"ל).

'למדתי אצלו שנה זמן אחד חצי השני של כתובות וזמן אחד פעמיים מסכת נדרים מתחילה ועד סוף. עד היום אני זוכר את זה בזכותי - הוסיף רבינו מתוך ענווה. זכורני כי כשגמרנו ללמוד אצלו מסכת נדרים, חזרנו על זה ואח"כ אני עם חבר נוסף באנו אליו לביתו, והיה זה שבת קודש, ובחן אותנו משך כמה שעות על כל המסכת...

והוסיף רבינו: היום בישיבות בדרך כלל בכלל לא גומרים את הפרק במסגרת הלימוד עיון בישיבה, לכן לכל הפחות צריך לראות להשלים את זה, ומרן החזון איש היה אומר שיש בזה קצת בזיון למסכת שמתחילים ללמוד בה ולא מסיימים'.

ויהי רצון שנזכה לילך בדרכיו ויהיה זה עילוי לנשמתו הטהורה.

השבת חל יום הארציט החמישי של מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל

• רבינו היה שולח למורו ורבו רבי מיכל יהודה הערות על ספריו - מנחת יהודה, גם חדשים ספורים לפני הסתלקותו של רמ"י כשביקר רבינו בביתו של רמ"י לאסיפה למען קרן ההסעות של חינוך העצמאי העניק רמ"י לרבינו את ספרו על מסכת ב"מ שיצא לאור באותם ימים, ולאחר כמה ימים שלח רבינו מכתב בהערות שהעלה תוך כדי עיונו בספר. רבינו ראה חובה מדין כבוד מו"ר לעיין ולציין הערות. וכמו שכתב במכתבו לרמ"י שמודה לו על שעיין בספרו והעלה הערות שזו תפילת כל מחבר שהספר יבוא לידי ת"ח שיעיינו בו.

• במנחת יהודה עמ"ס קידושין מופיעים ב' הערות שהכניס רמ"י בתוך ספרו בשם רבינו, ששלח לו רבינו על המהדורה הראשונה, ובמהדורה הראשונה מביא אותם רמ"י בתוך הספר.

• א' התלמידים בישיבה אצל רמ"י התקרב לרבינו ובא לספר לרמ"י שראה בגליון הגמרא של רבינו ציון למנחת יהודה. רמ"י אמר לו שישאל רשות את רבינו אם יכול להעתיק, רבינו הסכים, וכשרמ"י הוציא לאור בשנת תשס"ו מהדורה חדשה של מנחת יהודה על מס' ב"ק הוא מביא בהוספות לדף ל"א וז"ל: אמרו לי דבגליון הגמרא של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתוב ברש"י ד"ה מאי לאו כו' דבגופו לא משוינן ליה דין בור וכו' דאדם לא הוי בור כתוב וז"ל עי' בס' מנ"י שתמה מה שייך בגופו מפקיר ועי' לעיל רש"י ד"ה אלא [שכתב רש"י שם וז"ל בשלמא כו' אלא גוף מי מפקיר].

• באב תשמ"ו כשאירס רבינו את בנו הגאון רבי יצחק שאול שליט"א עם בת הגר"ב קורלנסקי זצ"ל ונכדת מרן הגרמ"י זצ"ל, ציין רבינו והביא מספר חסידים שכתב שם שהרבה פעמים יש בין אנשים ידידות מיוחדת וזה בשביל צאצאיהם שינשאו ביניהם. [הוא ציין אז שמכוין בזה גם לידידות הגדולה שהיה לו עם הסבא השני רבי אברהם דוד קורלנסקי זצ"ל ששימש במשך שנים גבאי בית המדרש לדרמן].

(יש"כ גדול לנכדו של הגרמ"י זצ"ל הרב ר' יוסף קורלנסקי שליט"א על מסירת הדברים)

"ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'" כבוד תלמידי חכמים

סיפר רבינו בשנות לימודי בישיבת לומזא, ישב לידי יהודי זקן שקראו לו ר' צבי ונכנס מידי יום ללמוד דף גמרא, ושאלני כמה שאלות. אחת מהם: הגמרא בנדרים דף ס"ו ב' מספרת: "ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולרבי שמעון, ר' יהודה טעים אמר קל וחומר ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאריים בספק ואני על אחת כמה וכמה **רבי שמעון לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו**". תמה ר' צבי, מדוע רבי שמעון לא טעים מהתבשיל, מה היה אכפת לו לטעום?!, והשבתי לו, אדרבא רבי שמעון מובן, ומה שיש להבין זו סברתו של רבי יהודה, כי לדוגמא, אם אחד יאמר לאשתו 'קונם עד שהחזון איש יסתובב ברחוב עם בגדי שינה (פיז'מה)', וכי יעלה על הדעת שהחזון איש יצטרך לעשות כך, ודאי שלא. וכיון שכן, הדבר אסור מחמת בזיון כבוד התורה. כך היה סבור רבי שמעון שאסור לו למלאות את בקשתו.

ועפ"ז, בהזדמנות אחרת, שח הגר"ח: החזון איש שלח את ר' זליג שפירא לדאוג להשגת כספים לתמיכה בחקלאים הדחוקים בפרנסה, מחמת שמירת השמיטה באותה שנה. היה יהודי יקר תושב תל אביב שאמר כי מוכן לתת את כל הסכום הדרוש, אבל בתנאי שיערכו לכך אסיפה בביתו, בהשתתפות החזון איש (שהחזון איש יבא להשתתף לפחות לשתי דקות). החזון איש לא הסכים בשום פנים ואופן. כיון שסבור היה כי זה בזיון כבוד התורה, לבוא בשביל הכסף, ואסור לעשות כך. ובסוף היהודי לא נתן פרוטה. [א.ה. כן הסביר רבינו שליט"א בטעם החזון איש-שזו היתה סיבת מיאוונו. אך מרן הגרא"ל שטימן סבור, כי לכאורה לאו דווקא מטעם זה מיאן, ומה שלא הסכים להשתתף באסיפה, היה מסיבות אחרות, כגון שיצטרך ללכת לכל אסיפה של חזוק הדת, ויהיה לו ביטול תורה].

(מאדורי הפרגוד)

יהי רצון שנוכה כולנו להיות ממכבדי תלמידי חכמים ומאורי הדור

המשך דבר העורך:

וגם בדורות האחרונים ידועים כמה דברים כגון מהגר"א ומרבנו החפץ חיים זצ"ל ועוד הרבה גדולים מה שאמרו דברים בלי שידעו מהם כלל והכל נתקיים וגם ראינו הרבה דברים כאלו מרבנותינו זללה"ה, וצ"ל שיש הרבה מדרגות ברוה"ק דמה שאמרו בגמ' נסתלקה רוח"ק מישראל הכונה על נבואה ממש שזה נסתלק עד שיבא אליהו.... אמנם גם ברוה"ק שאח"כ יש כמה מדרגות יש שהחכם מרגיש באמת כאילו שהודיעוהו מן השמים כו"כ... ויש הרבה פעמים שהחכם אומר לפי חכמתו מה שנראה לו והקב"ה מסכים עמו.... ובזה ראינו הרבה פעמים אצל הגדולים שלאחד עונים כן ולשני עונים שיעשה להיפך וזה הכל לפי מה שנותנין מן השמים בפיו מה לומר זה ג"כ מעין נבואה קטנה כמש"כ את אשר ישים ה' בפיו אותו אשמור לדבר, ויש הרבה פעמים שברכת חכם ועצתו מתקיימת משום שמתכוין לשם שמים... ויש לפעמים שהברכות והעצות מתקיימות בזכות השואל שמאמין באמונה שלמה שמלת החכם מתקיימת ובזכות זה באמת מתקיים ואם לא הי' מאמין בזה בלב שלם באמת לא היו מתקיימין בו ודבר זה מתחלף לפי השואל.... ודבר זה ראינו כמה פעמים אצל גדולי ישראל, וירא שמים שסומך כל דבר על החכם ושומע לו לכל אשר יאמר יש לו סיעתא דשמיא שנותנין להחכם בפיו מה לומר לו ועצותיו מצליחין בדרך כלל... ואשרי מי שדבוק בחכמים האמתיים ושומע לדבריהם תמיד.... עכ"ל.

יהי רצון שמרן ראש הישיבה זצ"ל יהיה למליץ יושר על כל כלל ישראל ונזכה למלאה הארץ דעה במהרה.

בברכת שבת טובה
צחק ציון 1608 (ב"ב)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

בהנצחתו ולחירותו: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

ולע"נ מרת גולדה
זהבה פריזל ע"ה
בת ר' מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע כ"ט סיון תשנ"ט
נתרם ע"י בנה ר' דוב שיחי

פניני הפרשה

1

מצות אכילת תרומה¹⁴, דאם גס הוא בכלל המצוה אם כן אין זה תלוי בקדושתו של אהרן אלא כל מי שמותר לו לאכול יש לו מצוה באכילתו¹⁵. והנה התוס' בגיטין (דף י"ב ע"ב ד"ה השבתוני) כתבו דחוב הוא לעבד כהן להשתחרר ולפסל מן התרומה לפי שרבו נותן לו מזונות בריוח בשביל שיש תרומה הרבה לכהנים, או משום שיש מצוה באכילת תרומה¹⁶. ומשעמך מדברי התוס' דסבירא להו דגם לעבד יש מצוה כשאוכל תרומה¹⁷. ולפי מה שמבארים דבאכילת קדשים יש ב' מצות, א' לאכול את הקדשים, והב' שיהיו נאכלים¹⁸, הנה אם נימא כן גם לגבי אכילת תרומה¹⁹ אתי שפיר שהכהן נותן תרומה לעבדו בריוח משום שרוצה שתתקיים בתרומה המצוה שתהיה נאכלת²⁰, אבל באמת מצות אכילת תרומה היא רק לכהנים ולא לעבדיהם ולכן נוסח הברכה היא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן כיון שהמצוה לאכול הוא רק על הכהן. (אילת השחר גיטין דף י"ב ע"ב תוד"ה השבתוני. [והובא גם באילת השחר כתובות דף כ"ד ע"ב ד"ה ועיין מש"כ בגיטין]

תורם מן הרעה על היפה

ולא תשאוו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו (במדבר י"ח ל"ב)

מבואר בתוס' בפסחים (דף ל"ח ע"א ד"ה אתיא) דבכל טבל יש חלק ששייך לכהן וללוי ולא מיקרי שלכם לגבי ישראל²¹. ויש לעיין אם יש לכהן זכות בחלק הפירות ואינו תלוי בשווי או שיש לו חלק גם בשווי הדבר, ולכאורה לא

שהתרומה היא בקום אכול, ובפסחים עב. אכילת תרומה איקרי עבודה וחשיב ליה טועה בדבר מצוה, ובמס' אהלות פ"ח מ"ד בודקין לעושה פסח ואין בודקין לתרומה והרי"מ והרי"ב דפסח בכרת ולא העמידו דבריהם משא"ל תרומה מ"ע היא והעמידו דבריהם, וברמב"ם סהמ"צ מ"ע פ"ט ובחינוך מצוה ק"ב כללו את אכילת התרומה יחד עם מצות אכילת קדשים קלים, והרשב"א שבת צא. ד"ה זרק כתב דכהנים חייבים לאכול התרומה דכתיב ושמרתם את משמרת תרומותי, ועיין בהוספות הרמב"ן למנין המצות עשה ב' ובמנ"ח שם. ובחז"א שביעית סימן י"ד סק"י, ד"ה ירושלמי כתב דאכילת תרומה מצוה היא מדימברכין עליה אלם שאינה חובה רק אם אינה אוכלת ומניחה לרקוב הוא נוהג בגין ברכין עכ"ד. ועיין צ"ח ריש מש' ברכות שנקט דמותר לאכול תרומה קודם ק"ש כיון שאכילת תרומה מ"ע היא. ועיין בספר חמדת ישראל קונטרס נר מצוה אות כ"ו (ד-ט) שנקט שאכילת תרומה היא מצוה קיומית, [ועיין בספר פירוים משלחן גבוה ח"ה פירוש תצוה] שכתב בגד הדבר וומאי שטא מהזמן גרמא שאין מברכין עליה לדעת הרמב"ם כיון שהיא רק מצוה קיומית]. ועיין עוד חי הגר"פ על הרס"ג ל"ת רס"ד (ח"ב דף שטז-שז) שהאר"ק הרבה במקור מצות אכילת תרומה, ובספר דרך אמונה הל' תרומות רפ"א בבה"ל שחב"א כמה ראשונים וכמה פסוקים בזה.

אכן ברד"ב²² על הרמב"ם כאן נקט שאין מצוה כלל באכילת תרומה ואם רצה שלא לאכול הישנו בידו, והברכה היא רק ע"ז שצויה שתהיה התרומה מותרת לכהנים ולא לזרים, [וצריך לדעת ה"ח מצוה ברכה על כה"ג, ועיין ב"ח מחדת ישראל ח"ה שנתם בזה]. ובספר חקי' כל יו"י ח"ב קוב כוון לחקר (שטז-ד, ובגדמ"ח עמ' תקנ"ב) הסכים ג"כ שאין מ"ע באכילת תרומה מדהתיר הכתוב אכילתו לעבדים וקטנים, וע"ש שהאר"ק בזה, [ובאמת בספר מקדש דוד קדשים סימן י"א סק"ד] עמד בזה אין דאכילת תרומה לקטן לא מנטל מצוה אכילת התרומה ע"ש, אבל באמת נראה דלק"מ לא מבעיא אם גם עבד מקיים מצוה באכילתו דשפיר מתקיימא מצות האכילה, וגם אם אין לו מצוה באכילתו מ"מ המצוה הוא לאדון שמאכילו בתרומה, שד"ן התרומה להיות נאכל לו לאשתו בני ועבדיו (שהמצוה שיהא נאכל) וכן ביטול המצוה.

14 האחרונים דנו בזה אם עבד [וכן בת ישראל הנשואה לכהן] ישנם בכלל מצות אכילת תרומה, עיין משנה ראשונה תרומות פ"ח מ"א כתב שיש מצוה באכילתן כמו הכהן עצמו, פי' שהצוה ע"י משה לא כלל קט"ז נסתפק אם יש מצוה באכילת עבד והביא ד' התוס' גיטין פירוש שו"ת מהרי"א ח"ג סימן ע"ה ד"ה ולענ"ד כתב דנשים דלאו בני עבודה אין באכילתן מצוה רק היתר של קנין כספו. מקור ברוך ח"א סימן ט"ו ד"ה והעיקר הוכיח שאין לעבד מצוה באכילת תרומה מדנוסח הברכה בקדושתו של אהרן, דרך אמונה עה"מ כאן (ס"ק קמ"ה) נקט שאין עליהם מצוה ואין מברכין, וע"ש בצה"ל ובהב"ל פ"ז ה"ח. וע"ע ספר גור אריה יהודה עניני תר"מ סימן א' סק"ד וסימן א' סק"ב ובהערות המגיה הנדמ"ת, מנחת שלמה ח"ג סימן קמ"א א'.

15 מה דנקט רבינו דמכיון דאינם בכלל הברכה אינם בכלל המצוה כן כתב המקור ברוך ה"ל, אמנם במשנה ראשונה ה"ל נקט שבכלל המצוה הם ולענין הברכה נסתפק אם יוכלו לברך קדשנו

בקדושתו של אהרן כיון שאינם מזרע אהרן או"ד הואיל ואוכלין מחמת קדושתו של אהרן שפיר

דמי, וכן נסתפק בישועות מלכו לא מנטל מצוה אכילת תרומה ע"ש, (נד' בספר הליקוטין) פשיטא ליה שאף הם מברכין. ועיין בדרך אמונה עה"מ כאן (ס"ק קמ"ה) שנקט שאין באכילתן

מש מצוה ואין מברכין לא הם ולא האדון המאכילם, וע"ש בצה"ל ובהב"ל פ"ז ה"ח. וע"ע בספר

דברות משה עמ"ס קדושין סימן י"א ענף ג' ד"ה וכו' שככתב דמסתבר שאף אשה ועבד מברכין, אך

לא ירכיבו בקדושתו של אהרן אלא אשר קדשנו בצמותיו סתם כמו בשאר ברכות, וכתב עוד ואולי

יברכו אשר קידש את בעלי [ועבד יאמר את אדוני] בקדושתו של אהרן, אך לא מסתבר כן וצ"ע

לדניא. עכ"ד.

16 אין לפרש בכונת התוס' משום שיש מצוה באכילת תרומה דר"ל דמשו"ה חוב לעבד שמשתחרר שמפסיד את המצוה, דאלה לר"מ ניח"ל לעבד בשפחה דפרעיא ליה ואין לו מצטער שלא יהיה לו אפשרות לקיים מצוה בשיעפידה, [ועוד, מה לו לעבד שמפסיד מצוה אכילת תרומה הא ע"י שיוצא לחירות מתחייב הוא בכל התורה כולה], אלא ע"כ כונת התוס' דמשום שיש מצוה באכילת תרומה נותן האדון לעבד הרבה אוכל, ועצ"ק וכי דוצא הוא לעבד שיקיים מצוה, וע"כ הביאור כמש"כ רבינו בסמוך ע"כ אכילת העבד מקיים האדון מצוה ולכן נותן לו הרבה לאכול וממילא חוב הוא לעבד להשתחרר שמפסיד מזונות בריוח. **(כל זה תוספת עפ"י דברי רבינו בא"ח).**

17 הרמב"ם ספיה"מ גיטין כאן כתב בטעמא דרבנן דס"ל זכות לעבד שיוצא לחירות וז"ל: ומה שהשיבו חכמים לו מפני שהוא קנינו ר"ל שהה עבד באכיל תרומה וכו' לא הוסיף בעצמו מעלה עד שתאמר שחובה הוא לו כשיוצא לחירות ואמנם זה כמו שאתכל בהמת כהן תרומה מפני שהלוא קנין כסף לפיכך אין אצלו מעלה בשיעפידה, עכ"ל. נראה מדבריו שבהו גופא השיב רבנן ונחלקו על ר"מ האם יש לעבד מעלה ומצוה באכילת תרומה או שרק נגרר באכילת האדון. [ועיין בזרע אברהם סימן ח' סק"ג שכתב זה אלא אמרי' בחציו עבד וחציו בן חורין פטטה להחיות בתרומה, כיון שאין קדושה שמועט שולו אלא קדושת אדון מאכילתו וכמש"כ הרמב"ם בפהמ"ש].

18 יעניי בזה שו"ת בית הלוי חלק א' סימן ב' סק"ז ובחלק ג' סימן י"א סק"ג ובבית האוצר מפרטת א' כלל קנ"ח, ועיין היטב בסוגיא וימא עלט. בתנ"י גבי אכילת קדשים פחות מכזית ובאחרונים שם, ועיין בספר שמועט חיים עמ"ס יומא עלט (פרק ד' סימן א' ובבאי עזרי"א פ"י מבעיה"ה וי"א ובספר המפתח שם. **וע"פ באלת השחר עמ"ס יבמות דף יז: ד"ה והנה משמע שהביא רבינו יסוד זה**

שהמצוה בקדשים שיהיו נאכלים ומש"כ עפ"ז.

19 בכתובות אין חיידוש לומר כן גם גבי תרומה שמצוה להיות נאכלת והאחרונים הזכירו כן רק גבי אכילת קדשים, אמנם כבר הובא שהרמב"ם והחינוך כללו אכילת תרומה עם אכילת קדשים קלים ואין חיד דינא להו שיהו נאכלים. וכן לפ"מ שהבאנו בהערה שם ד' הרשב"א שמצות אכילת תרומה מקיימת דמ"ש שדיונו שלא להפסיד תרומה ואינו מצוה בעצם האכילה רק לימנע מהפסד, וכפה"ה שיש גם ביאור ד' החז"א בשביעית שהבאנו שם שאין אכילתה חובה רק אם אינה אוכלת ומניחה לרקוב הוא נוהג בזה, ביהו בן אבדן, וכוונתו כמש"כ. [אלא דלפ"ז אין באכילת תרומה מקור לב' דיינים דין לאכול דין שיוון בזהו אלא רק הדין שיהא נאכל].

מצינו שיהיה ממון בלי שיש בו שיווי ועל כרחך שיש לכהן זכות עשירית שיווי הפירות²².

וקשה אם כן כל תורם מן הרעה על היפה הלא אינו נותן חלק עשירית מהשיווי להכהן ואמאי תרומתו תרומה²³, ועל כרחך צריך לומר שגם זה נכלל בגזירת הכתוב שאפילו שאינו נותן להכהן חלקו מן היפה גם כן מהני²⁴.

והנה כשתורם דבר שלאכילה אינו רע אבל בשיווי הוא שוה פחות, כגון באתרוגים שיש מהודרים לברכה ויש פסולים לברכה והמהודרים שוים יותר ויש לכהן חלק גם בשויויות, נמצא דכשתורם ומעשר²⁵ מאתרוג שאינו מהודר על המהודר²⁶ הרי זה כתורם מן הרעה על היפה²⁷. ואף על גב שבזמנינו שבין כך לא נותנים לכהן מותר להפריש מן הרע על היפה²⁸, מכל מקום יקשה במעשר עני למה מותר לעשר מאתרוג פסול על אתרוג כשר²⁹.

ועל כרחך צריך לומר דבאמת החלק שיש לכהן הוא חלק בכמות דהיינו עשירית מכמות הפירות אלא דבהעשירית הזו יש לו דין ממון³⁰, [ולכך אין צריך להפריש לפי שיווי האתרוג אלא לפי הכמות]. ולפי זה מיושב גם מה שהקשינו בתורם מן הרעה על היפה שנמצא שמעבכ מחלק הכהן אצלו, דלהאמור אינו מעבכ מחלק הכהן כלל כיון שלכהן יש חלק ממון רק כפי עשירית בכמות ולא עשירית מכל שיווי הפירות. (אילת השחר בבא בתרא דף פ"ד ע"ב ד"ה עד כאן, וד"ה וכבר הקדמנו)

20 כ"כ בדרך אמונה פ"ז מתרומות ה"ח בבה"ל מתרומות התוס' שלאדון יש מצוה כשמאכיל תרומה לעבדו כמו שיש לו מצוה כשמאכיל לבהמתו, שזה מצות התרומה שיהא נאכל לכהנים לנשיהם עבדיהם ובהמתם, אבל לא שהעבד מקיים מצוה באכילתו, עכ"ד,

21 ע"ש בתוס' לענין לצאת יד"ח מצה ואתרוג בשל טבל אין מיקרי לכס, ועיין תוס' סוכה לה. ד"ה תאיא. ובקוב"ש ב"ב כקב. (אות שער"ב) העיר ע"ד התוס' דלתאי בפלוג' דמתנות שלא הרומז דלמ"ד לאו כמי שהורמו אין כאן שותפות דכהן דלוי, עכ"ד. ובעיקר הענין אם יש זכיה לכהן וללוי בתר"מ קודם נתינה כשמשלכב לעצמו עובר בלא חזול עיין ב"ב בספר אפיק' ים ח"א סימן מ"ב שחקר בזה, ועיין גיטין כה. תוד"ה שני ש"כ דלכתות"ל לאו חזול גזל לעכב תר"מ, ובמש"כ רבינו באה"ש שם אם כך הוא אליבא דאמת או שרק הכותים סבורים כן. וכבר הביאו שיש בזה לשונות בראשונים שהכהנים זוכים בתרומה משולחן גבוה ולא היה של הישראל מעולם, עיין ברמב"ם פ"ב מתרומות הי"ט, ועיין שו"ת הרשב"א ח"א סימן י"ח דמה"ט ח"א סימן י"ח דתננת תר"מ, ועיין במרגליות טבא סהמ"צ שורש י"ב אות ג' ד"ה ותו, וע"ע בקוין ונתן לכהן (נדפס בסוף הספר תקפו כהן להש"ך) סימן ה' בקוב" פנת יקשר חולין פרק הרוזע אות כ' משכ"ב. [ובפנת יקרת חידש דכ"ז רק בתרומה ותר"מ וחלה אבל מעשר ראשון הוא דין נתניה משלנו תר"מ, ודייק כן ברמב"ם, אולם מהרשב"א ה"ל ש"כ דמה"ט אין מברכין משמע דקאי גם אמר"ן]. וידוע מש"כ האחרונים שבכל טבל פתוך בלי תרומה ולכך אסור באכילה משום קדושת התרומה דאית ביה, ואכ"מ. **[וע"ע מה שדן רבינו באלת השחר כאן ד"ה (להנה) דאם יש לחלק חלק ממון אף קודם הפרשה מ"ט שכלל פתוך חולין דנתבלת האיסור דמדאור א"צ להרימו והאין פקע ממון כהן וע"ש משכ"ב].**

22 הנה דינונו של רבינו כאן ללאו הוא אתיא הפרשת תר"מ הוא לפי מדה' להפריש שחלק עשירית ממדת הפירות או לפי דמי' להפריש עשירית שיווי הפירות, וע"ז כתב דלא מצינו שיהיה ממון בלי שיווי, ויש להעיר שהלא מצינו תשלומי תרומה שמשלם לפי מדה כמבואר בפסחים לב, אלא דהתם משלם לכהן במדה' לפי השיווי אבל שיהיה רק חיוב מדה לא מצינו, וזהו ומה מסקנתו של רבינו גם כאן כמבואר בהמשך ובהערה (הקצרה מדברי רבינו שמשלם לפי אמת מהרשב"א). 23 וכמו"כ יש להעיר לאידך גיסא כשתורם מן היפה על הרעה יוצא שמרבה הוא במעשרות שנותן לכהן עשירית בשיווי יותר, וצ"ל ג"כ כמש"כ רבינו שצ"ל דגזוה"כ דשפיר למעבד הכי. ועיין היטב במש"כ רבינו באה"ש יותר, וצ"ל ג"כ כמש"כ רבינו שצ"ל דגזוה"כ דשפיר למעבד הכי. ועיין היטב

24 הדבר דחוק לומר שיהיה גזוה"כ שכשנותן פחות מעשירית גם טוב וצ"ע. אמנם למסקנת דברי רבינו א"כ.

25 כמו"כ יש לדון לגבי חילול מע"ש אם צריך לפדות כפי שיווי האתרוג לברכה או כפי שיוויו בעצם לאכילה, ומצאתי בדרך אמונה הל' מע"ש פ"ד ה"ח ס"ק ק"א שהסתפק בזה, והביא בצה"ל בשם הגריש"א ראיא דממי שביעית שכ' התוס' סוכה לט. ד"ה יותר שאתרוג תופס כל דמיו ששווה לברכה וצ"ע עכ"ד.

26 בספר דרך אמונה פ"ה מהלכות תרומות ה"א סק"ד כתב: מיהו מה שמחירו יותר א"ז נקרא יפה ומותר להפריש ממקום היקור על מקום הזול ממקום הזול על מקום היקור, ומה"ט יכול להפריש שכסות מאתרוג פסול על אתרוג כשר וכן כל כ"ג, דעיקר יפה תלוי בכהן על במקום שאין הוא ולא במחירו, ועוד דהא אין חייב במעשר אלא משום האכילה, עכ"ד. ועיין גם בספר ארבעת המינים השלם (עוספיש) עמ' שכ"ב בשם החזו"א שאמר שא"צ להפריש אתרוג היפה לברכה אלא היפה לאכילה, עכ"ד.

והנה במקום שאין כהן ליתן לו התר"מ נחלקו תנאים (תרומות פ"ב מ"ד) אם תורם מן היפה או מן המשתמר, והרמב"ם ורפ"ה מתרומות פסק שנותן מן המשתמר, ולכאז ביאור הפלוג הוא בגדד החיוב להפריש מן היפה אם הוא משויר כשר וכן כל כ"ג, דעיקר יפה תלוי בכהן על במקום שאין כהן יפריש מן המשתמר וזהו היפה, או דהוא דין במעשה הפרשה להפריש היפה ואף כשאין כהן צריך לעשות מעשה הפרשה על היפה בעצם, וכ"כ בספר מקור ברוך ח"א סימן ל"א, וע"ל דרך זה הוא בכתבי הגר"י תמורה ה' דמפריש מן המשתמר כי יפקר דין יפה הוא בנתניה לכהן ע"ש, ולפנת פנתה תנינא (מט"ג) כתב דכהן שמפריש לעצמו א"צ מן היפה כי אין נתניה וכן דמאי שאין נתניה א"צ מן היפה. [ונכפל בשלמי יוסף מנחות סימן ע"ט] ביסוד זה שבכלל יפה ליתן כל דבר שיהא ריוח לכהן, ויש לדון באופן שיש דבר שיפה לכל העולם מדברי המקבל רוצה אחר דלכאז תליא בה"ל אם אזלי בתר היפה בעצם או בתר ריוח הכהן, ושור"י בבה"ל הל' תרומות שם שדן בכה"ג ונראה גם לעניינינו בהפרשת תר"מ באתרוגים, שאם דין יפה הוא במעשה הפרשה ודאי יש ליתן מן היפה לאכילה שהוא יפה הוא היפה בעצם, אבל אם דין יפה הוא משום ריוח כהן א"כ יש להפריש וליתן מן המשתמר מהודר שיש לו שיווי הרבה כדי שיהיה ריוח כהן.

27 יל"ע לפ"מ שדנו האחרונים בגנב אתרוג מהודר לברכה שיוכל להחזיר כל אתרוג שכשר לברכה אפי' ששוה הרבה פחות, וכמבואר בב"ק ע"ד. גבי הפריש שור גנב פטר עצמו בכבש, עיין בזה מל"מ מט"ז מעשה"ה ה"ז ובפוסקים או"ח סימן תרנ"ו (א"ר, בה"ט, פמ"ג, כבור"י) ועוד ציונים בספר המפתח עמ"ס שם ועל המל"מ שם, וא"כ ה"ז לענין הפרשת תר"מ יוכל להפריש זול על קדושתו נכבדת בק"ק ע"כ ואין גרע מגנב דפטר עצמו באתרוג הזול.

28 כמבואר בשו"ע יו"ד סימן של"א סעיף ג' וספיץ ס"ג דהאידיא דתרומה אזלא לאיבוד אין להקפיד להפריש מן היפה, רק במעשר הניתן ללוי ולעניי יש להקפיד. ועיין בדרך אמונה ה"ה בצה"ל אות כ' בשם שלחן גבוה דתורם בזה"ה מהיפה הוי ביזוי אוכלין. [ולחנתבאר בהערה הקודמת דדין יפה הוא בנתניה משום ריוח כהן יבואר היטב האי דינא דבה"ז דאין נתניה אין להקפיד]. ויש להביא בזה הערת הראשון ר"א איינשטיין שליט"א שהעיר לפני הקה"י צ"ל מהרמב"ן גבי המטות למנין המצות ל"ת ד' שכתב שדין יפה גאמר אפי' בתרומה טמאה שאינה ראויה לכהן, וא"כ אמאי בזה"ז שאין נותנים לכהן אין להקפיד על היפה, ושוב מצא שעמד בזה הנצי"ב על הספרי סוף קרן, עכ"ד, שוב נדפס הדרך אמונה הל' תרומות וע"ש משכ"ב בפ"ה צה"ל אות י"ח. 29 דה"ל מעשר מותר הניתן לעניים גם האידיא יש להקפיד וכו"ל בהערה הקודמת כמבואר בשו"ע, ועיין בצה"ל ה"ל אות ו' מה המקור ליתן מעשר עני מן היפה. [והנה רבינו נקט רק מעשר עני ולא מעשר ראשון הניתן ללוי, וכפה"ה שזהו כדעת החזו"א דבזמנינו א"צ לתת מעשר"ל ללוי רק מעשר עני לעני וא"כ א"צ מן היפה רק במעשר עני, וכ"כ בצה"ל שם אות י"ח].

30 וכעין מה דמצינו באוכל תרומה בשוגג שמשלם לפי מדה דמ"מ יש לו ממון (מדברי רבינו כאן),

ענין בפרשה - מחלוקת

כבר נכתב הרבה מאוד מדברי רבנו בגליונות פר' קרח תשע"ד - תשע"ה על עניני מחלוקת, וכאן נביא עוד כמה ענינים.

להרבות שלום

אדם יקר שנקלע בלי רצונו למחלוקת בעקבות שהשכנים הרחיבו דירתם, ואחרי שנים רבות של מחלוקת שנאה וגם סכסוך ממוני התעורר על הדבר, ושולח לשאול אם יש טעם לעשות צעד קטן מצידו לצמצם המחלוקת שהרי לפחות את הסכסוך הממוני אפשר לפתור ע"י בוררות עם בוררים מוסמכים, או כיון שהשנאה ממילא תשאר לפי סברתו העכשוית עדיף אולי לא לעורר את העניין שהרי מדי דברי בו זכור אזכרו עוד דווקא תתעורר השנאה מחדש? ואמר מרן: שיאמרו לו שלמרות החשש שלו ינסה מה שביכולתו, ולאט לאט יכולה לפוג השנאה.

ביקש השליח מרבינו עצה או מילת עידוד כדי שיהיה כוח לאותו אדם להצליח בתהליך קשה זה, אמר רבינו שאם יוותר יהיה הצלחה ואם לא פארקערט "להיפך". השליח הזדעזע "איך יאמר לו דבר חריף כזה? ואמר זאת לרבינו ושאל אם אפשר למסור מסר יותר רך אמר לו רבינו באופן חד וברור: אמירה רכה זה לנשים אבל לגברים דברים קשים כגידיים, דהיינו צריך לומר לו את האמת בהוויתה ואפילו שאמת זו קשה עבורו שהרי זה לטובתו, עי' ספר שמות פרק י"ט פס' ג' וברשי" שם.

ואכן אותו א' שמע והצליח להסדיר הצד הממוני.

רבינו רמז לאותו א' שלא מספיק שהסתיימה נקודת המחלוקת אלא צריך לעשות ממש שלום, ודבר זה היה קשה לו ביותר שהרי מטבע הדברים השנים הרבות שבהם חיו בצל המחלוקת גרמו משקעים רבים של כעס חשדנות וכו' ביניהם, וביקש לשאול מרבינו שיאמר בבירור אם בכל זאת חשוב העניין לעשות שלום ממשי לחוץ ידים זה עם זה ולפתוח דף חדש ביניהם, ענה רבינו ואמר ודאי שכן שאל אותו א' וביקש שכיון שכה קשה לו המלחמה עם מידותיו שיאמר לו מרן דברי חיזוק בענין הזה.

ענה רבינו ואמר גדול השלום, ועדיין לא בא אותו א' על סיפוקו, ושאל שוב לטעם שיתיישב על דעתו וכיון שגדול השלום והקושי הרב לצאת ממחלוקת ענה לו רבינו בהלשון שהוא יבין ואמר שיאמרו לאותו א': וכי אחרי מאה עשרים ימישיכר לריב אם כך שיקדימו וישלימו עכשיו. והוסיף ואמר אחאב ותן בממונו היה סנהדרין דף ק"ב ע"ב ב"ב דף ט"ו ע"ב ע"פ רוב רבים הופכים להיות שוואים בגלל כסף, ופירש רבנו ותן דאחאב הכונה שהיתה לו הנהגה, שהיה חשוב לו הענין שלא תהיה מחלוקת מענין הכסף ולכן היתה לו הנהגה שהיה מוותר ומרויח.

והוסיף רבינו ואמר שהרי מה מחייב במריבה להגיע למצב בו אחד שונא את השני 'כסף' 'כסף' והרי הרבה פעמים לא מדברים על סכומים גדולים ובגלל זה נהיה שונא לשני והרי איסור דאורייתא לא תשנא את אחיך בלבבך שנאת חיים ויקרא פרק י"ט רש"י אומר אם ע"י דין לא מחויב לשנוא הרי זה שנאת חיים ואפילו אם המריבה היא על הרבה כסף אם בגלל זה תהיו אויבים זה לזה והרי אדם לא יודע עיתו היום הוא פה ברגע אחד יכול לגמור אז מה זה הרבה כסף, ברגע יכול לא להיות פה ומה יגיד למעלה. (מזקנים אתבונן)

לא יועילו המוכחים

בקהילה אחת בארץ ישראל היה מחלוקת גדולה בין האברכים, והיה בעיקר א' שהוא היה המעורר את המחלוקת, ורצו מאוד להרגיע את המחלוקת, ופנו לרבנו שליט"א שיבוא לדבר שם בחומרת המחלוקת וכך יושתק הענין. אך רבנו סירב ואמר שאצלכם הפתרון הוא להביא רב לקהילה, ולא יעזור שום דרשות וחזיונים, אבל הם העדיפו עדיין לא להביא רב ולחצו שרבנו יבוא לשם.

ואחר שביקשו והפצירו כל כך הסכים רבנו לבוא לדבר על זהירות במחלוקת, והם אירגנו שאתו אברך בעל מחלוקת ישב במקום קרוב שישמע טוב את כל הדרשה. וכך היה דרשה גדולה ונלהבת על חומרת הענין.

ובסיום הדרשה היה התעוררות גדולה, וא' האברכים פנה בחביבות לאותו אברך בעל מחלוקת, ואמר לו נו' איזה דרשה נפלאה היתה? ועונה לו אברך כן זה מיוחד **אני מקוה שאברכים שרבים אתי כל הזמן למדו את הדרשה ויתרחקו ממחלוקת.** (מפי בעלי המעשה)

לפרגן לשני

אמר רבנו: ואפילו שהעיקר במחלוקת הוא בסור מרע דהיינו לא לשמוח שרע לשני, אבל צריך גם את הענין של העשה טוב לפרגן לשני, ובדרך כלל מקובל שלפרגן הוא לומר מילים טובות על הזולת, אבל אומר ראש הישיבה לענין העשה טוב בלסור ממחלוקת מספיק שתהיה לי הרגשה טובה על השני (מזקנים אתבונן)

מעולם לא הפסיד

שח הרה"ג ר' שלמה לוינשטיין שליט"א: היה מעשה בבני ברק, ששכן חרג בבניה הרבה כמעט עד בית חבירו, והלה הצטער טובא, והלך להתייעץ עם רבנו מה עליו לעשות, ורבנו אמר לו תותר ותשתוק, ובטוחני שלא תפסיד מכך. ואכן כך עשה, שלמרות הקושי הגדול שתק ולא אמר מילה לאותו שכן.

אחרי כמה חודשים ישיבה חשובה חיפשה משיגו לשיבתה, ומישהו הציע את שם האברך, והם פנו במקרה לשכן שבנה, ושאלו אותו מה דעתו על האברך, והלה הפליג במעלתו שאפי' שחרגתי הוא לא אמר מילה ושתק, ותראו איזה בעלי מידות נפלא שהוא, וכך קיבל משרה זו.

וחזר לספר לרבנו על כך. ואמר לו רבנו אכן **מעולם לא ראיתי מי שויתר מהפסיד.**

כח היצר

אמר רבנו פעם בכאב גדול: היצה"ר רואה שיש כ"כ הרבה תורה, אז הוא מצא עצה לנסות להרוס את הישיבות עם מחלוקת.

נגעו בקנענפל שלו

רבינו התייחס לאיזה קבוצה שעשתה מחלוקת בתוך ציבור לומדי התורה, ואמר: בעולם האמת יצחקו עליהם ויאמרו להם "על מה ועל מה נלחמתם"? והוסיף בצער ובאנחה "וצריכים לדעת שרח"ל העונש שלהם יכול להיות גדול מאוד ח"ו". והטעם שיש שהצטרפו אליהם **היא כל אחד מהנגיעה שלו! שנגעו**

(בקנענפל) בכפתור שלו [וגם הראה מרן רבנו שליט"א את הסוגיא בסנהדרין דף ק"ב שירבעם בן נבט שאל: מי בראש? ובפרשת פנחס נביא עוד מעניני נגיעות.

כח השתיקה

אומרת הגמרא חולין דף פ"ט "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבוים את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה".

בספר עלינו לשבח' [במדבר עמ' ר"ם] מובא מעשה באברך תלמיד חכם שלא זכה להיפקד בזרע של קיימא, ואמר לו הגר"ח שיחפש אדם העונה לתואר של 'הנעלבים ואינן עולבים' ויבקש ברכה ממנו ובעזרת ד' יושע.

הוא יצא מבית הגר"ח והחל לחפש אחרי יהודי העונה לתאר המכובד הנ"ל, והתברר לו שהחיפוש יקח זמן רב שכן לא כל כך פשוט למצוא אדם שכזה, והוא שובב המסובב כל הסבות וממש באותם הימים התעורר ויכוח סוער בין שני אנשים המתגוררים בשכונה הקיימת בבני ברק גם לאחר שהיטלטלו כבר בכמה בתי דין ובקרו בבתיהם של כמעט כל הרבנים בעיר לא הגיעו לידי הסכמה, והי היום והאברך הנ"ל ששמע את העצה מהגר"ח מגיע לחתונה של קרובי משפחתו, וכאשר כל המסובים ישבו לסעודה נכנס לאולם איש פלוני, ופתח בצעקות ובחרפות בגדופים ובהעלמת בוטות נגד אדם אחר שכבר הסב לסעודה.

דבריו היו כל כך בוטים עד שכל הנוכחים היו המומים למשמע אזניהם, וראה זה פלא האדם שהעליבו אותו לא הגיב במאומה לדברי הגדופים שהומטרו עליו הוא המשיך להתנהג כמי שהדברים אינם קשורים אליו, אבל גם האיש המעליב לא התיימש והמסיר עליו עוד ועוד חרפות.

כל הארוע התרחש סמוך מאד ללחון שבו ישב האברך שהיה זקוק לישועה, והוא שהבין לפתע שהנה התגלגלה לו ההלכות למצא אדם מהנעלבים ואינן עולבין התרגש מאד לנוכח המראה ועמד על רגליו והביט באדם שפגעו בו כדי להשגיח' שאכן לא יענה לדברי הבזיונות שהוטחו בו.

בשלב מסוים כאשר האיש המעליב החל להשמייע דברים שממש אין הדעת סובלתם עלתה חמתו של הנכנע והוא עשה סמנים כמי שמתכוון להשיב מלחמה שוערה, ברגע זה ניגש אליו התלמיד חכם הממתין לישועה וזעק באזניו: עשה לי טובה ואל תענה ולא במלה אחת! כשהאיש הביט בו בתמהון כרוצה לשאול מה הוא קשור לארוע השיב לו: אענה לך אחר כך אבל עשה עמדי חסד ואל תשיב לפגיעות שהלה פוגע בך והארוע חוזר על עצמו כמה פעמים ככל שהתרבו והחמירו הפגיעות כך גברה חמתו של השני שרצה להשיב אבל התלמיד חכם ממשיך להתחנן לפניו שלא יגיב כך במשך שעה ארוכה, עד שהמעליב ההוא התאיש ועזבו לנפשו אז קם התלמיד חכם, וסיפר לנפגע את העצה ששמע בבית הגר"ח ובקש שיברכנו הנעלב ההוא נבון מאוד ולא ידע את נפשו מרב השתאות, אבל ברך בו במקום את התלמיד חכם שיזכה לזרע של קיימא ולאחר תשעה חודשים נערכה הברית.

המשך הדברים, באחת הפעמים שהרב מיישקובסקי היה בארצות הברית סיפר את סיפור המעשה לפני קהל גדול כשסיים נגש אליו יהודי ואמר שיש לו שלש שאלות בענין הזה.

שאלה ראשונה: בין בני משפחתו ישנו סכסוך גדול שנמשך כבר זמן רב אף אחד לא מדבר עם השני אם עכשיו ארים טלפון לכלם אבקש סליחה ואביא לכך שיישבו ההדורים האם זה בכלל בולם פיו בשעת מריבה, הרי סוף כל סוף כרגע המריבה איננה בשיא עצמתה.

שאלה השנייה: האם גם במריבה בתוך הבית בין איש לאחיו או בין אשה לבעלה תופס סגולה זו או שמא רק כשהמריבה מחוץ לבית בין שני אנשים זרים.

שאלה שלישית: הרי באמת אינני רוצה כלל לדבר אתם ואף לא לראותם ורק עבור הסגולה אני הולך להתפייס עמם, האם כשבולמים את הפה בעת מריבה רק למען הסגולה הסגולה עוזרת או לא?

הרב מיישקובסקי שאל את השאלות הללו את מרנן ורבנן רבי אהרן ליב טטינמן שליט"א ורבי נסים קרליץ שליט"א ושניהם ענו באותו סגנון.

על השאלה הראשונה אמרו ברור שאם בלימת הפה נעשית ממש בשעת המריבה כשהאש המחלוקת מלהט בשיא עוצמתה ואז האדם שותק הסגולה פועלת במאת האחוזים, ואם זה לא נעשה בשעת המריבה רק במצב של מה שנקרא מלחמה קרה, אמנם לא היה בזה מאה אחוז של סגולה, אבל תשעים או תשעים וחמשה אחוז מהסגולה יהיה בזה.

לגבי השאלה השנייה אם גם בין איש לאשתו שייך ענין זה, אמרו שאין שום ספק שהתשובה חיובית ואדרבה לפעמים הסגולה חזקה אף יותר ממריבה.

לגבי השאלה השלישית שהוא עושה זאת רק עבור הסגולה ענו: שזו גמרא מפורשת במסכת ראש השנה האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור, הרי לנו שאדם עושה סגולה עבור מטרה אישית, וזה תופס והוא הדין לעניננו אין שום חסרון בכך שעושה זאת למען הסגולה. (מתוך האור אלול עמ' 250)

יום הארצייט של מרן רה"י הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל נר"ב ע"ה כ"ו סיון תשע"א
כבר כתבנו בגליונות של שנים קודמות אודות האהבה הידירות העמוקה של מרן הגרמ"ל עם יבדלח"ט רבנו שליט"א ונביא כאן עוד ענינים.
פאר המידות

מרן רבנו שליט"א התבטא ואמר בהתפעלות: שלולי שראה אותו לא היה מאמין שיש בדורנו בעל מידות כה גדול, ולא יאומן כי יסופר על מידת הנושא בעול עם חברו.

נס השמיטה

(שנת השמיטה תשס"ט) אמר רבינו שרואים כיום ניסים, כי באופן רגיל יש הסתר פנים, אבל בשמיטה רואים נסים גלויים, החזו"א פסק שיש ברכה של וצייתי את ברכתי גם בזה"ז, אז כך נעשה.
רבינו אמר ששמע בשם הגרמ"ל (שליט"א) זצ"ל שאגוזי פקאן צריך תמיד לדלל הגרועים מהטובים, כדי שיוכל לצמות, ועכשיו בשנת השמיטה לאחר הקרה והרוח נפלו כל האגוזים הגרועים. (צדיק כתמר יפרח)

רק אח"כ לעצמו

דרכו של הגרמ"ל היה: שהיה לו עץ אתרוגים בחצירו שאת האתרוג המהודר היה נותן להסטיפלר, ואח"כ לרבנו שליט"א ולעצמו לקח רק אחרי שכבר נתן להם.

מעולם לא התעסקנו בזה

פ"א ניגש בחור להגרמ"ל ושאל אותו למי מחכים בשמונה עשרה בישיבה קטנה, לו או להגראי"ל? והגרמ"ל הקפיד עליו מאוד על שאלתו, ואמר לו בזה"ל: ארבעים שנה אני יחד רה"י ומעולם לא התעסקנו בעניני כבוד את מי מכבדים יותר, ואתה בא לעורר כאן ענינים כאלו. [למעשה נהגו שמחכים למי שגומר ראשון]

כל אחד חשב על השני

הזכירו קמי רבינו שהתבטא פעם בפני אחד שה"י איזה שהוא מחלוקת בישיבה.
"אתה ראית משך שלושים וחמש שנה הייתי עם הגרמ"ל, וב"ה לא הי' כלום בינינו וטעם הדבר שכ"א חשב על הכל לשני, הוא חשב הכל בשבילי, ואני חשבתי הכל בשבילו". (כ' צדיק כתמר יפרח)

לתת כפית של כבוד

הזכירו בפני רבינו שהגרמ"ל אומר בשם החזו"א שכל בחור צריך כפית כבוד כל יום, אמר רבינו שבאמת הגרמ"ל עושה כך. (כ' צדיק כתמר יפרח)

צדיק יסוד העולם

(ליל ש"ק ויצא תשע"ה) אמר רבנו: מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל היה אדם מיוחד וצדיק גדול, הכניס את כל כוחותיו בתלמידים.

ובהזדמנות אחרת אמר: הגרמ"ל הוא צדיק יסוד עולם הוא כ"כ מתמסר לתלמידים (הפנקס עמ' 50)

להקדים לחזור לישיבה

(אלול תשע"ד) ישיבה קטנה חדשה שאלו לרבינו: מתי להתחיל הזמן בכ"ט בחודש או בא' דר"ח, השיב רבינו שהגאון ר' מיכל יהודה זצ"ל היה צדיק ורצה תמיד להקדים בישב"ק פוניבז', אבל הילדים אוהבים להיות שבעים מבין הזמנים, ולכן שיתחילו בא' דר"ח. ואז ילמדו יותר בחשק, ולא יהיו ממורמרים שלקחו מהם חלק מבין הזמנים. (צדיק כתמר יפרח)

למדו יחד

סיפר רבנו שלמד יחד עם מרן הגרמ"ל את הסוגיא של דבילה עיקלית, והוחלט שהגרמ"ל יכתוב את מה שיצא להם בסוגיא והוא יוסיף על כך, ונדפס כעת במנחה יהודה עמ"ס שבועות על דף כ"ג ע"ב. (כ' צדיק כתמר יפרח)

הגליון מוקדש לזכרה של הרבנית הצדקנית תמר שטינמן ע"ה נלב"ע כ"ה סיון תשס"ב

נביא כאן כמה ענינים אודות הרבנית ע"ה ובעיקר בהתמסרותה לבעלה יבדלח"ט

תורה מתוך הדחק

הרבנית ע"ה סיפרה מעט מהים הגדול מהתנאים הדלים הנוראים ששרר בביתם, והנהגותיהם בתקופה זו, והרבה נאמר על התורה מתוך הדחק שעמדה בזה בגבורה. למחרת קראה ואמרה לי שמאד מצטער על מה שסיפרה אתמול, ושאדע שאם אספר מזה, רבינו שליט"א יקפיד עלי. (צ"י)

היא צריכה להגיש את האוכל

סיפרה כלתה ע"ה, שהיתה איתה בשמחת אירוסין לאחד מנכדי, ולפתע לאחר שבירת הצלחת אמרה לה שהולכת הביתה, כיון שרבינו שליט"א חוזר מיד הביתה, וצריכה להגיש לו אוכל, והתעקשה שדוקא היא צריכה להגיש לו האוכל, ולא הסכימה אפילו לחשוב שאחר יעשה זה. (צדיק כתמר יפרח)

העיקר שיוכל ללמוד.

היה איזה דבר שגרם הפרעה לרבינו שליט"א והרבנית ע"ה הרגישה בזה, ואמרה לאחד הנכדים שיגיד להם בחכמה גדולה שזה מפריע לה (לרבנית) ולא איכפת לה מה שיחשבו עליה והעיקר שרבינו יוכל להתפנות וללמוד. (ריא"ש)

יש לציין את אשר ראינו ששיעורי רבינו שליט"א מתקיימים בכל מיני שעות ביום ובלילה, ושאלתי אותה לא פעם, וכי זה אינו מפריע לך, [קיר מפריד בין חדרה לחדר הלימוד]. התשובה היתה שלא. [ויש בזה עוד כמה דברים שאין כאן המקום לפרטם, שהקרבתה היתה גדולה בענין זה].

ואדברה נהנתה לראות ולשמוע שלומדים תורה, וכן נהנתה ושמחה במצוות, וכגון באתרוג נאה ותקיעת שופר מהודרת. ובמנין שהתקיים בביתה השתדלה להתפלל עם הציבור, וגם בזמן האחרון ממש השתתפה בתפלת יום כיפור קטן תוך כדי מאמצים גדולים. ובימים נוראים התיגעה והלכה במרחק רב מביתה וטיפסה על הגבעה הגבוהה והמדריגות הרבות של ישיבת פוניבז' כי חשה ששם התפלה מעוררת יותר גם משום הציבור הגדול של בני תורה, וגם משום הבעלי תפילה. [ואחד שהרגישה עליו שיוכל להיות בעל תפילה טוב בימים נוראים, זירזה אותו הרבה פעמים שילך ללמוד ממומחים איך להתפלל לפני העמוד בלי שיחר גרונו, כדי שיוכל לזכות הרבים בתפילה ברגש ובנעימות].

מעולם לא הפרעתי

אמרה לי פעם: [בהקשר לאיזה ענין] וכי אני הפרעתי לו פעם ללמוד? וכי אני פעם הפרעתי להגיד את השיעורים? אף פעם לא!!! ואכן יודעים כל בני המשפחה שרבינו שליט"א כמעט אף פעם לא הוצרך ללכת לחנות או לשום סידורים אחרים, והכל הי' מוטל עליה. והעיקר שהוא לא יופרע, ואף כאשר היתה במצב רפואי חמור הניחה לו לנסוע בנסיעה המפורסמת לצרפת כדי לפעול למען עולם התורה והישיבות שם, ולא השגיחה על עצמה.

לא התלוננה

הזכרתי בפני רבינו מה ששמעתי ממנה שתנאי חייהם היו בדלי דלות, אמר רבינו שמעולם לא התלוננה ושתקה. (צדיק כתמר יפרח)

לא התוכחה

פ"א שכרה איזה עוזרת קשת יום, ואח"כ ראתה שהיא לא מנקה טוב ורצתה לפטר אותה, אך רבנו סירב ואמר לה לנסות להמשיך איתה, והמיוחד היה שמיד קיבלה מה שאמר ולא התוכחה עמו כלל וכלל. (מהרה"ג ר' אשר שטינמן שליט"א)

בית קברות פשוט

לפני פטירתה אמרה שמצידה ניתן לקבור אותה בבית העלמין בחולון במקום פשוט, ואיננה צריכה מקום מכובד יותר. למעשה הסתדרו בבית החיים פוניבז', ורבנו בחר במקום צדדי בקצה הביה"ח, והסביר שכשיעלו לקבר לא יכנסו לתוך הבית קברות, כי ידוע ע"פ הגר"א שכמה שפחות נכנסים לבית החיים יותר טוב. (מהנ"ל)

נשיח בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ שליט"א**
גליון מס' 123 • קרח תשע"ו

זוה לך תרומת מתנן וגו' (יה, יא)

בעני מעשר ראשון

א. נתינה דמעשר ראשון ללוי. החזו"א מיקל בזה בספרו בלוויים דידן. ויש מקום לומר שצריך לרשום המעשר ראשון כמה היה שוה. והחזו"א לעצמו היה מחמיר לזכות ללוי, או שנותנין הפירות או המעות.
ב. למעשה כתב החזו"א, דבזמנינו אם נותן המעשר ראשון ראוי ליתן ללוי, ומ"מ אם אינו מוצא לוי יכול ליתן לכהן דלגבי זה עדיין קיים הקנס, עיי"ש.
ג. אף דאין אנו נוהגין ליתן המעשר ראשון ללוי מ"מ אם נותנו לקיום המצוה, צריך בדיני נתינה, ועל כן אין ליתן מתנה ע"מ להחזיר, אע"פ דטעמא רק משום כהן המסייע בבית הגרנות.

בעני מעשר שני

א. מי שאכל מעשר עני אין צריך לשלם, וכשיש ספק אם מותר לאכול או לא, אם אכל אין צריך לצאת ידי שמים.
ב. אבא אינו יכול ליתן מעשר עני שלו לבנו הסמוך על שולחנו, דזה לא מיקרי שמוציא מרשותו.
ג. המצוה את העני ונפרע מן המעשר, יוכל לזכות לו אגב שכירות מקום המעשר שישכיר לו בכל פעם, ואופן השכירות יוכל להיות על ידי שיהא אצלו מטבע של העני שלא בתורת שמירה ובכל פעם יגביה המטבע לזכות בפרוטה ממנה, ויסכם עם העני על זה, ומהני כל זמן שלא חזר.
ד. מי שקשה לו לזכות לעני על ידי אחר בכל פעם את המעשר עני, אם יבטיח לעני מסויים שכל מעשרותיו שיהיו לו במשך השנה יתן לו יש לסמוך דהוה כמכירי עני, ואם ילוה לו מעות יהא הדין שעשו את שאינו זוכה כזוכה. (חוט שני, מעשרות)

יום היארצייט של מורינו רה"י הגאון הגדול רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל כ"ז סיון תשע"א

שו"ת ממרן פוסק הדור רבינו נסים קרליץ שליט"א

על תקופת לימודיו בישיבת תפארת ציון אצל הגרמי"ל זצ"ל

בנקודה של תלמיד ורב, היכן היה רבי מיכל יהודה בתור רבי שהצליח כל כך?
הרצינות האישית שלו. הרצינות והאחריות שלו כרב, למלאכת הקודש.
במה התבטאה הרצינות?
בכך שהבחינו וראו בהליכותיו, בלימודו ובמעשיו כי הוא איש אמיתי. איש אמת.
איך תלמיד צעיר בשנים יכול לראות ולהבין שהרבי הוא איש אמיתי?
הוא כן יכול לראות, כי גם אם התלמיד עדיין לא מבין ממש, אבל מרגיש וחש כי הרבי הוא אמיתי בדרכיו ובתורתו.
יש להניח כי בתקופה של 'תפארת ציון', בתחילת דרכה בישוב החדש בארץ ישראל, עדיין לא היו כולם בחורים טובים ומוצלחים במיוחד, ועם כל זאת...
אכן היו כל מיני תלמידים, וגם כאלו שעד ימי הישיבה לא למדו הרבה. הם נבנו על ידי רבי מיכל יהודה בהשקעה מרובה. בינינו היה תלמיד מעולי רומניה שפרח מאד, הוא הלך אחר כך ללמוד בישיבת חברון, התעלה ופרח בכל התחומים.
לפי דברי הרב שהיו תלמידים שלא הורגלו בתורה, אם כן מה באמת משך אותם ללימוד?
המציאות שלו! מה שהוא היה! עצמיותו של הרב מושכת את התלמיד לתורת ד' ולמצוותיו.
האם קידם תלמידים רק בנעימות או גם בזריקת מרה בתלמידים?
גם אם כן, החלק הזה לא היה מורגש אצלינו.
האם היתה לו נעימות מיוחדת חוץ מ'הרצינות' שהרב הזכיר?
הרי הוא היה נעים לכל אחד מתלמידיו ותמיד שרתה סביבו נעימות.
בתוך האלפים הרבים שבאו ללוות את מיטתו הבחינו בתופעה מיוחדת: רבים מהם, אחרי כל כך הרבה שנים שעזבו את הישיבה קטנה, כאילו המשיכו כולם להיות תלמידים של מורנו רבי מיכל יהודה...
(בהתרגשות רבה) בודאי, כי למדו מהאמת שלו וזה הרי חודר לאורך שנים ונשאר כקנין.
מה הפשט במונח "אמת" שהרב מזכיר כאן כבר כמה פעמים?
הרגישו כשהוא אומר משהו, הוא חי זה. אינו מדבר מהשפה ולחוץ ואינו מתנהג בהליכות חיצוניות, אלא פיו וליבו שווים ומעשיו תואמים את מה שהוא באמת, עם יראת שמים פנימית והערכה לתורה באמת.
כאשר המחנך הוא בעל יראת שמים, ומרגישים עליו שכל שאיפותיו ומגמתו זה רק לעשות רצון קונו, אזי ההשפעה שלו על התלמידים מאור התורה הישרה והתמימה, מושרשת עמוק בלב התלמידים.
היו דברים שהבחינו בהם במיוחד כדוגמא אישית?
הוא התנהג נורמלי ורגיל, אך בלט התוכן פנימי – וזה מה שהוביל והדריך את התלמידים.

אם אפשר להתנהג נורמלי ורגיל, אם כן מדוע זה כל כך חסר היום?! הרי כל מה שנדרש זה לחיות נכון עם האמת?...
(הגאון הגדול שליט"א מחיך, ואח"כ שותק. ושוב שותק. שתיקה מדברת).

ממה זה נובע שרבי מיכל יהודה זכר כל תלמיד ואפילו בשמו הפרטי, לאורך שנים רבות כל כך?
זה נבע מכך שמסר את עצמו להם, וכיון שהיתה לו אחריות לכל תלמיד, לכן זכר אותם. האחריות לתלמידים הביאה את הזיכרון הזה.
"רב ותלמיד". ממה שהרב אומר לנו משמע כי "תלמיד" זה לא רק ממה שהתלמיד מקבל אלא ממה שהרב מעניק...
הגאון הגדול שליט"א מפסיק אותנו ואומר: התלמיד צריך לחוש שהרב מרגיש אותו כתלמיד...
אם כן, למה ההנהגה של הרבי היא הקובעת כל כך כלפי התלמיד, מה באמת צריכה להיות ההנהגה של רב לתלמידים?
רק עם הכוח של האמת. זו הדרך היחידה.

איך ובמה לאנשים תלמידי חכמים בני שבעים ושמונים שנה יש הרצון והכוח לעסוק עם ילדים צעירים?
זה לא שאלה בכלל. אפשר ואפשר. מי שמרגיש את האחריות, פועל מכח האמת, וכמו כן, הרי לא מדובר בילדים קטנים ממש אלא בכאלה שאפשר לפעול איתם.

נבקש מחילה על השאלה: במשך השנים הבית הזה בו אנו יושבים הפך לבית שממנו יוצאת הוראה לכל העולם, יהודים נכנסים לשאול ולהתייעץ, והנה עדיין אנו שומעים פה, עכשיו, שהרב בעצמו מרגיש 'אני תלמיד שלו'. איך קורה שעד היום זה ממשיך כך?
כי מרגישים שעדיין יש מה ללמוד ממנו.

ומה הנקודה שתמיד יכלו ללמוד ממנו?
הנקודה היא שאי אפשר היה לבלבל אותו, אין אפשרות להסיט אותו מהבנתו ומדעתו הפנימית. וזו, הרי הנקודה של האמת.

האם ראו את זה ברבות השנים בהקשרים אחרים?
בכל הזדמנות כאשר הוא דיבר לפני ציבור, הרגישו שהוא אומר מה שהוא, שאין לו מטרה לדבר את מה שיהיה מעניין לציבור ולשומעים דווקא אלא מה שהוא חושב וחי עם זה.

מידת האמת שהרב הזכיר, האם ראו אותה גם בדרך לימוד סוגיה בגמרא?
מידה זו הביאה את הלימוד עם התלמידים, שהדברים שלמדו ולימד היו ברורים ובהירים.

הנה בדור הנוכחי כאשר הברק החיצוני שולט, איך ישנה אפשרות להטמיע בתלמידים שתהיה להם שאיפה לחתור רק לאמת?
צריך להיות אדם אמיתי. וזו הדרך להטמיע את הדבר בתלמידים, אם אתה תהיה אמיתי גם התלמיד יהיה כך.

אבל התלמידים אוהבים רק "מתוק, נעים וטעים"?
תדעו לכם, שאת האמת הם אוהבים יותר!...

אם כן, נמצינו שלפני שהרב מתחיל ללמד תלמידים עליו ללמוד מוסר אודות אמת במשך כעשר דקות, ורק אח"כ לגשת וללמוד?
(בחיך) אבל זה לא עבודה של עשר דקות בלבד... זו עבודת חיים...

האם הבחינו שהוא כל הזמן בעבודה עצמית תמידית?
הבחינו שכל הזמן חשב רק על התלמידים (קולו של הגאון הגדול שליט"א נשנק ומעיניו החלו לזלוג דמעות).

האם היה אצל מורנו רבי מיכל יהודה תוכחה ואיך הוכיח, והאם יש כללים בתוכחה?
בדור שלנו, בלי לכבד את הנער, הוא לא יקבל תוכחה. אם כן, דבר ראשון צריך לתת לו הרגשה שמכבדים אותו, שלא יחשוב שרק רוצים ממנו תוצאה כזו או אחרת.

ובדורות הקודמים לא היתה דרך זו?
מסתמא תמיד היה כך, רק שפעם גם היו צורות אחרות ועוד דרכים, והיום בעיקר היא הדרך הזו.

אם כן הגישה של הכאה היא שלילית?
יש יוצא מן הכלל, אבל הכאה חינוכית היא לא כשיטה (והכאה אינה דווקא על גופו של התלמיד, כי יש הכאות שהם בנפש הילד פנימה כאשר משפילים או מבזים את הילד והורסים לגמרי את נפשו).

הרמב"ם כותב בפרק ב' מהלכות ת"ת "וצריך האדם להיזהר בתלמידיו ולאזהבם, שהם התלמידים המהנים בעולם הזה ובעולם הבא". ובירושלמי אמרו "תלמידיה דבר נש חביב עליה כבריה". כדי שהרב יוכל לקיים את מה שנאמר בגמרא סוטה דף מ"ז "ייצר תינוק ואשה יהא שמאל דוחה וימין מקרבת" חייב הוא לאזהבן ולהראות להם אהבתו, כי הוא הכרחי להצלחת התלמידים.

אמרו שראש הישיבה רבי מיכל יהודה לא הכניס עוגה לפיו כשישים שנה. האם בדורנו יש את הכלים לחיות כך, ובהכרח, האם צריך לחנך לכך וכיצד בזה?

גם בדור הקודם דבר כזה לא היה מצוי, וזו לא שאלה דווקא על היום...

איך באמת מחנכים בדור שלנו להביל את העולם כאשר לכאורה 'העולם הזה' הוא האויב הראשון במעלה?

כאשר מרגישים טעם בלימוד מהבילים את עולם ההבל. ובאם רואים מי שרודף אחר "עולם הזה", אין זה אלא מפני שאין לו טעם בלימוד ואינו מרגיש מתיקותה של תורה! (ולעצם צורת "ללמד תורה", יש לדעת כי חובת המלמדים לתלמידים למצוא את הדרך איך וכיצד להאיר להם את הלימוד, ולהנחיל להם את המתיקות שבתורה, שעל ידי זה התורה נעשית קנין בנפשם ובכך הם יקראו 'תלמידים' ויקראו 'בנים'. ושהסוגיה עצמה תהיה אצלם משיבת נפש ומאירת עינים לפני שמעמיסים עליהם בקושיות וסברות).

אנו עוברים לשאלה נוספת מאחד המשתתפים האומר: דודי היה תלמיד חכם גדול ואיש רגוע מאוד, אך אמר לנו, תדעו כי בטבעי הנני בעל כעס גדול מאוד, אבל אני עובד על עצמי. האם אכן גם גדולי ישראל עד זקנה ושיבה יש להם מה לעבוד על עצמם?
בוודאי.

באילו דברים הם נזקקים לעבודה עצמית?

אמרת דוגמא של משהו הנוטה לכעס, אז לו יש עדיין מה להוסיף ולעבוד. איש איש ועבודתו. אדם לעמל יולד, איש איש ועמלו.

אומרים בשם רבינו הגר"א, שכל הגדול מחבירו יצור גדול ממנו, וכי לי יש גם כן יצר הרע גדול עד מאוד?

נכון, אבל בדברים עמוקים יותר, לא במה שנראה לנו בשטחיות שלנו כיצד"ר.

מה אנו יכולים לומר לדור באופן כללי שילמדו מה"אדם גדול" רבי מיכל יהודה?

שצריך ללמוד, וכי התורה היא חינוך ואורך ימינו. (הדברים לוקטו מתוך ראיון שנתן רבינו למוסף ש"ק יתד נאמן תשע"א)

נא להמשיך ולהעריך
לרפואת רבי יעקב בן
מרים בת גיטל לרפוי"ש
בתושח"י

גליון פ"ז, פ' קרח
כ"ז סיון ה'תשע"ו
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין שליט"א

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

כלם קדושים

נאמר בשב"ק קרח תשע"ה
בביהכ"נ גאולת ישראל רמה"ש.
עם הגהות הרב ממקום החלמתו.

פ' השבוע פ' קורח, כתוב שהקב"ה אומר למשה ואהרן, "הפדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם פָּרֶגֶע". שקורח הסית את כל השבטים למדרד נגד המנהיגים משה ואהרן, ואז בפעם הראשונה שמשה מתפלל ואומר (פס' כ"ב): "האיש אֶחָד יִחָטֵא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְרָף" הקב"ה קיבל את תפילתו וביטל את הגזירה ואמר שיוזו כולם לצד ואז מתו קורח ומאתיים וחמישים מקריבי הקטורת ומכל עמ"י לא נפגע איש. אח"כ כתוב יום אחרי זה - "וילנו כל עדת בני ישראל מִמִּחֶרֶת עַל מִשֶּׁה וְעַל אֶהֱרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת עַם ה' כַּעַת כֹּלָם יָדְעוּ שִׁמְשָׁה וְאֶהֱרֹן הֵם שִׁנְבַּחְרוּ לְהַנְהִיג אֶת כָּל־יִשְׂרָאֵל וְהֵם הַקְדֻשִּׁים, א"כ על מה התלוננו? אבל העם התלוננו על משה ועל אהרן שבחרו מבחן כזה, מבחן הקטורת, שגורם למיתה, שהרי הקטורת לא הייתה על פי ציווי השם, והרי כבר ידעו את כח הקטורת שהרי לפני כן נשרפו נדב ואביהו כשהקטירו את הקטורת שזה דבר גבוה מאוד.

לכן התלונה הייתה למה הסכימו למבחן כזה שעל ידו נהרגו ר"ן מקריבי הקטורת. אותם ר"ן אנשים היו אנשים צדיקים, נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם. הרמב"ן אומר שהיו כולם בכורים מתוך שבטי ישראל. בתחילה עבדו במשכן והתלוננו על כך שרק הכהנים כעת עובדים עבודה ולכן גם הסכימו למבחן הקרבת הקטורת ששייך בכהנים. ועל ידי הקרבת הקטורת רצו להכנס לספק כדי לזכות להתקרב לקב"ה כ"כ ולמסור נפשם לקב"ה ולהרגיש בעולם הזה כבר עכשיו את התחושה של להיות בגן עדן, את ההרגשה של קרבת אלוקים.

ד"ר סי' תש"ו
אמר ח"ל, אזהרה באיסור לאו, שלא להחזיק במחלוקת.
שנאמר ולא יהי' כקורח וכעדתו (סנהדרין ק"א) אף אנו נמשיך, מכלל לאו אתה שומע הן. כל המחזיק במידת השלום, הרי זה ערך גבוה מאד. ואמרו חז"ל לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום, ולברוח מקפידה על פגיעה בכבודו. וכמה זה נפלא למתבונן:

בס"ד, כ"ב סיון תשע"ו
ח"י ברכות בתפילות העמידה - החתימה שלום ברכות כהנים האדירות, בסיום - שלום
ארבע ברכות על המזון, הסיום - וחיים ושלום קדיש יהא שלמא, וקדיש דרבנן - חתימתן שלום, פסוקי הברכה של הטבת חלום - חותמים בשלום, ועוד הרבה כהנה.

ושמעתי מחכמי דרוש, משל למה הדבר דומה, לשכיר שהלך לעבוד שנה שלמה, ובסופה אמר לו בעה"ב תביא שק, ואני אמלא אותו דינרי זהב בשכרך, וכן עשו. והנה כאשר השכיר הגיע לביתו, אהה! השק כמעט ריק לגמרי, כי היה לו נקב בשוליו. כך לענייננו השלום, הוא השק המחזיק את כל אוצר הברכות, וחם ושלום, אם חלילה פגום השלום. על כן, הבו ונחזיק בכל תוקף במידה זו, ונזכה שכל הברכות תחזיקנה מעמד בס"ד

כו"ח, יעקב אדלשטיין.
(מכתב שכתב רבנו במיוחד עבור גליון זה, כ"ב סיון תשע"ו)

הנצי"ב מוולוז'ין בספרו העמק דבר, מפרש את הכתוב 'החטאים האלה בנפשותם' שרצו את קרבת האלקים הזו על פני נפשם. כמו"כ כתוב שמהמחנות עשו ציפוי למזבח, דבר גבוה כ"כ. והרי כתוב בגמ' שמזבח עושים מדברים הראויים למזבח. למשל אם אדם רשע תורם תרומה לביהמ"ק לא משתמשים בתרומה לקורבנות או דברים אחרים הקרבים על המזבח, אלא עושים מזה בית הכסא, או בית הכסא לכהן גדול בז' ימי פרישתו לפני יום הכיפורים. ומהמחנות של ר"ן המקריבים לקחו דווקא לצפות את המזבח, שהייתה בזה כוונה טובה וקדושה.

על כך עמ"י התלונן, מדוע בחר משה דוקא בסימן זה לדעת מי הצורך, סימן שמכלה והורג, אעפ"י שהם עצמם, ר"ן המקריבים, עשו זאת מבחירה. על זאת עמ"י התלוננו שהפסדנו 250 צדיקים מעמ"י. ואז הקב"ה אמר להם 'הרומז מתוך העדה. טרם משה הספיק להתפלל, ויפלו על פניהם להתפלל - והחלה המגפה. משה מיד אמר לאהרן שיקח את המחתה ויטובב בין העם כי 'החל הנגף' ואז נעצרה המגפה במגפה מתו 14,700 איש. אז, לאחר המבחן המכריע של מטות ושקדים שפרח מטה אהרן, התלוננו בני ישראל ש'אבדנו כולנו אבדנו' שכל הקרב אל משכן השם ימות, ולא כל אחד יכול להתקרב אל המשכן.

אז השם אמר 'את שבט לוי הקרב אתך' שהם יהיו שומרי משמרת המקדש, שישמרו שלא יתקרבו ישראלים אל המשכן, אח"כ כתוב כמה פעמים 'והזר הקרב יומת' שישמרו שלא יתקרבו. וכתוב בגמ' שיש לויים שהתפקיד שלהם הוא לשמור ויש לויים שהתפקיד שלהם הוא לשיר בביהמ"ק את השיר של יום, 'לדוד מזמור' וכן שאר מזמורים, וכתוב בגמ' שר' יהושע בן חנניה היה מן המשוררים ופעם אחת ראה את ר' יוחנן בן גודגרה בבוקר שהוא פותח את השערים של בהמ"ק שהיו כבדים מאוד אז הוא הלך לעזור לו, אז הוא אמר לו שלא תתקרב, חזור לאחור, שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים. מכאן רואים שלכל אחד יש את התפקיד שלו בעולם.

וכן היה פעם ר' יוסף בער (הבית הלוי) נכנס לביהכ"נ בעיר שלו בערב יו"כ וראה אדם אחד עשיר שישב ולמד מוסר ותהלים בהתלהבות אז העיר לו שעכשיו זה לא הזמן להתפלל, ואמר לו אותו אחד שעיוה"כ היום והוא רוצה להתכונן ליום הקדוש, אז אמר לו ר' יוסף בער שילך לביתו אל אוצר כספו, ויחלק הרבה הרבה לצדקות, כי הקב"ה נתן לו כסף כדי שיתן צדקה וזה הייעוד

^א במדבר יז, כז
^ב שם, יח, ב'
^ג ערכין י"א ע"ב

^א במדבר טז, כ"א
^ב במדבר יז, ו'

לעילוי נשמות: יעל בת משה אלפרד בייה ברטה בת בנימין, משה מוריס בן יצחק, דוד בן נסים, נעמי בת רומיה, חי בן יעקב בובה מימון, ניסים סופר, לאומה סופר, יעקב בן בובה, אסתר בת לאומה, שמאי בן צבי, איטה בת רחל, עובדיה בן חיים, דליה בת אסתר. ז"ל

לצעירים. בגיל שש עשרה עבר לשיבת סלבודקה בליטא, לפני מלחמה"ע הראשונה. שאלו אותו, למה לא המשכת בשיבת סלבודקה? אמר, אני בטבעי ביישן, וסיפר - כשהוא למד גמרא ולא הבין התבייש לשאול, כי אולי השאלה הזו לא חכמה כ"כ, ובמשנה כתוב 'לא הביישן למד'. הוא למד חצי שנה והתבייש ולא שאל את הבחורים הגדולים ואת הר"מים, ובניתיים פרצה המלחמה, כבחור בן שמונה עשרה הזמינו אותו מהעיירה לעבוד, לא חזר כבר לשיבה ואיבד את החשק להיות בשיבה. ואחרי המלחמה הראשונה עבר לארץ ישראל.

אבא זצ"ל היה אומר ברמת השרון שיעור גמרא בכל יום, ורואה שהאיש החקלאי הזה יודע, לומדים גמרא ובעצמו הוא מכון לקושיה של התוספות. אבא שאל אותו למה לא המשכת להיות בחור ישיבה, אמר התביישתי לשאול. הוא היה טוב לב, שומר שבת, מניח תפילין כל יום וכל המצוות כבע"ב יר"ש. בר"ה היה עובר לפני התיבה והציבור היה מתרגש מהתפילות שלו. אבל אשתו לא הסכימה שבניו ילכו לשיבה, כאן בארץ ישראל, חי כחקלאי, קנה סוס וידע לחרוש בו יפה. כל היום עבד עם הסוס, בלילה למד שעה שתיים, הבנים רואים שהאבא כל היום עובד, הם לא באו לשמוע הדף היומי. הבנים הניחו תפילין אחרי הבר מצווה ואח"כ הפסיקו.

הוא היה לוקח אותם לביהכ"נ אבל כאשר גדלו נהיו מחללי שבת. אבא שלי שכר מורה פרטי שילמד את נערי המקום קצת גמרא. הם למדו קצת אבל אח"כ... מה הפסיד היהודי הזה שהתבייש לשאול, התבייש להפסיד קצת כבוד, הוא הפסיד שכל הדור שלו הם כעת לא שומרים כ"כ שבתות, שלא מניחים תפילין והלכו לריחוק. אולם יש לציין שבכל התקופות, צמו ביו"כ, והלכו לביכ"נ כל החגים, והשתתפו בתפילות בהרבה שבתות. הקפידו לשמור פסח, ובדחילו ורחימו שמרו ימי יארצייט, והרגישו עצמם לכל דבר כחלק מקהילת ביהכ"נ. י"ה"ר שהשם יחזירם בתשובה שלמה. הבן הגדול שלו, כשכבר לא היה לו כח לעבוד, אמר שיש לו ממה להתפרנס. הוא נזכר שכשהיה בחור היה מלמד שאבא שלי היה מביא ללמד גמרא, הלך כל יום לביהכ"נ לשמוע פרשת שבוע עם רש"י. אבל הילדים של הילד הזה גם את זה לא עושים.

פרשת קרח מלמדת אותנו, שכל המפסיד את הכבוד שלא יביט על זה כהפסד, אלא שיעשה מה שצריך. ירבעם בן נבט יצא לתרבות רעה, כי היה מלך, ורצה את הכבוד של מלך, גם כשיעלה לרגל לירושלים ושם הרי יש מלך מבית דוד. קיבל משבר והחליט לצאת מהמשבר ועשה עגל הזהב ובנה לו מקדש אחר, ועשה עצמו כהן. אנו לומדים מפ' קרח שהתפקיד שלנו להיות עובדי השם. וחשוב שאת החשק של התורה, לא לקרר בגלל כל מיני סיבות חיצוניות. קרח הגיע לדרגה כזאת שהוא קלקל את הדרגה שהגיעו אליה כל עמ"י ב'אז ישיר משה', איזו שירה ושמחה, ואז היה ייאמינו בהשם ומשה עבדו.

כשמרגישים שיש לנו משה ויש לנו רבנים גדולים שמלמדים אותנו, ומה שמשה אומר קדוש, אז שרו. קרח קלקל את הייאמינו במשה'. הקב"ה פותח את הארץ ולא נשאר לו שום זכות קיום בכלל. אנו לומדים את הפרשה הזאת שנדע איך להיזהר ולשמור על עצמנו שלא ניפול ח"ו לשום ירידה, אדרבא נעלה מעלה מעלה וכל אחד יחזק את עצמו בדרכות בלימוד התורה ויוכה לס"ח.

הוא בן יצהר והוא חיכה לרגע הזה של חלוקת התפקידים והוא הרי בן יצהר. את זה שמשה ואהרן בני עמרם קיבלו תפקידים הוא עוד יכול היה לבלוע, אבל כשמדלגים עליו ונותנים את הכבוד לבן דודו, אליצפן בן עוזיאל שהוא אח צעיר לאבא של קורח, והוא יהיה נשיא? את זה לא יכול היה לסבול.

זה השורש של הקלקול של קורח. אז ממילא הוא קיבל תאבון, ואגב שהוא מתנגד למינויים של משה ואהרן הוא יוצא גם כנגדם אישית. רואים שכל זה היה רק בשביל אהבת הכבוד, כאן כל גדולתו של קרח התפוצצה, כי נשבר וקיבל דכאון ומשבר, ואיך יוצאים מהמשבר? אולי ישנה דרך, אבל הוא סיפר לאשתו שמשה עשה לו כן וכך והיא, שהיתה טפשה, אמרה לו שיעשה מלחמה נגד משה. אתה הרי איש גדול ומכובד, ויש לך חברים רבים, וקרח הצליח עם כ"כ הרבה חברים לעשות קואליציה עם דתן ואבירם משבט ראובן. וגם הם עצמם היו ממורמרים, וכי לא מגיע לשבט ראובן שמהם יהיו כהנים ומלך? למה רק לשבט לוי נותנים להיות כהנים. דתן ואבירם תמיד היו רשעים, אבל קרח חיפש חברים ולא מצא אחרים רק אותם והצליחו יחד להשפיע על אחרים נגד משה רבנו. בכל אופן הקלקול החל דרך הכבוד.

אם אדם היה יודע שהכבוד זה לא סוף העולם, אם קרח היה מפנים את זה לתוך הלב במבט נכון, לא היה קורה לו כלום, היה נשאר אדם מכובד מנושא הארון. הפרשה מלמדת אותנו איך אדם צריך להיזהר, לא לרדת לתהום הזה שקורח ירד אליו.

מעשה היה בחור שלמד בשיבה קטנה בשיעור ג', הסיפור התרחש לפני מ' שנה, והבחור היה מצטיין ואחד הר"מים אמר שהוא מתאים לשיבת חברון בירושלים. דיבר עם חברים שלמדו בשיבות, הלך ורשם במשרד הישיבה שהוא רוצה להיות מועמד להבחן בשיבת חברון ונרשם שמו בחברון כמועמד, חיכה שיזמינו אותו ולא קיבלו אותו. אח"כ כשכבר הודיעו מי מתקבל הוא הלך לשאול על עצמו, אמרו לו שבאו להבחן ארבע מאות בחורים והתקבלו רק מאה - יש עוד יותר טובים ממך, אעפ"י שאתה טוב מאוד. (יש להדגיש שכאן גם הייתה טעות של האבא, שלא נסע איתו להציג אותו בפני הר"מים וגם המגיד שיעור שלו לא השקיע מאמצים כ"כ). והבחור בתקופת הרישום לא ביקש שיעזרו לו, הוא בוטח בעצמו - אני בחור טוב. ומאחר שלא קיבלו אותו בשיבת חברון, מה עושים בחורים נורמאליים, הולכים לשיבה אחרת.

הבחור הזה, הרגיש שהוא מכובד ואמר אני לא הולך לשום ישיבה, או חברון או אפס. אבל נפשו חשקה בתורה, נכנס לכולל. בחור בן שבע עשרה או שמונה עשרה. למד שנה אחת בכולל, ובלילה כשאין כולל, בשכונה יש חברים שלמדו איתו בכיתה ו', ד', ח', אך בחורים מקולקלים, אמרו לו בוא נשחק, והתחיל להסתובב איתם. עברה שנה שנתיים והפסיק לבוא לכולל, מיד גילו בצבא שהוא לא התגייס וגייסו אותו. בצבא הפסיק להניח תפילין, אבא ואמא עושים תעניות, לא עוזר שום דבר. מה קרה לאותו בחור... או כבוד או אפס. כשיודע אדם מה חובתו בעולמו, הוא לא נופל למקום הזה. תשים את הכבוד בתוך חבילה מכובדת, תארוז אותה, ושים במוזיאון ותעשה תכל'ס מה שצריך לעשות. שמעתי שהוא חזר למוטב אח"כ.

דוגמא שניה - ברמת השרון היה חקלאי, שסיפר שלמד בשיבה בפולין עד גיל שש עשרה. בשיבה

שלך בחיים, עכשיו לחלק צדקה, זה היעוד שלך בעבודת השם.

היה יהודי בתל אביב ששמו יוסף גוטסגנדה וזכרו לברכה, הוא נישא לקרובת משפחה שלי שתח" לאוי"ט, היה לו מפעל בתל אביב, הוא היה יהודי אמיד, לא עשיר גדול מאוד אבל אמיד. אשתו אמרה לי שהיו לו שני ימים בשנה שכמעט אי אפשר היה לתפוס אותו, שכל אותו הזמן ישב וחילק צדקה, כמעט שלא הספיק לאכול וללמוד באותו זמן, היו מגיעים אליו כל הזמן עניים. היה זה בעיה"כ ובפורים. הוא היה נותן נדמה לי מאה דולר לכל אחד.

מהפרשה רואים שכל אחד צריך לדעת את הייעוד שלו. אם הוא עשיר הקב"ה נתן לו כדי שיחלק לעניים.. ויה"ר שנוכח לקיים את המצוות ולעשות נחת רוח לרבש"ע, כל אחד לפי הייעוד שלו, והצדיקים שבפרשה יהיו מליצי יושר עלינו, אמן.

קרח

נאמר בשיבת חמדת התלמוד. תש"ע

פרשה מיוחדת וארוכה על הסיפור של קרח. קרח היה אדם חשוב, שהרי היה בן יצהר בן קהת בן לוי. בני קהת הם נושאי המקדש, הדבר הכי קדוש, את הכלים של ביהמ"ק; שולחן לחם הפנים, את המנורה, הארון והמזבח. כל הכלים המשמשים לקרבן ממש, אלה הכלים של בני קהת, ממילא הם היו החלק הכי קדוש בשבט לוי.

מה קרה לך קורח? איזה מוות משונה, האדמה פותחת פה ובולעת אותו. ומעט לפני כן קרח היה כ"כ מכובד, כ"כ חשוב, וירד מדרגתו של אדם קדוש לאדם שפל בזוי עד שאפילו אין לו את הזכות להיקבר על האדמה כמו כל המתים שהאדמה תחתיהם והם מעליה והוא לא כך, אלא מתחת לאדמה.

אמר קרח למשה רבנו, כל העדה כולם קדושים מדוע תתנשא, למה דוקא משה ואהרן, גם אני רוצה להיות כהן גדול. ומה גרם לו להתנהג ככה, פגעו בכבוד שלו. קרח כל זמן שהוא מכובד ומקבל את הכבוד, הוא צדיק. אבל כשצריך לקבל תפקיד של נשיא, על שליש משבט לוי והוא לא מקבל, הוא כבר לא צדיק. יש נשיא על כל שליש משבט לוי, על בני גרשון, קהת ומררי ויש נשיא נשיא הלוי, הנשיא של הנשיאים - אלעזר בן אהרן הכהן. על בני גרשון יש נשיא, אֶלִיָּסָפ בֶּן לָאֵל, ועל בני מררי - צוּרְיָאֵל בֶּן אֶבְיָחִיל ועל בני קהת - אֶלִיָּצֶפֶן בֶּן עִזִּיאֵל.

אמר קרח, לקהת ד' בנים, עֶמְרָם וַיֶּחֱזֶה חֲבֵרֹן וַעֲזִיָּאֵל, אם עמרם בכור של קהת, אז מובן שבנו כהן גדול. אבל לא מקובל שאם יש תפקיד של נשיא על בני קהת לבדם ולא על כל הלויים, מדוע ממנים את אליצפן בן עוזיאל? הוא הרי הבן של הבן הרביעי, מי בתור אחרי עמרם? יצהר, וקרח

זקניך ויאמרו לך

גליון מס' 7

ישמח לב מבקשי ה', לכל החפץ להתחמם לאורם של רבותינו שליט"א, גליון נושא, אל תתחבר לרשע,

ידוע המעשה כי בשכנות לרבי ברוך בער ליבוביץ זי"ע היה פעם גוי שהכה את חבריו מכות רצח כאשר ראה זאת רב"ב מיד הוא רץ לחפש איה נכדו הקטן שלא יראה מכות אלו, והוא אמר כמה פגם זה פוגם בנפשו לראות מאורע כזה, זה כתם שלא ירד בנשמתו, אבל הרי הוא גוי וגם הילד יודע שהוא גוי, והוא יודע שהגויים הם רעים, ובכל זאת ראה כזאת תפגום אותו למרות הכל.

ראיתי כתוב בשם רבינו הגראי"ל שליט"א אדם שיש לו חובות ורצה למכור את דירתו ולקנות דירה בעיר שיש פחות חרדים וכך יוכל לשלם את חובותיו, אמר לו רבינו כי כי מכיון שהיכן שגר יש יותר יראת שמים זה שוקל יותר מהכל, ובשביל זה צריך למכור כל מה שיש לו, ולאחר ששאל אמר לו רבינו תעבור למקום של חרדים כך תציל את עצמך.

אם לגור בשכנות עם עוברי עבירה זה חבל, ק"ו בן בנו של ק"ו מקומות עבודה בחברת אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, כמה זה נוגד את דעתו של רבנו שליט"א בהחלט, הוא רואה במקום עבודה כזה הנהגה לא ראויה, כסדר הוא מזהיר כל מי ששואל הישמר מלהיות בחברה של אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות כי חברתם רעה, זה לא שוה גם אם תרויח יותר כסף, המחיר עלול להיות גדול, יש כאן נקודה של עומק, כי מלבד שהשהות עם אדם שלילי אתה בלא כונה לומד ממנו, עצם הדבר שאתה שווה לידו יש בזה הכרה בדרך שלו, כי ליד אדם שהורג אנשים לא תסכים לשהות כי ההנהגה שלו תקומם אותך, ואם אתה בכל זאת מסכים להיות איתו זה אומר שיש לך באיזה שהוא מקום הכרה והבנה לדרכו, ולכן גם אם אתה נאלץ לשהות במקום כזה אתה צריך לחזק את עצמך בהכרה ברוע דרכו, תזכיר לעצמך כסדר אני לא מסכים איתו, וכמובן תשתדל לשמור מרחק כמה שיותר, מה שאפשר לא להיות איתו יותר טוב, את הכוס קפה שאתה שותה בבוקר אל תעשה את זה איתו, זה מיותר וכדו'.

וככל שהחברה יותר רעה כך צריך יותר להישמר ממנה, כדרך שלמדנו הקל הקל תחילה, אם אתה נאלץ להיות בחברה כזו תמיד תבחר להיות במחיצת אנשים מבוגרים יותר, ושומרים יותר, עד כמה שיש דבר כזה, כי צעירים הם חברה יותר מסוכנת, אדם מבוגר הוא בכל זאת פחות חס, היצרים שלו כבר קצת יותר חלשים, לעולם תבחר את החברה היותר טובה.

המקום שרבינו הגראי"ל שליט"א רואה אותו מסוכן מאוד עבור כל יהודי הוא השהות בצבא, למרות שהדברים פשוטים וברורים לכל תלמידי רבינו שליט"א, מכל מקום גם דברים פשוטים פעמים צריכים שינון, בכל הדורות פחדו מזה כאשר בחרו הגיע לגיל שהיה צריך ללכת לצבא היה פחד וחלחלה, כי בצבא נמצאים אנשים צעירים בלי עול, ובלי בושה מהמשפחה והחברה, והאווירה שם ממש נוראה, הכל מותר, ללא שום מסגרת וגבולות, כך טבעם של דברים, בתורה למדנו כי

התנא באבות פ"א משנה ז' זההיר אותנו בנועם אמריו הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע, כמה נורא וחמור ההתקרבות הזו, מה התקרבות תמימה עלולה לגרום לאדם, פעמים האדם סבור שכביכול לא כלום, אני שונה מהרשע בתכלית גדלתי אחרת ממנו חונכתי אחרת ממנו, אני נוהג אחרת ממנו בכל אורחות חיי, ומה יזיק ההתקרבות, אבל בפועל התוצאה מרה ונוראה, לכן אומר לך התנא אל תתקרב תשמור ממנו מרחק.

רבינו החפץ חיים זי"ע ראה פעם אחת בעיירה אחד שחילל שבת והוא נחרד והזדעזע עד עמקי נפשו, לשבת אחרת כאשר ראה חילול שבת פרץ בבכי, שאל אותו בנו אבא מדוע כעת נצטערת יותר, מדוע כעת אתה בוכה, אמר לו הח"ח זי"ע לא לא כן הדברים, אלא כי בפעם הראשונה שראיתי יהודי עובר עבירה נחרדתי עד מאוד, אבל בפעם השניה שראיתי כבר לא נחרדתי כל כך ואז הדבר הכאיב לי עד מאוד, כי אם בפעם השניה זה פחות כואב זה אומר כי אני עצמי התקררתי ראיתי אותו עובר את העבירה פעם ראשונה זה עשה לי משהו כעת זה פחות כואב לי, ולכן הרביתי בבכיה, מה נעני אנן אבתריה, ראייה של עוברי עבירה היא מורידה את האדם אוי לנו כי כאן בארץ ישראל אנחנו נאלצים לחיות עם אחים שלנו שהם עוברי עבירה הרחוב שלנו נראה גרוע בעקבות כך וניכר לעין כל ההשפעה שלהם

זאת ועוד כי למרות שחטא אדם הראשון אינו שייך אלינו כלל מה אנו מה חיינו אנחנו כקוף בפני אדם, אבל מ"מ להתעורר מזה אפשר, ולמדנו מרבותינו חומר החטא כי היה כאן הכרה במציאות של הרע, וזה גופא היה הפגם, הוה אומר כי עצם הדבר שאתה יודע שיש רע בעולם זה מוריד אותך, למה אתה בכלל צריך להכיר את הרע אתה תהיה הרבה יותר טהור אם לא תדע בכלל שיש רע, הידיעה מחברת את האדם להכיר במציאות זו, אין ספק בדבר כי אדם שחי במקום שלא מחללים שבת הוא מרומם יותר, השבת אצלו יותר מרוממת, כאשר יש אנשים שחוטאים האויר עצמו נהיה מורעל כמאמר הכתוב ותשחת הארץ לפני האלוקים הארץ עצמה נשחתה מדוע כי מציאות של חטא בעולם פוגם ומשפיע, אין בזה ספק כי כמה שיותר יש קירבה לבעלי עבירה האדם נפגם יותר, בעולם הישיבות אומרים כי אם יעקב אבינו ע"ה התפאר עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, הוה אומר כי אין זה דבר פשוט גם ליעקב אבינו ע"ה.

כמה השתדלו תמיד בכל הדורות לחיות בין יהודים שומרי תורה הגטו היהודי היה המפתח לחיים יהודיים שלמים וטהורים, כל יהודי תמיד ראה בקיום דברי התנא אין אני דר אלא במקום תורה את הערובה לחיים נעלים יותר, לחינוך טוב יותר לילדים ולכן כל אבא דאג לגור בין יהודים שומרי תורה

אנשי הצבא צריכים אזוהרה מיוחדת לא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך, כי במקום זה מטבע הדברים יש יותר התפרקות של יצרים, ורצון כל אחד לא להיות שונה, והאנשים עלולים לחטא, וכל זה היה נכון גם כאשר היינו בין הגויים שהיה הבדל ממילא בין היהודים לגויים, כל יהודי ידע כי הוא יהודי והוא לא שייך לגויים, הוא גם פעמים ספג מהגוי איזה קריאת גנאי, או איזה חבטה על כך שהוא יהודי, אז ממילא זה שמר עליו יותר, אבל כאן בארץ ישראל שלצערנו השהים בצבא הם יהודים כמונו, ההבדל הטבעי הזה לא קיים כל כך, לכן זה אחד מהמקומות שכל יהודי שומר תורה צריך לברוח מהם כמפני אש, אל תסמוך על עצמך כי עליך זה לא ישפיע, זה משפיע על כל אחד אז למה אתה מסכן את עצמך, הרי אנחנו מנסים כל היום לברוח מנסיגות למה אתה מכניס את עצמך לנסיגה.

רבינו הגראי"ל שליט"א מעולם אבל מעולם לא נתן רשות לאף אחד רשות ללכת לשרת בצבא, לכל מסגרת שהיא, רבינו הגראי"ל שליט"א רואה בצבא מקום רע מאוד לאדם שומר תורה ומצוות, כי במציאות האוירה במקום הזה גרועה מאוד לאדם מאמין, וזה הסכנה הכי גדולה לאדם להיות במקום שבו הוא עלול להיחשף לחיי פריקת עול והפקרות המסוכנים מאוד, לאדם מאמין שחי בקבלת עול מלכות שמים, ואם תאמר אני אמשך לשמור תורה ומצוות בכל מחיר, ראשית מנין לך כי אכן כך יהיה, שנית לו יהי כדברך, אבל אתה יכול להתקרר ביראת שמים, וזה יכול להשפיע לדורי דורות, אי אפשר בכלל לשער את התוצאה הסופית, אתה לא חורף את גורלך לבד אלא את כל המשך הדורות, זה נורא.

בספר צדיק כתמר יפרח שיצא לאור ע"י נכד רבינו הרב הוניהסברג בעמ' שפ"ח כתוב בזה"ל, כשבאים אל רבינו אנשים והעידו כי אותם עצמם מרן הגרא"מ שך שלח לצבא אמר רבינו שמ"מ הוא מעולם לא שלח אף אחד לצבא, כאומר אני מפקד לקחת על עצמי כזה אחריות לשלוח יהודי לכה מקום סכנה.

וכמה התאמץ מוריני ורבינו שליט"א בכל כוחו והקדיש שעות וימים לשבת עם העסקנים והשתדלנים לפעול שיחזור להיות קבוע, בחוק ברור, שמי שרוצה ללמוד יוכל להמשיך ללמוד תורה כמו שהיה עד עכשיו, ואע"פ שלצערנו אין בכוחנו לפטור עפ"י החוק לגמרי מעבודת הצבא את כל היראים לדבר ה', אבל לכל הפחות להמשיך כפי שהיה עד כעת לשמור את לומדי התורה בתכלית השמירה שלא יצטרכו לשהות אפילו זמן קצר בצבא, או בבתי הכלא בחברת טמאים ומתועבים, ולא רק כדי למנוע מהם ביטול תורה, אלא כי שם ירד מהם כל רוח טהרה וזיק של יראת שמים, ולילות שלמים שפך רבינו את לבו כמים לפני ה' לבטל את הצרה הזאת.

ושמעתי לאחרונה ממש מראש ישיבה אחד שהיה לו תלמיד בעל תשובה שהיה מאוד מבולבל ולא יציב, וחששו שלא יוכל להסתדר כך במסגרת חיים נורמליים, ובאו לשאול אם לשמוע לאביו שאומר שאולי בצבא יעשו ממנו בן אדם, ומיד נזעק רבינו מרן הגראי"ל שליט"א וקרא מנהמת ליבו, וכי בן אדם יעשו ממנו בצבא, הרי גוי גמור יעשו ממנו.

הסיפור הזה הוא מוסמך, ללא כחל ושרק, בלי מילה אחת של גוזמה, מה יש להוסיף, הדברים ברורים ונחרצים, ולא ניתן לפרשם לשני פנים זה רע, זה מסוכן, זה נורא, פחד פחדים.

הזמן גרמא לעמוד על עוד נקודה, בהחלט זה הזמן לתת את הדעת על מקומות נופש גם הם צריכים לעמוד במבחן הזה פעמים אתה בשבוע אחד יכול לאבד כל מה שקנית במשך

שנה שלמה, הילד אחרי בין הזמנים אין לו חשק כמו שהיה פעם, ואתה לא יודע למה, אבל האמת כי בחרת מקום מופקפק בחופש, ואז הילד ראה מה שלא צריך שמע מה שלא צריך וחבל, אתה משקיע כל כך הרבה, אז למה אתה לא שומר קצת יותר.

רבינו שליט"א מאריך הרבה להתאונן על פריקת העול בבין הזמנים שהשתרש במקומותינו, ותדיר הוא אומר כי התורה הקדושה אומרת אם תעזבני יום יומיים אעזבך, זה לא דבר פשוט, נכון שיש מעלה להתחדשות של האלול אבל זה לא פשוט, המחיר כבד מאוד, ומה שרבינו ממליץ מאוד להמשיך חזק מאוד את הלימוד גם מי שצריך לנוח אבל לשמור על קשר חזק עם תורה לא להרפות.

יש בזה הרבה ענין של חינוך, כי בשימת לב אפשר להפוך את הבין הזמנים לימים ערכיים ומועילים, בין הזמנים אינו זמן של פריקת עול אלא של הרפיה ומנוחה, וזה ניתן לעשות גם באוירה רצינית.

רבותי, צריך להודות להקב"ה על כל רגע שאנחנו זוכים שרבינו שליט"א בתוכינו, הדמות הזו שמרוממת אותנו בעצם הידיעה כי חי איתנו יהודי קדוש יהודי גדול, צריכה לעורר אותנו ללכת בדרכיו, ולנהוג כפי שהוא מורה לנו, לשאוף לחיי קדושה לחיי טהרה, לחיי נשמות, והדרך להתרומם היא אך ורק בעקביות בנחישות לשמור על כל האוצרות היקרים לנו, לשמור על האוירה לשמור על הקדושה, ולברוח מנסיגות, כך ורק כך נוכל להמשיך הלאה בחשכת הגלות, בתוך כל המבול של הטומאה.

לכבוד בני הישיבות הקדושות, החביבים והיקרים, מן הראוי להעתיק כאן מכתב ממורנו ורבינו שליט"א וקצת להתבונן בדבריו הק'.

וז"ל הנה כידוע הרחוב לדאבוננו מאד לא טוב, ומשפיע על כל אחד, ובזמן האחרון התחילו בחורי ואברכי הישיבות לילך ברחוב בלי כובע רק בכיפה ובלי מלבוש עליון, ואם כי אין איסור מ"מ זה לא דרך הראוי להתנהג לבן תורה, וכשלוששים באופן שהוא מתבדל מהרחוב זה מחיצה מבדלת בינו ובין אנשי הרחוב, אשר לא נוהגים כהוגן, וזה כתרס מפני קלקול, וזה נוהג גם בימי הנופש הנקרא בין הזמנים, וכעת שגם מחיצה זאת הפסיקו לעשות יכולין לירד מאד ביראת שמים, וראוי מאד להתחזק בזה, בפרט במקום ... אשר רבו בה המתפרצים, ואשר רחוקים מריח תורה, ומאד צריך לעשות חיזוקים, וזה חיזוק שמאד יכול להועיל, ויה"ר שישים בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות כל מיני גדרים לא להגרר להרחוקים מיראי השי"ת ותורתו, עכ"ל

בני הישיבות היקרים ראו נא בדברים את הדאגה העצומה של רבינו שליט"א מהרחוב, הרחוב הוא רבי גדול, הוא משפיע על כל אחד, וצריך להתרחק ממנו וצריך לעשות גדרים וסייגים ממנו, על בני התורה בפרט מוטל החובה לשמור מרחק לגדור גדר לא לתת לרוח הרחוב להיכנס לביהמ"ד, אמנם רבינו הציע דרך אחת וודאי כי לשמוע לעצה של אדם גדול זה עצום, אבל צריך לתפוס את העיקרון כי זה דבר שצריך לעשות לו חיזוקים, ובלא חיזוקים אפשר לירד מאוד ביראת שמים, תבין יהודי יקר יש לך אוצר תשמור עליו, אל תמלא אוצר כשיש לך חור באוצר, תדאג לסתום את החור, וכך תוכל להתעלות מעלה מעלה וטוב לך בזה ובבא.

**לתרומות, תגובות והערות
ניתן לשלוח במייל:**

zkenecha@gmail.com

דברי אמת

מאמרי חינוך השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 2 ■ פרשת קרח תשע"ו

כי הוא חריי...

מורנו הגה"צ רבי אלי' לופיאן צוק"ל היה רגיל לומר, שאצלו הקביעות היומית ללימוד המוסר הוא בבחינת **פיקוח נפש!** כאשר ר' אלי' היה קורא את הפסוק במשלי "החזק במוסר אל תרף..." היה שואג כארי: "נצרה, כי היא חייך" **החיים שלך תלויים בזה!** דע לך שאם אתה בורח מהמוסר את בורח מהחיים שלך...

כאשר היו מגיעים לפרשת קרח, המספרת על אדם גדול כקרח שנפל לתהום כה עמוקה בגלל קינאה, היה ר' אליהו שואג כארי: **נו אז צריך ללמוד מוסר, או לא...**

מרן הגאון הצדיק רבי אהרן כהן צוק"ל, ראש ישיבת חברון - כנסת ישראל. ללב"ע י"ח סיון תשכ"א

"הנה הרב הדומה למלאך ה' צבקות, שעליו נאמר "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפייהו". נפטר לאחר ייסורים קשים בהיותו אך בן נ"ו שנים. נביא כמה דברים ששמענו ממרן המשגיח שליט"א משמו ואודותיו, ויהיה לעילוי נשמתו הטהורה.

סיפור מופלא שמענו מהמשגיח אודותיו, שכאשר היה בשוויץ לצורך טיפול רפואי, הוצרך באופן פתאומי לעבור ניתוח, אך עקב חולשתו הגדולה חששו הרופאים להרדיו. כשהובאו הדברים לידיעתו של ר' אהרן, הוא הציע שיביאו לו רמב"ם וימתינו חצי שעה. לאחר שעברה חצי השעה חתכו הרופאים בבשרו החי, **ומרוב שקיעותו בלימוד לא הרגיש בניתוח.**

ר' אהרן בעצמו כותב בקדמה לספרו בית אהרן ז"ל: "רוב דברי הספר נתחדשו לי בימי יסורים וחולשת המוח, והרבה דברים חדשתי בשכבי בבית החולים כאשר לא יכולתי לעסוק בתורה ביגיעת המחשבה, אך התחזקתי והתעודדתי לנסות ולהמשיך את עבודתי אשר התחלתי, ובעזרת ד' יתברך וברחמי העצומים חדשתי גם אז דברים נפלאים, כי ברוב פעמים תכף בהתחילי לעסוק בענייני הספר נפתח לבי בבהירות, וע"י שמחת החידושים נתחזקתי אחר כך להמשיך את עבודתי, ובנסותי זאת כמה פעמים התרגלתי לנסות וללמוד ולחדש גם בזמן יסורים וחולשת החושים והמוח, וברוב פעמים עזרני ה' יתברך ברוב רחמי שנפתח מוחי לזמן מסוים, **ובאופן זה נתחדשו רוב חידושי הספר."**

הרבנית תליט"א (בתו של הגאון הצדיק ר' יוסף כהן צ"ל, המכונה בפי אנשי ירושלים "יוסף הצדקי") אשת חבר למרן המשגיח שליט"א, התייתמה בגיל שש מאימה, ומכורח הנסיבות נלקחה לבית **דודה מרן רבי אהרן כהן צוק"ל** ודודתה הרבנית הצדקנית צילה ע"ה (אשר לא זכו לילדים) והם גידלו אותה כבתם, באהבה ובמסירות אין קץ. **בהגיעה לפרקה בחר ר' אהרן צ"ל במרן המשגיח שליט"א לחתן (ר' אהרן בעצמו היה השדכן)** ואף דאג לספק את כל צרכי הנישואין ביד רחבה (אף יותר מהמקובל באותם ימים).

[בהקשר לכך שמענו מהמשגיח, שבתקופה ההיא לא היה מצוי בישיבת חברון שבחור יגדל זקן. **אך המשגיח נמלך ברבו החזו"א זללה"ה**, ועל פי הוראתו החל לגדל זקן עוד בבחרותו. לאחר שהתארס עם הרבנית תליט"א אמר לו ראש הישיבה מרן הגר"י סרנא צ"ל, שהאמת היא שהוא חשש שגידול הזקן יכביד עליו מאד במציאת שידוך הגון, **אך לבסוף התברר שהוא קיבל את השידוך הכי טוב...**

רבי אהרן צ"ל היה איש האשכולות. מופלא בכשרונותיו הגאונים ובהתמדתו ושקיעותו בתורה, ודמות ומופת של איש אלוקים קדוש העובד את קונו בכל נפשו ובכל מאודו. למרות שכל חייו היה חלוש בגופו ומלופף ביסורים - תפילותיו היו בהתלהבות עצומה ובאימוץ הכוחות. מסכת חייו הייתה חטיבה של אש יוקדת של אהבת ה' ויראת ה' עבודת ה' תוך התגברות על מכאוביו במסירות נפש עצומה.

בעיני תלמידיו ומכיריו היה נחשב דמות של מלאכה. **ראש הישיבה הגאון ר' יחזקאל סרנא צ"ל קונן עליו בהלוויות:**

ר' אהרן עם כל התמדתו המופלגת ושקיעותו העצומה בלימוד התורה הקד' ועבודתה', **עסק הרבה בחסד**. היטיב עם רבים בגופו ובממונו, הלביש ערומים והאכיל רעבים, ובכל עת ובכל שעה פתח דלתי ביתו לחלכאים ונדכאים. והעיד באוזני המשגיח: "מאז שהחלתי להתעסק בצדקה וחסד, **אני מרגיש טעם אחר בלימוד, ונפתחו לפני מעינות בתורה**".

ר' אהרן זצ"ל היה בקשרי ידידות עם גדולי האדמו"רים בהם האדמו"ר ר' אהרן ראטה משומרי אמונים זצ"ל, האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל והבית ישראל זצ"ל, וכידוע עסק גם בספרי חסידות. והתבטא באוזני המשגיח, שהוא צועד כפי הדרך שהתוו **בעלי המוסר** בדגש על עניני בן אדם לחברו, דקדוק המעשים, לשקול היטב כל צד ופעולה בטרם נעשית, אבל את ההתעוררות לעבודת ה' הוא נוטל מספרי החסידות.

דוד המלך ע"ה אומר בתהילים (ב,ז): **"אספרה אל חק, ה' אמר אלי בני אתה, אני היום ילדתיך"**. ביאר ר' אהרן: "חק" זה פרנסה (כלשון הכתוב (בראשית מז) חק לכהנים, ואכלו את חקם, ופירש"י חק כך וכך לחם ליסו), כאשר אדם מדבר על פרנסה ותוהה כיצד ישיגנה – "אספרה אל חק", אזי אומר לו הקב"ה בחיבה: "בני אתה! אני היום ילדתיך?" מדוע אתה דואג, וכי רק היום ילדתיך? מי דאג לך עד הנה אם לא אני? וכיון שכך אין מקום לדאגה אף להבא!

בשנותיו האחרונות התבטא באוזני המשגיח: "פעמים רבות הנני שרוי בחולשה כה גדולה עד שאיני מוצא כח אפילו לקום מהמיטה בבוקר, אלא שאז אני מעלה במחשבתי את הקב"ה, **וזה נותן לי כח לקום**"!

ר' אהרן אמר פעם לאחד מתלמידיו שלפי שהתורה היא תורת חיים, האדם צריך להיות שקוע בתורה עד כדי שאפילו באמצע השינה יהיו שרעפיו תפוסים בדברי תורה. **ותוך כדי הדברים העלה בפני התלמיד חידוש שהתחדש לו בשנתו**.

כאמור היה ר' אהרן בעל כשרונות עלויים, והוא העיד על עצמו באוזני המשגיח שליט"א, שלעיתים קרובות כשהוא חושב על איזה עניין, המחשבה הראשונה שעולה אצלו היא החידוש, ורק אח"כ הוא רואה שאפשר לבאר את העניין גם בפשטות. עוד סיפר המשגיח שבישיבה היו אומרים דרך צחות: כשר' אהרן יוצא מביתו, עולה בדעתו חידוש נוסף על מה שהתכוון לומר בשיעור, וכשעולה על הדוכן בהיכל הישיבה מתחדש חידוש נוסף, ותוך כדי שמתחיל להרצות את השיעור זורח בשכלו אור חדש על הסוגיא, **כך שהשיעור שנאמר בסופו של דבר הוא אחר לחלוטין מהשיעור שהתכוון לומר קודם שיצא מביתו**... ואף הגאון ר' יחזקאל סרנא העיד על עצמו, שלפעמים היה רבי אהרן מרצה לפניו חידוש מסוים, ותוך כדי הרצאת הדברים הרגיש ר' יחזקאל שמאבד את חוט המחשבה ואינו יכול לדלוך אחריו.

לרגל מלאות חמש שנים לפטירת מרן רה"י רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל, נביא ב' עובדות שרגיל המשגיח להביא אודותיו, ורואה בהם חשיבות גדולה:

לאחר שר' מיכל יהודה מסר שיחה בעשרת ימי תשובה, ניגש נכדי ושאלו, איזה קבלה רצוי לקבל? ר' מיכל יהודה השיב בתקיפות **"תעזוב את הקבלות, צריך להתחזק בהכל!"** לר' מיכל יהודה היה קפידה שחיזוק של שיחה שלמה העוסקת בחיזוק כללי בעבמצמצ'ה תדומים לכמה קבלות, קבלה היא טובה בתנאי שהיא אינה על חשבון החיזוק הכללי בעבודת ה'.

כאשר נכדי הגיע לעול מצוות נכנס יחד עם אביו אל ר' מיכל יהודה זצ"ל לקבל את ברכתו, ר' מיכל יהודה בירכו בלבביות והוסיף: תתחבר רק עם חברים טובים, **העיקר תלוי בחברים!** כשיש חברים טובים ניתן להצליח, ואם ח"ו החברים לא טובים לא ניתן להצליח! ופנה אל נכדי בחיבה, אתה שומע, הכל תלוי בחברים!

להערות תרומות והנצחות ניתן
לפנות לטל: 052-7166490
או למייל:
d.e.66490@gmail.com

לעילוי נשמת
ר' יהודה ליב בן ר' חיים שמעון
ברונר ז"ל
גלב"ע י"ב סיון תשע"ב
הונצח ע"י בנו
תלמיד מובהק למרן המשגיח שליט"א

לעילוי נשמת
מחותנו של המשגיח
ר' משה ב"ר נתן שרון ז"ל
גלב"ע ח' סיון תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה

ספרים ש"ל

התפילה
במחיצת החפץ חיים

השבת
במחיצת החפץ חיים

הימים הנוראים
במחיצת החפץ חיים

הגדה של פסח
במחיצת החפץ חיים

פרקי אבות
במחיצת החפץ חיים

החינוך
במחיצת החפץ חיים

ביד הלשון

פעילויות תורניות

מבצעי שמירת הלשון

שיעורים תורניים

מילגות לנוקמים

הפרשה "במחיצת החפץ חיים". שלח גליון מס' 69

בס"ד

רודף שלום

וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל דָּתָן וְאַבִּירָם וַיֵּלְכֵנוּ אַחֲרָיו זְקִנֵי יִשְׂרָאֵל (טז, כה). אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר (יז, ה) "ולא יהיה כקרח וכעדתו" (סנהדרין קי, א).

מהנהגתו זו של משה רבנו, למד רבנו (שמי"ל ח"א ש"א פ"יז) שאפילו האדם החשוב שבישראל צריך להתאזר בכל כוחו לעשות שלום בין שני הצדדים החולקים ביניהם. ולא זו בלבד, אלא אף כשיודע שצד אחד אינו צודק ואין הדין עמו, צריך להתאמץ בכל כוחו בלי להתעצל לנסות ולהשלים ביניהם. וכן, עליו לוותר על כבודו בפני הרבים, בכדי לדבר על השלום (שם פ"א).

ואף שלא הועילו מעשיו של משה להציל את דתן ואבירם וקרח מהמחלוקת, מבואר בחז"ל (ילקוט במדבר רמז תשנב) שעל ידי שהלך לפתחם לנסות להשלים עימם, הציל ד' נפשות מהמחלוקת הזו, והם: ג' בני קרח ואון בן פלג. ומבאר רבנו, שמזה יש ללמוד שאף במקרה שאין שום סיכוי שבעלי המחלוקת עצמם יחדלו ממחלוקתם, מפני שמידת הניצחון גברה בהם עד כדי שהתעוורו עיניהם מלראות את האמת, יש להמשיך ולנסות להביא שלום. שאם לא יועיל לבעלי המחלוקת עצמם, זה יועיל למנוע מהאנשים הסובבים אותם, שאין להם שום אינטרס במחלוקת, ורק נגררים אחריה בתמימות, כפי שמעשיו של משה הועילו להציל את ארבעת האנשים הנ"ל. וזו כוונת חז"ל (שלי"ה ש' האותיות אות ב"י"ת יז) שדרשו על הפסוק (תהלים לד, טו) "בקש שלום ורדפהו": "בקש היום ורדפהו למחר" - שאף אם ניסית כמה פעמים להשקיט את אש המחלוקת ולא עלתה בידך, אל תתיאש! תוסיף לנסות. אם לא יעזור היום שמא יעזור מחר, ואם לא אז אולי מחרתיים, ואם לא יועיל לבעלי המחלוקת עצמם שמא יעזור לנגררים אחריהם.

בנו של רבנו (דוגמא מדרכי אבן) מספר, שאף שרבנו שמר על זמנו מכל משמר, והחשיבו יותר מכל הון שבעולם, הרבה פעמים ביטל שעות מרובות ואף ימים שלמים בשביל להשכין שלום בין איש לרעהו. יותר מזה, ביטל בשביל לשקט מחלוקות בענייני ציבור. רבים המקרים, בו ראוהו מטייל בחצר בית הכנסת שעה ארוכה עם אחד מבני קהילת ראדון, ידו על שכמו ומשוחח עמו שיחת חולין, והיה ידוע לכולם שבשעה זו רבנו מנסה להשקיט מריבה ולרכך לבבות קשים, בכדי לכבות את אש המחלוקת מעירו. עזר ה' סייע בידו, שכמעט תמיד הועילה השתדלותו, ואף לב אבן היה נימוח תחת תוכחת אהבה שהוכיח בה את איש שיחו. אולם פעמים, שיעץ לפרק את השותפות ואמר: ביטולו של דבר זהו קיומו.

פרקי אבות במחיצת רבינו. "וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ"

כלל הוא בדינו, כי בלי תורה אי אפשר להיות יהודי. כל הפורק מעליו עול תורה, מוציא הוא את עצמו מכלל ישראל. כגופו של האדם כך הוא גם הנפש שלו, שמיתתה אינה באה לפתע פתאום, מתחילה הוא במדרגת 'חולה', אחר כך - במצב של 'מסוכן', ולאחרונה - במצב של 'גוסס'. הבחינה האחרונה היא כשתחלל תנועת ה'דופק', וכל עוד שהדופק מתנועע עוד יש תקוה.

בעת האחרונה הננו רואים שהתורה מתרופפת אצלנו יותר ויותר, שוכחים את העיקר, כי לימוד התורה הוא לא רק מצוה בלבד, כי אם חוב הוא שמוטל על כל אחד ואחד, כמו שנפסק כן לדינא (שו"ע יו"ד סי' רמו ס"א), שאף העני המחזיר על הפתחים מחוייב לקבוע עיתים לתורה. התורה ממשכת על האדם רוח קדושה, ובלא תורה הננו דומים לשאר האומות. אבל מה יעשו אלה הטרודים ועסוקים תמיד בדאגות הפרנסה שלהם, ואיך ירכשו להם חלק בתורה, על זה נתנו לנו חז"ל עצה הגונה, להחזיק ללומדי תורה, לתמוך בשיבות, אשר על ידי זה יקנו חלק בתורה, כאילו למדו בעצמו.

לע"נ ה"ה שלמה בן מרים. ולהצלחת ה"ה דניאל בן שלמה. דן אליהו בן לאה

ספרים ש"ל

התפילה
במחיצת החפץ חיים

השבת
במחיצת החפץ חיים

הימים הנוראים
במחיצת החפץ חיים

הגדה של פסח
במחיצת החפץ חיים

פרקי אבות
במחיצת החפץ חיים

החינוך
במחיצת החפץ חיים

ביד הלשון

פעילויות תורניות

מבצעי שמירת הלשון

שיעורים תורניים

מילגות לנוקשים

פניני הפרשה "במחיצת החפץ חיים"

ח"ס

מחלוקת "קרח ועדתו"

אם הוא מחזיק במחלוקת ע"י סיפורו, עובר עוד על לאו ד"לא יהיה קרח וכעתו" (במדבר יז, ה) שהוא אזהרה שלא להחזיק במחלוקת, כדאיתא בסנהדרין (ק, א).
(חפץ חיים, פתיחה, לאוין יב)

הנה מכל שהארכנו עד כה בגודל העונש של לשון הרע בעולם הזה ובעולם הבא, נוכל להבין כמה יש להתרחק מעוון המחלוקת, כי מלבד העוון העצמי שהוא עון פלילי כאשר נבאר עוד, הוא סיבה עצומה לבוא ע"י לכמה עוונות חמורים, דהיינו לשנאת חנם ולשון הרע ורכילות וכעס ואונאת דברים הלבנת פנים ונקימה ונטירה וקללות של חנם ולקפח פרנסת חברו, ופעמים גם לחילול השם ח"ו שעונו גדול עד מאוד.

וגם מצוי לבוא ע"י לאיסור חנופה, שבה מושך אליו אנשים במחלוקתו, כענין שמצינו בקרח, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין נב, א) על הפסוק (תהלים לה, טז) "בחנפי לעגי מעוג חרוק עלי שינימו", במה שהחניפו לקרח שנתן להם עוגות, חרק עליהם שר של גיהנם שיניו. וגם בא ע"י מחלוקת לידי ליצנות להתלוצץ על הצד שכנגדו ולמשוך בזה אנשים לעצתו. וכל זה היתה הנהגתו של בעל מחלוקת הראשון והוא קרח, כדאיתא במדרש רבה פרשת קרח (יח, ג), וידוע עונש ליצנות שתחילתו יסורין וסופו כליה, כמו שאמרו חז"ל (ע"י יח, ב).

(שמירת הלשון ח"א ש"א פרק טו)

מכתבו של רבינו בענין מחלוקת.

צר לי מאוד ממה שנתרבה המחלוקת בישראל, והוא מה שנתחדש מדי יום ויום צדדים וצידי צדדים, והכל בפרהסיא ע"י שמדפיסים גליונות הרבה לכל צד ומשלחים לכל פינה ופינה; זה פונה ומרבה חתימות לצד שלו ומבזה לצד שכנגדו, וזה להיפך [נראיתי לאחד שכותב: 'כל המרבה בחתימות הרי זה משובח', ואני אומר, שכל המרבה הוא מרבה מחלוקת בישראל]. הכלל, נעשתה כל הגולה כמדורה של אש, שאין לך יום שאינו מגיע לידי נגד רצוני, עיתונים וגליונות מכל צד ששופך בוז על צד שכנגדו, ומאוד מאוד צר לי שגם על ארצנו הקדושה הצליח מעשה שטן, וגם היא נפלה ברשת המחלוקת, ולא אדע מי התיר להם עון לשון הרע ועון מחלוקת שהוא עון גדול ונורא.

ומה שכל אחד חושב שעם צידו היא האמת ורק הצד שכנגדו הוא הגורם למחלוקת ועל ראשו תלוי האשם, אבל לו לא יגיע שום עונש, טעות גדולה היא, דאפילו אם תהיה האמת עם צידו, מכל מקום בכל מחלוקת מצוי שמתגברת מדת הנצחון, ושם נעשים כל המעקשים למיזור, דע"י הכעס והנצחון לא יכול לצאת בוודאי דבר מתוקן כהוגן, ומה נעשה כי יפקדנו אלקים. (מכתבים ומאמרים)

קריאי מועד אנשי שם.

בנוכחותו של 'חפץ חיים', הוצגה פעם באסיפה מסויימת הדרישה לצאת בגלוי נגד מנהיגיו של מחנה מסויים ולפרסמם בתור פורקי עול, תחת לטפל בהם בכפפות של משי.
נטל 'חפץ חיים' את רשות הדיבור על מנת להרגיע את חמומי המוח הקיצוניים, ואמר: "את דתן ואבירם העומדים בראש מחלוקתו של קרח נגד משה רבינו, מצינת התורה בתור 'קריאי מועד אנשי שם' (במדבר טז, ב) שפירשו לפי המדרש (במדבר רבה יג, ה) מיוחדין שבעדה, שהיה להם שם בכל מקום, כלומר שלכל אסיפה או כינוס היו בין המוזמנים ראשונה. והרי לכאורה קשה, האם לא הכיר משה רבינו את דתן ואבירם, הכבר שכח את התנהגותם במצרים? כיצד איפשר איפוא שיהיו נמנים על עסקני הציבור.

"התירוץ הוא" – סיים בהטיחו באגרופו על השולחן – "בעיניי אין שום ספק שמשה רבינו ידע את טיבם, אע"פ כן התמיד ללטפם כדי לרסנם לבל יתפרצו, לבל יהפכו גרועים מכפי שהיו".
(הח"י - חייו ופעלו)

לעילוי נשמת ידידנו הרב מרדכי מירון ז"ל

פניני דעת

משיחות שהשמיע רבינו הגדול מרן רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זללה"ה

דעת תורה

האדם לדרדר אותו עד כדי עברי פי פחת. אמנם אנו קטני השכל איננו יכולים לתאר לעצמינו את גודל השפעתן של המידות הרעות וממילא איננו מסוגלים לשוות בנפשינו את גודל התהום הפעורה למול בעל המידות הרעות, אולם התורה הקדושה מלמדת אותנו שנגיעות של כבוד ושררה מביאות אדם לידי ליצנות ומשם מדרדר הוא יותר ויותר עד כי נזכר הוא בפי כל לדיראון עולם.

זאת ועוד, בכח אותן תאוות ארורות ומכח אותה ליצנות שפילה לא רק שחטא קרח עצמו, אלא הצליח הוא לסחוף אחריו ולהחטיא מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות. נשיאי עדה, קרואי מועד ואנשי שם. קרח הצליח בדברי ליצנותו להקהיל את כולם על משה ואהרן. כל אותם אנשים, אנשים גדולים, אנשי שם, נכשלו ונסחפו והסתפחו אל קרח עד שדברו אל משה ואהרן בלשון של "מדוע תתנשאו".

נורא נוראות! עד כמה הנגיעות משפיעות על האדם! הם מעקמות את האדם לגמרי, מסמאות את עיניו ומורידות אותו לשפל המדרגה של ליצנות וכפירה רח"ל.

כוחה של ליצנות

מפרשה זו הוסיף מו"ר הגרי"ל חסמן זצוק"ל ללמוד עוד נקודה חשובה. כאמור קרח בא ושאל שאלה אודות טלית שכולה תכלת. נשים נא לב שמה רבינו כלל לא מנסה לענות לשאלתו של קרח, אלא תחת זאת מיד מתחיל הוא להוכיח אותם "רב לכם" וכו'. אומר היה הגרי"ל, אין זאת אלא שצריכים אנו ללמוד ולידע שעל שאלות מעין אלו אל לנו כלל ועיקר לנסות ולענות. שאלות וקושיות כאלו הינם דברים בטלים שאין צריך להשיב עליהם.

אולם מעתה מבקשים אנו לדעת ולהבין - היות וקושיות כעין אלו הינם דברים בטלים מדוע בכלל מלמדים אותנו חז"ל אודות קושיות אלו. מה יתן לך ומה יוסיף לך לידע אודות כל דברי הליצנות הללו. אלא בדברים אלו מלמדים אותנו חז"ל יסוד גדול וחשוב עד למאד לבנין הנפש - הרי קרח היה אדם גדול ופקח גדול ומה ראה לשטות זאת. מגלים לנו חז"ל את יסוד האדם וכוחות נפשו - ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות. מהם התוכחות אותן דוחה אותה ליצנות - שכל, הבנה ודברי אמת!

נגיעות לעומת לב טהור

בפרשת השבוע לומדים אנו בכאב גדול על קרח ועדתו. בכל דור ודור מוצאים אנו את אלו אשר בליצנות ובדברי הבל מנסים לערער על הנהגת גדולי הדור המסורה לנו מדור דור. במשך שנים רבות עמד רבינו זללה"ה בפרץ כנגד אלו המבקשים לקעקע את יסוד קיומו של האומה היהודית - ועשית ככל אשר יורוך. מעניינא דיומא ולרגל יום השנה החמישי להסתלקות רבינו מביאים אנו את דבריו בענין זה.

עד כדי כפירה רח"ל

כאשר מתחיל קרח במחלוקת למול משה רבינו הרי שעוטף הוא זאת באיצטלא של דבר הלכה. מלמדים אותנו חז"ל שבא קרח למשה רבינו בטעת טלית שכולה תכלת האם תהא חייבת בפתיל תכלת ועוד כהנה וכהנה.

אמנם, אם אכן מכוון היה קרח לשם שמים ומתוך רצון לדעת באמת ובתמים את דבר ד' זו הלכה, הרי שהייתה נמנית מחלוקתו של קרח בין כל המחלוקות של חז"ל אותם מוצאים אנו לרוב. אמנם חז"ל מלמדים אותנו שאצל קרח לא כך היה הדבר. מלמדים אותנו חז"ל שקרח בא עליהם בדברי ליצנות ולא מתוך רצון אמיתי לידע מהי ההלכה ומהי ההנהגה הראויה.

משמבינים אנו זאת הרי שצריכים אנו לשאול עצמינו כיצד הגיע קרח ועמו ראשי סנהדרין לדרגה כל כך נחותה ושפילה של ליצנות. כיצד נכנסו הם לטעות כל כך חמורה.

אכן, התשובה לכך ברורה עד למאד - נגיעות, תאוות הכבוד ורצון לשררה. תאוות אלו הורידו אותו לשפל מדרגה נורא ואיום עד למאד. מלמדים אותנו חז"ל שמתוך תאוות אלו נדרדר קרח עד כדי כפירה בתורה, עד כי אומר הוא למשה רבינו - "דברים אלו לא נצטוית עליהם ומלבך אתה בודאם". באמירה זו כופר קרח בבורא עולם, כופר הוא בתורה ובמצוות ובעצם כופר הוא במעמד הר סיני.

למדים אנו עד היכן יכולות תוכנותיו הרעות של

מגלים

לנו חז"ל את

יסוד האדם וכוחות נפשו

- ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות

מהם התוכחות אותן דוחה

אותה ליצנות - שכל,

הבנה ודברי

אמת!

הדם שמביא את החיות לאדם. כך הם התפילות - הם נוסכות באדם את כל כח החיות שלו.

רבי מיכל יהודה זכר צדיק לברכה מעל כל הדברים היה בבחינת "לב", ולכן הוא חש את הכל, הרגיש את הכל, היה ער לכל, ונשא את הכל, מקצוי ארץ עד ארץ, גוונים רבים של שכבות האומה, ואיך, עם לב מופלא, עם כל הלב. ולכן זה בא לידי ביטוי בכל ההנהגה בכל הרגשות, בכל הנעימות, בכל העדינות, כל ההנהגה כולה, והחן, החן שהיה נסוך בכל דבר ודבר.

לא בכדי זכה להרבות את לימוד התורה הקדושה בעיקר בענין הזה גם של לימוד סדר טהרות. טהרות זה הפרישה מן הטומאה, מכל הדברים שהם היפך הטהרה, שהיא זו המביאה לדעת, טהרות הרי נקרא דעת. דעת אמיתית יכול להיות רק אם האדם נקי, נקי במידות, נקי ברצונות, רק אם הוא טהור, טהור ונקי. כשבן אדם הוא טהור ונקי אז הוא זוכה לדעת, הדעת האמיתית. כמה שכן אדם רחוק מנקיון, רחוק מזוך, רחוק מטהור, אז דעתו מבולבלת, דעתו משופעת מרצונות האדם ממידות האדם, ולא יכול להיות דעת אמיתית, דעת תורה. לא כל אדם זוכה לדעת תורה, הוא יכול ללמוד אבל כדי שיוזכה שיהיה לו דעת תורה, דעת תורה הקדושה, אז הוא צריך להיות נקי, טהור, שהתורה היא המדברת מגרונו, היא זו שמנחה אותו. רבי מיכל יהודה זכר צדיק לברכה, נקיון המידות, נקיון של קדושה, נקיון של טהרה, לא פשוט בכלל.

כולם יודעים שלא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, אי אפשר סתם לקחת דברים, מגלגלין זכות על ידי זכאי, צריך להיות זכאי בשביל לזכות כאן בהצצה ובפגישה בעלמא הבחנתי ביהודים יקרים, מחוצה לארץ שהגיעו ליארצייט. הצד השווה שבהם שהיה כאן אבן שואבת שכל אחד הרגיש כאן את הלב, את הרוך, את הנעימות, את המעלה. ובאמת דבר שפתיים אך למחסור להגיד את הזכות הגדולה שיש לשותפים בזה להעמיד את הכוללים של האברכים היקרים שמלבד שאר לימודיהם מוסרים את עצמם לענין הגדול הזה של ללמוד סדר טהרות.

באמת פעם לימוד סדר טהרות לא היה כל כך נפוץ, ולא היה מקובל, וחלק גדול זה בגלל שזה לא מהדברים הקלים ללמוד. אין על סדר זה את כל מה שיש לנו בשאר חלקי התורה, ופה זכו ב"ה להעמיד את הדבר הזה זו זכות גדולה מאוד. ובמיוחד בעת הזו כשלדאבון לב מצד אחד הטומאה כל כך מתפשטת, הטומאה חוגגת בראש כל חוצות, ממש למעלה מהשגת האדם, כחיותו יער, כבהמות, מה קורה פה??? מה קורה פה??? מה קורה פה??? אז כמה חובה כפולה ומכופלת להרבות קדושה, להרבות טהרה, להרבות צניעות בישראל. אנחנו רואים איזה צרות יש היום בישראל ה' ירחם. צרה רודפת צרה, נורא נורא. כתוב בחז"ל שאם ח"ו יש את הדברים האלה שהם היפך הקדושה אז אנדרלמוסיה באה לעולם והורגת רעים וטובים.

מאה תוכחות מראות לאדם בבירור ובמוחש את הדרך הנכונה בה ילך. מתוות הן לו כיצד יסור מדרך עקש, ולמרות כל זאת כח הליצנות מעקם את השכל עד למאד עד כי נהפך הוא לשוטה. שוטה שדוחה מאה תוכחות של שכל ואמת. הליצנות סותמת את המח ועושהו לחרש ושוטה!

צא וחשוב, מאה אנשים גדולים, בעלי חכמה, הנאמנים בעם, עומדים ומוכיחים לאדם, וכל אחד בשכל וסברה ישרה - הרי יכולים אנו לתאר לעצמינו עד כמה דברי חכמה ויושר נשמעים שם, ולמרות כל זאת כשנכנס לץ אחד ומעקם את פניו ומדבר דברי שטות - הרי זה דוחה את כל דברי השכל שהיו שם.

רואים ולומדים אנו עד כמה גדול כוחה המשחית של תאוות הכבוד והשררה. יכולה היא לגרום לאדם להגיע לכלל כפירה בדברים הגדולים והיסודיים ביותר של העם היהודי. יכולה היא לגרום לו לעשות הכל ובלבד שישביע את תאוותיו הנלוות.

רואים ולומדים אנו עד כמה גדול כוחה המשחית של ליצנות. אין בנמצא הסכר הרוחני שיעמוד בפני אותה ליצנות וימנע ממנה להציף את לב האדם במים עכורים שכל כולם היפך הטוב והישר.

פיתרון אחד יש בכדי להינצל מפגעים אלו - "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם". נתרחק וניבדל מאותם בעלי נגיעות הכבוד והשררה, נתרחק מבעלי הליצנות ובכל נציל את נפשינו.

לב טהור ונקי בכל מיני נקיות,

זוכה להרבות לימוד 'טהרות'

אחר שראינו את גודל הרע שיכול לצמוח מנגיעות ותאוות כבוד ושררה, הרי שאך מתבקש הוא לאחר שלמדנו אודות "סור מרע", לראות כיצד "עשה טוב". מביאים אנו בזה דברי הספר לרבינו זללה"ה מתוך משאו של הגה"צ רבי דן סגל שליט"א שנאמרו בכינוס 'כולל טהרות' לפקודת השנה להסתלקות רבינו - סיון תשע"ב. הדברים מובאים כמאמרם להוציא תיקוני עריכה בודדים.

לעיתים אף שהלשון הוא קולמוס הלב ושליח המצפון, כך אומר החובת הלבבות, הלשון הוא השליח של פנים האדם, הוא העט שעל ידו נרשמים רחשי לבו של האדם, אך אעפ"כ לעיתים הלשון דלה מלהביע את רגשות האדם, בפרט לב שהוא עמוק עמוק, לב מקיף שיכול לחבוק זרועות עולם. לב זה פנים, הרגשי הלב הם רוחניים אז אין להם גבול.

אנחנו נתכנסנו כאן לזכרו של מורינו הגדול רבי מיכל יהודה זכר צדיק לברכה, שמלבד גדלותו בכל מכמני התורה הקדושה היה דבר שאיחד את הכל ונסך חיים בהכל, זה היה ה"לב" שלו. הכוזרי, רבי יהודה הלוי אומר, ששלושת התפילות הם לב היום ופרי, התפילות זה הלב של היום והפרי. לב מזרים חיים לכל האדם - כי ממנו תוצאות חיים, הלב מזרים את כל

קרבת אלוקים

בשנה זו אנו מביאים קטע נוסף מדברים שכתב נכדו של רבינו זללה"ה, הרה"ג ר' יחזקאל שוורץ שליט"א

תורה בשמחה

וכן הדברים הנוראים שהיה אומר בסעודות שבע ברכות, על "שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם", איך אפשר להגיע למצב של אדה"ר לפני החטא? ע"י תורה! ובשמחה כמאז"ל וכן לדבר הלכה, ועי"ז יש השראת השכינה בבית. וכמו שאמר בחנוכה האחרון כששרו לפניו הילדים - נינים, כי הרבית כו' ומיד השתנו פניו מהתרגשות, ומחה כף אל כף, מה אשיב לך והכל שלך! נשא את ידיו בהתרגשות, ואנחנו עמך וחפצים לעשות רצונך! הגביה ידיו אל על, ממש "נפשי יצאה בדברו" איך הרגיש את הדברים גם כשחזרו שוב על השיר, ומיד כשהפסיקו לרגע נשנק קולו בבכי ואמר שנזכה לביאת משיח ובנין בית המקדש בב"א, והוסיף ואמר, קודם החטא דאדם הראשון רצה הקב"ה להשרות את שכינתו בתחתונים - כלל ישראל, וע"י החטא עלתה השכינה למעלה, יוצא שבידינו לברך ולבקש שעל ידינו יבנה בישראל בתים גדולים להשראת השכינה, כמו שהגמ' בשבת (דף ל:): אומרת אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, איזה שמחה? שמחת התורה! אם לא, זה שמחת הוללות! ומסיימת הגמ' שם "וכן לדבר הלכה" שצריך ללמוד בשמחה, וזה המקור שבישיבות לומדים בקולרם.

ויש להתבונן למי אמר את זה? לילדים והנערים הצעירים שהיו שם? אלא שזה היה מחשבתו בעת ששרו, להודות לה' מתוך שמחה, (ובאמת ההודאה להשי"ת היא דבקות והתבטלות גמורה אליו ית' כי הכל שלו), ומיד השתפך לבו בקרבת אלקים, ופרץ מתוך פיו להתבוננות הנוראה הזו, לראות קרבת ה' אלינו ורצונו להשרות שכינתו בתוכינו אף בעולמינו הירוד, יש הרבה להאריך בזה...

אהה! אשרי עין ראתה כל אלו, הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו! לראות בעינים בחוש - זה דבר אחר. וכעת אנו רק משמיעים את זה לאוזן ועל זה דאבה נפשונו, מ"מ לשמו וגם רק לזכרו תאות נפש! וצריכים אנו להשמיע כל זה, טרם יעברו יב"ח וישתכח מן הלב, אף שבודאי לא ישכח מפיו זרעו, ולעולם לא נשכח את כל מה שנטע בתוכינו כי הרי חלק מאתנו הוא כל זה, ומרן הסבא קדישא זללה"ה יעזור לנו ללכת במורשתו, לא יבוש המעין ולא יקצץ האילן! לשחות נגד הזרם, אף שהזרם מתחזק יותר ויותר, מ"מ גדולים צדיקים במיתתן לעזור מלמעלה יותר.

כשאומרים את הפסוק "רעך ורע אביך אל תעזוב" הרי חולפת בנו צמרמורת, בזכרנו את הניגון שהיה מרן הסבא זללה"ה אומר את הפסוק רעך! ורע אביך! אל תעזוב! אומרים חז"ל (שמו"ר כז) מי זה רעך? זה הקב"ה! שנאמר כו', ומיהו רע אביך? זה הקב"ה! שנאמר כו', שומעים מה שאנחנו מדברים כאן? ולא נתכוון להעיר את השומעים לשמוע באזנם, אלא לשמוע ולתת אל הלב! כיון שהוא אחז שם בגובה, ונתכוין להעלות את השומעים להתבונן בדברים הנוראים האלו. כהנה וכהנה כשהיה מדבר על קרבת אלקים, ואהבת ה' לעמו ישראל, הרבה היה מביא את דברי רש"י פ' בחוקותי עה"פ והתהלכתי בתוכם - אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם ולא תהיו מזדעזעים ממני. והיה חוזר ואומר שכל הקשר שלנו עם הקב"ה הוא בתורה ועמלה ותפלה בתחנונים, ועי"ז הלב נהיה טהור לנקיות המדות.

צער השכינה

וכן כשהיה מדבר על צער השכינה בגלות וחורבן בית המקדש, באיזה השתתפות והרגשת הצער. מביא היה את הגמ' בריש ברכות "בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיא הגדול מבורך, הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלטין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם" ואמר כמה אהבת הבורא לעם ישראל רואים בזה, אם רק יחשוב האדם על צער תמידי שחבירו סובל כמה נשיאה בעול היה לו עמו. נורא נוראות להרגיש נשיאה בעול עם צער השכינה כצער חבירו, אין זה אלא במי שנקרא רע אהוב! הוא הלומד תורה לשמה כמאמר התנא ב"אבות, ומרגיש שלומד בכל עת תורת השי"ת עמו ממש.

עוד היה מדבר במעלת האדם וגדלותו, ועומק לבו אשר מי ידענו, ונוראות מצות והלכת בדרכיו להדמות אליו ית', והביא דברי הגמ' (שבת קלג): "זה אלי ואנוהו" הוי דומה לו וכתב רש"י לשון אנוהו אני והוא אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו, רואים מה שכתוב כאן 'אני והוא' כמו שני חברים, יכולים להבין את זה? נורא להתבונן. והביא את הרמב"ם "וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו" ואם לא מתנהג במעלות אין לו מעלת אדם, אדם הוא רק אם הולך בדרכיו. וכך היה מעורר מדברי חז"ל והיה נופח בהם מרוחו ונשמתו הגדולה, הקרובה אל הבורא עולם ית"ש, והיו הדברים נשמעים בטעם ומתיקות שלא מעלמא הדין.

מצויים אנו עת מלאת חמש שנים ליום פטירתו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זללה"ה גדולה האבידה ועצום החיסרון, נשוב ונביא בזאת דברים שכתב ביום השנה הראשון נכדו אהובו הגרי"ש קורלנסקי שליט"א אשר עמד לימין רבינו בכל לבו ונפשו ורבינו זללה"ה הכיר לו על כך טובה עצומה.

בסיכום הסוגיא בו אוחז, ואם זה ע"י ההסתכלות בפנים הסיפור בעת חזרת הש"ץ שזה מרגיל להיות בעלים על המחשבה, (כפי שהיה מרגליה בפומיה משמיה דמרן המשגיח בעל אור יחזקאל), הרי ראו זאת עליו תמיד איך שרגע כמימריה לאחר שדיברו עמו על דברים שהסעירו את רוחו אם בצרות הכלל והפרט, ואם זה בעניני ציבור ופרצות חומות הדת, הרי מיד היה כבר שקוע בתוך הסוגיא בה אחז והמשיך תלמודו עוד לפני שהנוכחים הספיקו לצאת מחדרו. ובוודאי כל זה לא בא לו אלא מתוך יגיעת התורה כל ימי חייו. כאשר מטל ילדותו שיעבד עצמו ליגיעת התורה והיה אומר שהוא מתפלא על עצמו מנין היה לו את הדחיפה לכך לשקוד על התורה בגיל הילדות בימים ובלילות (שהיה קם באמצע הלילה וחוזר על תלמודו לאור מנורת הנפט הקטנה שהיתה מונחת ליד מיטתו - שהיה ממזרון מלא בתבן שהונח על גבי כמה כסאות) וכך המשיך בבחרותו כפי שהעידו כל חבריו ויש בזה כמה עובדות מופלאות, וכן לאחר נישואיו כפי שהעידה הרבנית תליט"א שהיה כולו שקוע בהתמדת התורה ופעם שביקשה ממנו איזה דבר התנצל בפניה שאינו יכול להפריע מלימודו כיון "שאני עדיין לא יודע כלום", וכך ראו בחוש כל אלפי תלמידיו את יגיעתו הגדולה שהיתה מתבטאת בשיעורים, איך יגע בהבנת כל דבר מדברי הגמרא והראשונים ורבותינו גדולי האחרונים, ולא הניח הפוגה לעצמו, וכך עד סוף ימיו לא היה אצלו מושג של לימוד קל, ותמיד ראו אצלו יגיעת המח, איזה יגיעה עצומה ראו אצלו על כל דיבור ודיבור מדברי המהרש"א (וכפי שקיבל ממרן החזו"א שרבותינו הם רש"י ותוס', והמהרש"א). ולדוגמא, עוד אחרי שעבר את גיל הגבורות יגע יגיעה גדולה בסיפור ועריכת כתביו של רבו המובהק רבי שלמה היימן, בסוגיות של יבמות וחולין ועוד, כמו כן כשקבע לימודים עם יחידים כדי לחזקם והוא כבר קרוב לתשעים שנה ואף יותר, קבע ללמוד שמעתתא, או קצוה"ח, וכן משניות זרעים עם ר"ש ועוד כהנה, הכל לימודים המצריכים יגיעה ועיון, ולא שת אל ליבו כי עיקר הקביעות היא רק כדי לחזק את אותו פלוני, כי לא שייך לימוד התורה ללא יגיעה ועיון להבנת הדבר, ממילא היה אומר שאין כזה מושג של לימוד קל. ובאיזה סבלנות היה מתחיל הלימוד כל פעם כאילו שעכשיו לומד פעם ראשונה. אחר שהיה חוזר בצהרים לביתו מהישיבה היה באפיסת כוחות מרוב המאמץ של השיעור וזקנותו אמר שקשה לו בעת שסועד

הלב ממאן להאמין והנה כבר חולפת לה שנה מעת כבו המאורות וחשיכה גדולה נפלה על עם בית ישראל בהלקח אדונינו מעל ראשינו רוח אפינו משיח ד' אשר אמרנו בצילו נחיה ונלך עד יבוא גואל נלכד בשחיתותינו והניח את הדור יתום, באשר נשא את משא הכלל והפרט על שכמו כשר ישא האומן את היונק, ולא הניח דוגמתו ותמורתו בזה.

קשה לתאר במילים קצרות במסגרת זו את רום גדלותו ומעלותיו, וגם לא להביא לידי ביטוי את תחושת היתמות של אלפי בני ישראל שנאבד מהם "הרבי" שנהנו ממנו עצה ותושיה ועצותיו והדרכותיו הבהירות והברורות האירו להם הדרך בה ילכו.

תחושת היתמות של כל הרבים הנמצאים במצוקה שמחפשים מי ישא אתנו בעול ויבכה אתנו על מצבינו כאשר הייתה באמנה עם רבינו שחי את מצבו של השני ונשא עמו את הצרה הרבה יותר ממה שידע.

**מי
ישא אתנו
בעול ויבכה אתנו
על מצבינו כאשר הייתה
באמנה עם רבינו שחי את מצבו
של השני ונשא עמו
את הצרה הרבה
יותר ממה
שידע.**

עת נכתבות שורות אלו צף ועולה לנגד עיני איך שבשנה וחצי האחרונים לחיי רבינו מעת שנפצע הרב רפאל מיכאל בן רייץ שהשי"ת ישלח לו רפו"ש במהרה, לא פסק רבינו יום אחד מלהתפלל עליו ולשאול בשלומו את בני משפחתו, והיה מעצמו מתפלל עליו בכל עת מצוא בבכיות ותחנונים, סיפר לי ש"ב שערב אחד בחצות ליל רואה את רבינו מסיים ברכת המזון ומרוב עייפות השעין את ראשו על ידו והוא בוכה ומתפלל על הנ"ל ומדבר לפני השי"ת באידיש ומתחנן לפניו ואומר לו "ראה כמה הוא פעל ולחם בעד שמירת השבת, ראה ד' את צער המשפחה, את צער ההורים שלו שמוסרים נפשם כל החיים לחסד עם הציבור", וכך המשיך לדבר באריכות ולהתחנן בדמעות לפני מלך מלכי המלכים, וזה דוגמא אחד מני אלף, ועוד לא אוכל לעצור גם מה שעולה כעת בזכרוני איך שבא לפניו לפני כשנתיים ימים נער צעיר בן לאברך ת"ח שנפל למשכב ורבינו אומר לו "תגיד לאמא שהיא צדקנית גדולה איך שהיא מטפלת בבעלה החולה בכזו מסירות" כמה חיזוק וצרי יש בזה, וכמה חכמה עמוקה מונח בזה).

קשה מאד לשרטט במסגרת קצרה זו את דמותו הגדולה, ובכל זאת ננסה לכתוב מה שעומד לנגד עינינו כעת במרוצת הכתיבה:

יסוד היסודות היה אצלו השליטה על המחשבה, ומלבד מה שעורר על זה תמיד וחינך לתלמידים את הדרכים לכך, אם זה ע"י מחשבה בלימוד בע"פ

הדעת נותנת

וצער זה היה מרתיע אותנו הרבה מלהפסיקו מלימודו כיון שהיה קשה לראותו בכך, אולם כשנכנס זה שבא אליו היה מקבלו בספני ומאריך עמו בדברים כאילו שאין לו בעולמו אלא רק הוא. ודבר זה היה פלא עצום!!! עד כדי כך שהאנשים הפונים היו מתנצלים ביציאתם ממנו שהם רצו לקצר רק הוא האריך עמהם.

ואם נבוא לדבר על מידותיו התרומיות נראה להתמקד בב' ענפים והם "כבוד הבריות וכבוד ת"ח" ו"שפלות וענוה".

כיבד כל אחד בין צעיר ובין מבוגר, וסיפר בנו הגרא"י איך שסח לו אחד שהסיע את רבינו בחזרה מברית מילה, ורבינו לאחר שירד מהמכונת סב על עקבותיו וחזר לומר שלום לילד בן החמש. גם כל אחד שנכנס לפניו היה ראשית דבר מושיבו לפניו, וגם כשאמרו שנכנסים רק כדי להתברך. (וכשרבו הפונים וזמן הקבלה היה מוגבל הציעו לפניו לקבל את הפונים לדברים קצרים בעמידה, ועי"ז יוכלו להזדרז, לא הסכים ואמר כי אין זה דרך לקבל את הפונים בעמידה). לא עזב שמחת ברית מילה עד שהיה ברור לו שאיחל ברכת מז"ט לכל הסבים, אע"פ שלא הכיר כלל את המשפחה, והיה שואל האם יש עוד סבא שנמצא כאן. גם היה אומר לבעל הברית "ישר כח על הכיבוד".

וכך אפשר לכתוב ספר שלם על הכבוד שנתן לכל אחד ואחד, והכבוד שכיבד את התלמידים, (וגם שהיו פעמים תלמידים ששאלו בשיעור ע"מ לקנטר והתווכחו בלימוד בצורה שאינה הולמת, אף פעם לא ראו שנפגע מכך כלל). ומה נאמר כשהגיע הדבר לידי כבוד ת"ח איך שכיבדם בתכלית הכיבוד, כל ת"ח שהיה נכנס לפניו היה קם מלא קומתו לפניו, והיה מכבדו בדיבורו עמו ופונה אליו "מה שלום ראש הישיבה" או מה דעת ראש הישיבה" ופעמים היו כאלו שלא הבינו שמכוין אליהם. ביום כשהגיע הגרש"י בורנשטיין שליט"א לדור בב"ב הלך רבינו לביתו לברכו ולכבדו על כך שיפאר את העיר.

פעם הלך רבינו עם כמה תלמידיו לביהכ"נ בתפילת ליל שב"ק, וניגש אליו הגר"ד כהן שליט"א, ולאחר שנפרד ממנו פנה רבינו לתלמידים בהתרגשות ואמר להם "אתם מי זה?" "זה הראש ישיבה של גבעת מרדכי" והפליג בגדלותו.

וכשנה לפני הסתלקות רבינו דיבר רבינו בבימ"ד צעירים על הגאון רי"א וינטרויב זצ"ל והגר"ד כהן שיבדלחט"א נשא דברים אחר רבינו, ורבינו נשאר לשמוע את דרשתו על אף שביקש ממנו הגר"ד שלא יטרח, ובאמת היה לו טירחה גדולה מזה, ובמיוחד שישב על ספסל שהיה קשה לו הישיבה עם עצמותיו החלושות ולא ויתר משום כבוד ת"ח, ושהיה מקומות ציבוריים שהוצרך לילך ולא יכל להשאר עד

בצהרים לאמץ את מוחו ביגיעת התורה לכן ישב והקליט עצמו לימוד של משניות מסכת אהלות!, והיה מקשיב תוך כדי אכילה שע"י כך יקל עליו לתפוס את המח בעת חולשתו.

בצעירותו היו בביתו תקופות מצבים של פיקו"נ עם ילדיו, והוא בפנקס שרשם זכרון חסדי השי"ת מציין איך שישב ושקד על תלמודו בימים טרופים שכל שעה היה המצב משתנה, והיה הולך למרן רבינו החזון איש לשאול בכל שינוי איך לנהוג עם החולה ומה לעשות ומיד שב לתלמודו, וגיסו הגאון האדיר רבי שלמה הרשלר סיפר לימים בהתרגשות תוך דמעות אנו כולנו לא יכלנו להתרכז בלימוד מרוב הצער והחשש מה ילד רגע, והיה פלא בעינינו לראותו יושב מנותק מהכל ושוקד על תלמודו. וכן האחים הגאונים רבינו גרשון ורבי יעקב אדלשטין מספרים על יגיעתו הגדולה של רבינו שהיו עדים על כך בעת שהיו ישנים בקביעות בבית רבינו בבחורות.

◆ איזוהי עבודה שבלב. אמר לי בעת שלמד עמי פרק אין עומדין שהיו לו תקופות בחיים שציפה מתי כבר יגיע זמן תפילה שיוכל לעמוד להתפלל לפני השי"ת (וכדברי הכוזרי שהתפילה היא מזון לנפש לכן תיקנוה בג' עיתים שביום). וכבר הבאנו על יגיעתו הגדולה בתפילה, ועל כך שעד סוף ימיו ממש לא ראינוהו מתנמנם בעת התפילה, למרות יסוריו הגדולים וחולשתו הגדולה. ועל עבודתו המיוחדת בעת חזרת הש"ץ. (ועי"ש בגליון פסח).

◆ נקיות מידותיו ועמל נפשו על תקנת חבריו בין עשיר ובין דל בין בחור צעיר ובין ת"ח אב בשנים מפורסמים הם מאוד. ויש בזה גם הרבה ענפים ולא אבוא בכתובה זו אלא לכתוב על אחדים מהם.

הרבה סחו על הנשיאה בעול עם חבריו שראו אצל רבינו באופן מיוחד מאוד שהיה משתתף בצער של השני, (וכמו שאמר רבינו בעצמו לפני מיטתו של גיסו האיש הקדוש מרן רבי ראובן יוסף גרשנובוויץ זצ"ל שבחלק זה לא יכל להסתיר עצמו מן הציבור), כי מי לא ראה את הדמעות שנשפכו ממנו, מי לא הרגיש איך שהוא נושא על עצמו את צרתו, אולם למתבונן הרי ראו גם במידה לא פחותה את ההשתתפות בשמחת השני, ואת הטירחה הגדולה שטרח להיות משתתף בפועל עם השני בשמחתו, ואף שהיה בצער גדול על הפסד הזמן מלימוד התורה ועל החידו"ת שאין בידו להעלות על הכתב מחמת חוסר הזמן בכל זאת לא ויתר על כך, והיה ניכר עליו איך ששמח בשמחת השני באופן מופלג. ומידי דברי בזאת זכור אזכור איך כשהיו מפריעים אותו תוך כדי לימודו לבקשת עצה וחיוזק היה נאנח אנחה כבדה על שצריך להפסיק מהלימוד

איזוהי

עבודה שבלב.

אמר לי בעת שלמד עמי

פרק אין עומדין שהיו לו תקופות

בחיים שציפה מתי כבר יגיע

זמן תפילה שיוכל לעמוד

להתפלל לפני

השי"ת

שבאתי זה אשמתי. ב' כל אחד אוהב קצת כבוד אבל אני ב"ה הנחתי את הכבוד בצד (כלשונו הטהור). ג'. כמה שמחתי לראות שאותו גדול בתורה מקבל את הכבוד הראוי לו!! (יש לציין שאותו גדול בתורה זצ"ל היה יושב בקרן זוית בלא שום משרה תורנית).

כמה וכמה פעמים ראיתי שישבו אנשים מכובדים והתריסו בפני רבינו בחוצפה על כך שפסק כנגדם בעניני דעות או במחלוקת בתוך ישיבות, ואמרו לו הרי יש דין בעולם האמת, ושיידע שאינם מוחלים לו. והוא יושב ומחריש ושומע ולא מגיב כלום, ואחד מהם ראיתי שבא אחר זמן לרבינו עם איזה נדיב מחו"ל ורבינו קיבלו בסבר פנים יפות כימים מקדם. לית דין ברנש!!!

גם אחר שיצאו כנגדו אנשים מפורסמים ופירסמו ברבים שאין לחוש לדבריו כלל ואין בהם ממש, הלך בטבעיות לנחם אבלים בפטירת אביהם. וכן שהיו שביטלו את דעתו לגמרי מבלי לייחס לזה איזה משקל הרי הוא בענוותנותו כתב אחרי זה במכתב שהצטרף לקריאתם באיזה ענין ציבורי "מצוה לשמוע בקול דברי חכמים". למרות שבדברים הם ביטלו את דעתו במה שחלק עליהם. (ואכמ"ל).

הייתי נוכח עמו במסיבת חנוכה של חניכי ובוגרי ישיבת ברכת אפרים בשנת תשנ"ט וכיבדוהו לדבר ונעמד לפתוח הדרשה, ובתוך כדי כך הגיע אדם גדול שמיהר לדרכו ולא היה יכול להשאר, כשאמרו זאת לרבינו פינה מיד את מקומו ליד העמוד ונתן לאותו אדם גדול לדבר ורק אחר שסיים ויצא את האולם חזר לישא דבריו. וממש כזה היה גם כן בכינוס של ישיבת נתיבות עולם ערב שבועות תש"ס בווגשל, וזו רבינו בטבעיות, אע"פ שאף אחד בשני המקומות לא התנצל בפניו, ולא הסביר לציבור שאותו גדול מיהר לדרכו, והיה נראה שכבוד רבינו זל הוא שצריך לפנות מיד מקומו לאותו אדם גדול. וכל מי שידע איך התנהלו הדברים היה נדהם מענוותנותו של רבינו.

אשרי עין ראתה כל זאת ולא נמצא דוגמתו בדור!!!!

ועם כל זאת כשהיה נוגע לכבוד שמים לא וויתר על השקפתו, ופרסם דעת תורה ברורה ברבים בכל הדברים העולים על הפרק, ולא ראה אף פעם שיש בזה קריאת תגר על מישוהו מסוים אלא על ההשקפה. ורק מי שהיה פסול בדעות או במידות הרחיקו מעליו בתכלית הריחוק.

וכל מה שכתבנו כאן נכתב הרבה בקוצר אמרים וברמזים, ויותר ממה שכתוב לא כתוב. הלואי והיו דרכיו ודבריו נר לרגלינו תמיד להאיר לנו את החשכה הגדולה של חשכת הגלות, ואם נקיים את צוואתו המרטיטה "לב ל ידח מזכרונכם זכרוני" וודאי ימליץ טוב בעדינו לזכות לס"ד.

סוף הנאומים היה מתנצל בפני הדוברים וגם בפני שאר המשתתפים שקשה לו להשאר או שהוא ממחר לשיעור. ועומד לנגדי כעת בכינוסי "לב לאחים" שהיה ממחר לשיעור הקבוע שמסר מידי ערב לבע"ב, וכל הדרך ממקום ישיבתו עד סוף הבימה היה אומר לכל הנכבדים שישבו על הבימה שהוא יוצא באמצע הכינוס כיון שהוא משועבד לשיעור. (עד שבשנים האחרונות החמיר גם בזה ונשאר עד סוף הכינוס ושלח ממלא מקום לשיעור).

זכורני פעם שאמרתי שתלמיד חכם עומד להכנס אליו, וקם והלך מחדרו להול ולבש המעיל לכבודו, וכן בערב שבועות האחרון שנכנס אליו הגר"מ קוטלר התאמץ ומתוך יסורים לבש את המעיל לכבודו. ועוד כהנה רבות עובדות מעין אלו איך שפנה בלשון של כבוד אל תלמידיו צעירים ראשי הישיבות. וכן בכל מקום שהוזמן היה פותח בדברים "ברשות ראש הישיבה צוות הרבנים, או המרא דאתרא וכד'".

היה מחזה מרהיב לראותו נפגש בשנים האחרונות עם מרן הגראי"ל שרבינו פונה אליו כל הזמן "הראש ישיבה" והגראי"ל מחייך ופונה אליו כדבר אל רעהו, ורבינו ממשיך באופן טבעי לדבר כך. ובמנחת יהודה קדשים שהוציא רבינו בשנת תש"ע הדפיס שם כמה הערות שכתב בעת למדו עם הגראי"ל חברותא בשנת תשי"ח, ובהקדמה בתחילה נסתפק האם לכתוב "ידידי" כיון שאולי יש בזה פחיתות כבוד להגראי"ל ושאל כמה, רק שאמרו לו שאדרבה אם לא יכתוב כך יהיה זה משונה כתב "ידידי מרן הגראי"ל".

וכן כאשר שוחח עם מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א גם היה פונה אליו ממש בכל מיני כבוד ותואר. ובאיזה התבטלות התבטל לפני מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א והיה מכוין הרבה מהשואלים אליו באמרו "יש לו פה קדוש וכל אשר יאמר קדוש הוא" גם אמר שבדור הזה "סוד ד' ליראיו, נמצא אצל מרן הגר"ח". (וכשנשאל פעם למה מייחד כ"כ את מרן הגר"ח מעל כל גדולי ישראל, ענה רבינו "נקיות מידותיו של רבי חיים").

סיפר לי בעל העובדה כך. גיסי הגר"ר שליט"א ערך נישואין לבנו וביקש מרבינו שישתתף בחופה ויכבדו בברכה אחריתא, רבינו אמר לו שאינו יכול להשתתף בחופה ויבוא יותר מאוחר לשמחת הנישואין, כששמע כן הזמין ת"ח גדול פלוני לחופה לברכה אחריתא. למעשה או שרבינו הקדים או שהחופה התאחרה ורבינו הופיע בחופה וקיבל אחד מז' הברכות, לאותו ת"ח בעל השמחה היה עגמ"נ גדולה שרבינו לא קיבל את הכבוד הראוי לו, לכששמע על כך גיסו שגם היה מאוד מקורב לרבינו נכנס הוא למחרת לרבינו וסיפר לו על העגמ"נ של גיסו בעל השמחה. ורבינו ענה ואמר כך: א' הרי אמרתי לו שלא אבוא לחופה ומה

דובב שפתיים

מתורתו של רבינו מרן רבי מיכל יהודה ב"ר משה דוד זללה"ה

סיון (1-2) תשע"ו

לקראת יום השנה החמישי להסתלקותו של רבינו זללה"ה זי"ע לגנני מרומים כ"ו לחודש סיון
(יום ה"א"צ בשנה זו ביום שבת קודש פרשת קורח)

גליון מס' 132

דברי מוסר והתעוררות

זכה רבינו לחולל מהפיכה של ממש בדור האחרון ולמלאות את הארץ דעה – זה סדר טהרות, וזכותו הגדולה עומדת לימין המתמסרים בכל עוז לקיום צוואתו הק' להמשיך ולהרחיב את בתי המדרש ללימוד סדר טהרות בעיון, הפזורים ברחבי ארה"ק לתפארה. לרגל שבת ה"א"צ הבאנו כאן להלן שיחה שנשא רבינו בכינוס אברכי הכוללים בשנת תשס"ו.

דעת זה סדר טהרות

ברשות כל הנאספים גדולי תורה ויראה, וברשות אחד מהשותפים אתנו בהחזקת הכולל ידידי הרב ר' ישכר קנול שיחי' לאורך ימים ושנים טובים, שהוא שותף ממש מתחילת יסוד הכולל ועד עכשיו.

הגמרא בשבת דורשת עה"פ והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת, דאמונה זה סדר זרעים, [ופירשו התוס' דכל הזורע מניח זרעים באדמה והם כלים, והוא מאמין בחי עולמים שהשדה תצמיח אח"כ בכפל כפליים, אשר ללא אמונה לא יעשה כדבר הזה לקלקל הזרעים שזורע]. עתיך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות. היינו שסדר טהרות הוא בחינת הדעת שזה הדרגה הגבוהה יותר מכל הדרגות, דעת זה בחינה הרבה יותר מחכמה, כי חכמה הוא מבין מה שכתוב, אך דעת הוא מבין דבר מתוך דבר.

[וממשיכה הגמרא שם אפילו הכא יראת השם היא אוצרו, האוצר שבו אפשר להכניס את כל התורה כולה זהו יראת שמים. ומשלו בגמרא משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעליה הלך והעלה לו, א"ל עירבת לי בהן קב חומטין, א"ל לאו, א"ל מוטב אם לא העלית. דהקב חומטין זה מציל את החיטין מן הרקבון. כך התורה הקדושה, צריכה את השמירה של יראת שמים, ואם חסר את היראת שמים אז אין קיום לכל התורה].

והנה כשנתבונן בדברי חז"ל נראה דדבריהם לכאורה רחוקים מהבנת שכלנו, דלפי הבנת השכל של האדם הרי חכמה זה ההלכות של ממונות, דכדי להבינם צריך חכמה, וכך אמרו באמת הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות. אך כאן בדברי חז"ל אנו לומדים דהדרגה השלימה של חכמה זה סדר קדשים. ולכאורה מה ענין הלכות קדשים לחכמה? וכן יש להבין מה ענין טהרות לדעת, למה ללימוד הענינים של סדר טהרות צריך את המדריגה הגבוהה של דעת יותר משאר חלקי התורה. [וכבר התבאר כמה פעמים -בהזדמנויות של סיומים קודמים- קצת בזה מהו המדריגה של דעת, ועכשיו נאמר את מה שהתעוררנו כעת בזה].

ארוכה מארץ מדה – שלש מאות הלכות בבהרת

הנה אמר הכתוב באיוב "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" ואחז"ל בגמרא בעירובין דקאי על התורה הקדושה שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים.

אם אנו רוצים להבין עד היכן הדברים מגיעים, ומה היא הארוכה מארץ מדה של התורה הקדושה, נלמוד מאמר בדברי חז"ל באדר"נ [פכ"ה] דלפני פטירתו של ר"א הגדול, נכנס ר"ע וחביריו וישבו לפניו, והיו שואלים לו בטהרות בטמאות וכו' והיה משיב על טמא טמא ועל טהור, אח"כ אמר ר"א לחכמים תמה אני על תלמידי הדור שמא יענשו מיתה לשמים, אמרו לו רבי מפני מה, אמר להם מפני שלא באו ושמשו אותי, ואח"כ אמר לעקיבא בן יוסף עקיבא מפני מה לא באת לפני ושמשת אותי א"ל רבי לא נפנית, א"ל תמה אני עליך אם תמות מיתת עצמך וכו' א"ל רבי מיתתי במה א"ל עקיבא שלך קשה מכולם. [רבי אליעזר לפני פטירתו תבע את התלמידים על כך שלא נפנו לבא לשמשו, היות והוא הולך לעולמו היו התלמידים צריכים יותר לשמש את הרב כדי שיוכלו להעביר את התורה לכלל ישראל, כמובן שהכל הוא לפני ההבנה והדרגה של תנאים].

ממשיך האדר"נ: "נכנס ר"ע וישב לפניו ואמר לו רבי מעתה שנה ל"י, כשר"ע שומע דברים כאלו קשים אלו מה הוא עושה, הוא פונה מיד לתורה, ללמוד מה שעדיין יכול ללמוד מפיו של ר"א.

"פתח ושנה לו שלש מאות הלכות בבהרת". הנה בפסוקים נאמר פרשה אחת בדיני בהרת בנגעים פרשה קצרה, אך ר"א לימד את רבי עקיבא שלש מאות הלכות בפרשה זו של נגעים. לפני שנים היה גר כאן בב"ב בשכנותי, הגאון הגדול רבי יוסף דינקלס זצוק"ל, והייתי רגיל לבקר אצלו והיה מספר דברים גדולים על עמל התורה, פ"א סיפר לי על עצמו שבתחילת לימודו את מסכתא נגעים היה נראה בעיניו שבענינים אלו כל ההלכות הם מקראות מפורשות בתורה, ואין במה להתגדר להוסיף בהם, עד שחזר ושנה ושוב חזר ושנה מספר פעמים עד שנפתחו לפניו מעיינות החכמה ממש במסכתא זו וכתב את ספרו הגדול גם על מסכתא זו. [הוא חיבר חיבורים גדולים על כל סדר טהרות].

"הגביה רבי אליעזר שתי זרועותיו והניחן על חזה שלו ואמר אוי לי על שתי זרועותי אלה ב' ספרי תורות [כפה"ג, הכוונה על שני תורות, תורה שבכתב ותורה שבע"פ] שנפטרין מן העולם [ע"י שלא למדו התלמידים ממנו לכן הס"ת נפטרין - נאבדין מן העולם], שאם יהיו כל הימים דיו וכל הקנים קולמוסים וכל בני אדם לבלברין אינן יכולים לכתוב כל מה שקריתי ושניתי ומה ששמשתי לחכמים בישיבה, ולא חסרתי אלא כאדם שטובל

אצבעו בים. [טובל אצבעו בים, הלא המעט מים שנדבק לאצבעו לכולם יחשב כנגד המים שנמצאים בים].

היש לנו מושג מה זה תורה, היש לנו מושג את הארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים.

אלו שכאן בעולם התייגעו והצטערו על הבנה בתורה יזכו בעוה"ב להשיג ארכה ועומקה של תורה

אמנם צריכים אנו להבין שלכל זה נזכה רק כשנגיע למצב שכלל ישראל מחכה לו דהיינו לעולם הבא, [עולם הבא ממש, לא עולם הנשמות, עולם אחר] שאז אלו שזכו בעולם הזה להתייגע בלימוד התורה, ולהצטער על שלא מבינים, והמצב הזה של לא מבינים גרם להם להוסיף ולהתייגע ולעמול יותר, אלו, ישארו וישבו יחד עם הקודשא בריך הוא, וילמדו מפיו, מפיו ממש כביכול, בבחינת קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא שזהו מדרגת הדביקות שבאותו זמן של לעתיד לבא נזכה להגיע לדרגה העליונה של "לדבקה בו". ואז יבינו וירגישו את הארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים.

אחר שאנו לומדים את כל הדברים האלה אז אנחנו מבינים שאין לנו בעוה"ב בכלל מושג בעומק ההשגה של תורה, ולכן אף שאנו שלומדים כאן בעולם הזה את סדר קדשים ואת סדר טהרות, מ"מ בלימודינו אנחנו לא זוכים להשיג את העומק הגדול שיש בתורה שאנחנו לומדים, ולכן אנחנו גם לא מבינים בהשגתנו ולא יכולים להבין, מדוע זה נחשב חכמה וזה נחשב דעת, ורק אחר שחז"ל גילוי לנו מדרשת הפסוקים את הדבר, הרי לכה"פ אנו יודעים מהי הדרגות בעומק שיש בסדרים אלו. ואנחנו יודעים שטהרות היא הדרגה העליונה של "דעת". אלא שאנו אין ביכולתנו להשיג את עומק המושג של התורה.

האם בחלק התורה השייך לידיעת קיום המצוות יש לנו כן מושג בכלל? !

כיום כשאנו נמצאים בעולם הזה, התורה ניתנה לנו ללמוד רק עד כמה ששייך בשביל ידיעת קיום המצוות. ובאמת גם זה די בשבילנו. גם החלק הזה של לימוד התורה בשביל ידיעת המצוות הוא ללא גבול בשבילנו, הנה כשפותחים את השו"ע חו"מ ולומדים את דברי השו"ך הארוכים בהלכות מלוה ולוה שעורך מערכות מלחמה כנגד שיטות הראשונים והגאונים, האם בזה לבד יש לנו כן השגה, האם בחלק הזה של תורה השייך לידיעת קיום המצוות יש לנו כן מושג בכלל, האם בזה אנחנו כן מבינים מה זה תורה בכלל? !

אך מ"מ עלינו לדעת את כל זה, מהו באמת העומק והרוחב של תורה ועד כמה אפשר להשיג בתורה, כי הידיעה הזאת לבד יש לה חשיבות לנו בשביל שנדע להעריך ולנצל את הזמן שלא ירגישו שיש זמן חוץ מלימוד התורה, בכל עת צריך שיהיה דעתו רק ללימוד התורה. גם ביום שיש, ויום שבת קודש, צריך לנצל כל רגע ורגע, כידוע בישיבת מיר בחו"ל היה האולם מלא גם ביום שיש עד סמוך לשב"ק בלימוד בהתמדה גדולה.

עלינו לצאת מכאן עם תועלת למעשה, לדעת שיום שיש וליל שבת ויומו הוא יום של לימוד

כשזכינו להתאסף כאן יחד כל האברכים היקרים העוסקים בלימוד סדר טהרות, לכבוד סיום לימוד המסכת, עלינו לצאת

מכאן עם תועלת למעשה להתעורר ולהתחזק, לדעת שיום שיש הוא יום של לימוד, יום שבת הוא יום של לימוד, ליל שבת הוא זמן של לימוד [אני אומר את הדברים ברבים, אף שלצערי אני רחוק מזה, היו זמנים שהייתי לומד גם בלילות שבת, אך כיום שב"ה הקב"ה נותן לי זקנה לא תמיד יש לי את הכוחות], החיזוק בזה יהיה התועלת שאיתה נצא מהמעמד הזה.

עוד אחז"ל בגמרא בעירובין עה"פ: "לך דודי נצא השדה" אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקים בתורה מתוך הדחק. אם כנסת ישראל שבחו את ישראל לפני הקב"ה בכך שיש תלמידי חכמים שעוסקים בתורה מתוך הדחק, הרי שזה מעלה הכי גדולה, לימוד תורה מתוך הדחק.

לימוד תורה מתוך הדחק זה דרגה אחרת של תורה

מהו לימוד תורה מתוך הדחק ! אני זוכר בישיבות בחו"ל גדולי התורה וגדולי ראשי הישיבות הם ותלמידיהם למדו תורה מתוך הדחק ממש, הכרתי תלמידים שהתעלפו באמצע הסדר מחמת חולשתם שלא היה להנהלת הישיבה אפשרות לתת להם אפילו בשביל לקנות לחם. כל הלימוד בכל מקומות התורה, היה תורה מתוך הדחק. לימוד התורה באופן כזה זה משהו אחר לגמרי, כמו שאחז"ל במסכת סוטה כל ת"ח הלומד תורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת.

הנה בדברי חז"ל אלו אנחנו לומדים, על החשיבות של לימוד התורה מתוך הדחק, אך אנו לומדים עוד יסוד, שלימוד התורה ותפילה קשורים זה בזה, התורה משפיע על התפילה, אם רוצים שהתפילה תהיה נשמעת צריך שילמד תורה מתוך הדחק. וכן הדבר להיפך, בס' יערות דבש [להגאון רבי יונתן זצוק"ל בעל התומים] העיד על עצמו שביום שהתפלל תפילתו כראוי הרגיש בעצמו שבאותו יום הצליח בתורה.

תורה ותפילה הם סועילים אחד למשנהו

והיינו שתורה ותפילה הם דבר אחד, תורה עוזר לתפילה שע"י תורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת. ותפילה עוזר לתורה, וכמו שמצינו בדברי חז"ל שאמרו "כמה עשו ולא עלתה בידם אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו", כדי לזכות להצלחה בתורה, לזכות לגדלות בתורה, צריך את ה"יבקש רחמים". כי בתפילה יש הודאה להקב"ה, בתפילה יש אמונה, ובתפילה יש ההכרה במה שמקבלים מהקב"ה, ותפילה היא היסוד של יראת שמים, והרי זה בכלל מה ששנה לנו התנא באבות "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת".

אמנם עדיין יש לנו להוסיף בזה עוד, דלכאורה וכי איך שייך "יראת חטאו קודמת לחכמתו" דהיינו שזכה ליראת חטא לפני קנין החכמה דהיינו לימוד התורה, והרי לא שייך יראת חטא באמת ללא תורה. ואפשר שיש לכוון הדברים עפ"י מה שכתב הרבנו יונה בביאורו לאבות על המשנה [פ"ב מ"ב] "התקן עצמך ללמוד תורה" ופירש שם: התקן עצמך במידות טובות כדי שתלמוד את התורה ותגיע אל מעלת החסידות כדאמר ולא עם הארץ חסיד וכו' גם יש בכלל התקן עצמך ללמוד תורה למעט התענוגים כדי שילמוד תורה הרבה כמו ששינוי כך היא דרכה

של תורה פת במלח תאכל וכו' כי המרבה בעידונים לא תשכון בתוכו חכמה.

התקן עצמך ללמוד תורה – במידות טובות

ואפשר שכוונת התנא באומרו "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו", היינו שהכין ותיקן עצמו במידות טובות, וכמו שאנו מוצאים בין המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם גם עניני מידות טובות, שמנה שם התנא נושא בעול עם חבריו אשר זהו היסוד של מידות טובות [וכדי להיות נושא בעול עם חבריו צריך עבודה, שמעתי פעם בועד ממרן המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל שתיאר ואמר שלישא בעול עם חבריו צריך לחשוב ולתאר את כל המצב של זולתו, כשלשני יש צער צריך להקיף את כל הקושי וכל עומק הצרה של השני ושל ביתו ומשפחתו. היה זה לאחר שהוא זצוק"ל חזר מלבקר חולה, ובדבריו תיאר

את הסבל והמצב של החולה בהרחבה רבה, ככה זה גדולי ישראל, הם עבדו]. והעבודה של מידות טובות זהו ההכנה לתורה, שמי שאין לו מידות טובות לא תתקיים אצלו התורה. בדברים אלו עלינו להתעורר ולהתחזק.

יתן הקב"ה שיתקיים בנו מאמר התנא באבות "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואומר השם ימלוך לעולם ועד". דהיינו שכל התכלית של כלל ישראל שנבראו בשמו של הקב"ה, זה הכל בכדי שייצא מהם כבוד שמים, ורק במצב זה לאחר שכלל ישראל זוכה לגאולה שיכול לפרסם את כבוד מלכותו בעולם, רק אז רואים את שלימות מלכותו ית"ש ה' ימלוך לעולם ועד". יה"ר שנזכה בקרוב לגאולה השלימה ונוכל לומר בשלימות את ד' ימלוך לעולם ועד, במהרה בימינו אמן.

מעשה רב

קצת הנהגות ועובדות ממה שעולה כעת בזיכרון

דברים אלו ליקטנו מתוך מכתבים שקיבלנו מקוראי הגליון. השארנו את המכתבים ככתבם וכלשונם מלבד הסתרת זיהוי הכותב ופרטים נוספים שהיה מן הראוי להשמיט כאשר מתפרסמים ברבים.

כבוד התלמידים

ספירת העומר תשע"ו

זמן חיוזק כבוד חברים ותנן - יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך (אבות ד' יב)

לכבוד מערכת הגליון החשוב מאד "דובב שפתיים" - אמריו והנהגותיו של מוריני ורבינו הבלתי נשכח ראש ראשי הישיבות בדורותינו, הדבק בדרכי הבו"ת "המלמד תורה לעמו ישראל", הרבי של כולנו בהעמדת תלמידים וחינוכם לתורה ויראת שמים וכל מדה נכונה.

נפעמים אנו בכל פעם מחדש מן המראה הגדול הזה, איך נתן עיניו ולבו על התלמידים, והיה מהלך עם כל אחד כפי רוחו, ואיך שהדבר ניכר ממכתביהם של תלמידים משנים עברו, או מאופן סיפורם את העובדות בע"פ, אשר ניכר מהם שעד עתה חשים הם איך שהיה לבו עמם, אף אם היה צורך להעיר או להגביר על איזה הנהגה וכד' שמח אם הבינו ברמז או שעכ"פ יצאו בכבוד עם ההערה\הארה, ולמדים אנו מזה שכשהתלמיד מרגיש שהרב שמח בטובתו הדבר נצרב בלבו לעשרות שנים אח"כ. ומאידך אם העיר או שאל פ"א והנשאל אולי הצטער מן השאלה, כאב לו הדבר מאד ואף נצרב בלבו הטהור וזכר את זה עשרות שנים אח"כ, ופעם אחת ציין - לפני כחמישים שנה קרה לי מקרה דומה.

באיזה חביבות היה מתייחס לכל אחד ואחד, וכידוע שהיה מקדים שלו' לכל אדם ואף לילדים, והיה מספר כמה פעמים איך שנזכר לראות כמה זה משפיע לטובה על צעירי הצאן, וכמה זה קירב את ליבם של רבים מכל העדות והחוגים.

אין הדבר אלא שהרגיש את הנשמה הטהורה שנתן הבו"ת בכל אחד ובכל תלמיד כגדול כקטן, ולא היה דן את העומד מולו עד שהיה מגיע למקומו - לחוש את תחושות נפשו, ולהבין את תכונותיו, ומתוך כך לנסות להבין את מעשיו ורק אז להאיר לו לתיקון דרכיו כשצריך ומתוך אהבה ומסירות. ולא היה זה סתירה שבשעת השיעור צריך לדאוג לכלל ציבור התלמידים שומעי השיעור, שיבינו כולם ולא יופרעו במהלך השיעור וכו', אך אם כל זה היה יורד לפרטי כל יחיד ויחיד לדאוג בכל לב להצלחתו, ולא רק להצלחת אמירת השיעור וכד'.

ובפרט לשבורי לב היה מתייחס באופן מיוחד היוצא מן הרגיל אצלו, כמה היה מקרבם בכל מה שצריך, וכאן רצוני לגעת בדבר רגיש שאצל רבינו זללה"ה זה היה מיוחד, בהקדים דברי הרמב"ם (פ"ו מהלכות דעות ה"י) ח"י ב' אָדָם לְהַזְהִיר בִּיתּוּמִים וְאַלְמָנוֹת מִפְּנֵי שֶׁגִּפְשָׁן שֶׁפִּלָּה לְמַאֲד וְרוּחָם נְמוּכָה... אָבֵל עֲנָה אוֹתָם הִרְבַּ פְּדֵי לְלַמְדָן תּוֹכָה אוֹ אֲמָנוֹת אוֹ לְהוֹלִיךְ בְּדָבָר יְשִׁירָה חֲרִי זֶה מִתֵּר, וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא יִגָּה בְּהֵן מִנְהַג כִּל אָדָם אֶלֶּא עֲשֶׂה לָהֶם הִפְרָשׁ וְיִנְהַלֵּם בְּנִחַת וּבְרַחֲמִים גְּדוּלִים וְכָבוֹד וכו' עכ"ל. והדבר היה מורגש אצל כל הקרובים אליו איך היה מנהלם בנחת ורחמים גדולים, וכמה שהיה מכבד כל אחד מ"מ היה מורגש שעשה להם הפרש ביחס מיוחד כמבואר בר"מ הנ"ל, והיה מלמדם כאב המלמד את בנו ומוליכם בדרך ישרה בסבלנות מרובה.

ומכאן תצא קריאה וצעקה נוראה לכל העוסקים בשדה החינוך, בכל הגילאים ובכל מקומות הלימוד, שימו לבכם לכל יחיד התפללו ודאגו להצלחתו האישית, לא רק להצלחת הציבור שהיא הצלחת המלמד, אלא להצלחת התלמיד בכל מצב ודרגה שהוא נמצא עתה, ולפי תכונות נפשו וכוחותיו אשר חננו הא', ואף אם א"א בשעת השיעור נסו נא לדבר עם אותו תלמיד שצריך הערה, להכנס ללבו ולנסות להבין לתכונות נפשו, איך ומה הביא לתוצאה כזו או זו, ומתוך כך לנסות לעזור לו בעלייתו במסילה העולה בית א-ל, וכך אפשר להעלות הרבה את התלמיד (וכן הדבר בתלמידות בית יעקב) ולחסוך הרבה עגמ"נ וכד'.

ובודאי שלשמו ולזכרו של רבינו תאוות נפש כל תלמיד מאלפי תלמידיו, ובס"ד כשיכתבו הדברים עלי ספר ודאי יביאו תועלת מרובה לכל מי שישם הדברים על לבו, וירצה לגעת בשולי גלימתו והנהגתו המיוחדת של רבינו זללה"ה, יוכל עכ"פ מעט להתרומם בהנהגה מיוחדת כלפי תלמידיו וכל מי שבא בקרבתו.

הכותב בגעגוע להנהגות הנעלות שראינו וחווינו שנים ע"ג שנים

ובתקוה לראותו במהרה בתחיית מתי ישראל בב"א

הקב"ה מביא עליך קושי כדי שתקרא אליו באמת

...ובכן, מעשה אחד היה בסוף זמן חורף תש"ס, הייתי אברך צעיר שנפל בכולל ממש לא מוצלח, שלא ראיתי שום טעם להמשיך בו, מצד שני הייתי שם המוביל של החבורה (ראש לשועלים), וידעתי שאם אעזוב יעזוב כל העם יחד איתי (כפי שכך היה), פגשתי את רבינו הגדול זיע"א בחתונה באולמי וגשל, שאלתי אותו אם אפשר לחכות לו בחוץ ולשאול אותו לכשיצא, הוא שאל אותי מי אני שהתברר שהוא מכיר היטב את מו"ח (שהיה מתפלל שנים רבות מאוד לידו בירחי כלה) הוא אמר לי שבשמחה אוכל להתלוות אליו, (אני לא זוכר למה הוא לא נסע ברכב אז, אבל ליויתי אותו כשרת דרך) עכ"פ הוא ענה לי כך, אתה בוודאי שבור, ואתה מאוד רוצה לעזוב, עצתי לא מתוך חכמה אלא מתוך ניסיון שזמן קיץ הוא לא זמן כ"כ ארוך, תתגבר ותתאמץ ותשתדל לחזק ולהתחזק, אכן בוודאי שתתפלל לשינוי מעומק הלב ולב נשבר הקב"ה לא יבזה, וכדאי כל הקושי שיהיה לך כדי שתתפלל חזק, ואי"ה בזמן אלול תראה ישועות שלא כדרך הטבע, ותתקבל לכולל אחר טוב!

וכך הוי בדיוק, התפללתי בלב נשבר, והתקבלתי באופן ניסי ומופלא לכולל שבזמנו היו צריכים להפוך את העולם כדי להתקבל אליו. (באמת ניסים גלויים שאכמ"ל, ועכ"פ זה היה שלא בגדר הטבע)!

לפני תחילת זמן חורף פגשתי את רבינו במקרה ברחוב, הזכרתי לו את הסיפור, הוא נזכר!!! ושאל אותי מיד נו! ראית ניסים גדולים? סיפרתי לו את הנס שראיתי, והוא ענה, לא עניתי לך תשובה של חכמה אלא של ניסיון, והנסיון שלי ממציאות החיים שקרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת, רק הקב"ה רצה שתקרא אליו באמת אמיתי ...

וסיים: אתה אברך צעיר, תלמד! שאם יבואו לך צרות וקשיים ר"ל, עליך לדעת שלפעמים הקב"ה מביא את הקושי כי הוא רוצה בסוף לעזור לך רק הוא רוצה שתתפלל באמת ולכן אל תבעט בקושי או בצרה, וזה יהיה לך צידה לדרך!!!

להוציא בחור ממסגרת ישיבתית?!!!!

מעשה ב'. שימשתי בשנת תשס"ה כמשיב בשיבת.... היה שם בחור שהרמה של הישיבה לא התאימה לו, הוא היה יותר ממנה והיה חשש שהשיעמום יזיק לו מאוד, בסוף זמן קיץ (זה היה בערך 4 שבועות לפני סוף הזמן כלל הקיצים, והעלו צד שהוא יעבור להתגורר עד סוף הזמן ליד אחיו שהיה אברך רציני מאוד בכולל באופקים כמדומני, ואחיו ילמד איתו או ידאג לו לחברותות מתאימות 3 סדרים ביום, (לזמן אלול היה לו כבר ישיבה אחרת).

נכנסנו אליו (אגב- באותו יום היינו באמצע הרשימה (בשעה 6:00 אחה"צ) רק שהגיעה משפחה כמדומני מפנמה שהתעכבה כמעט חצי שעה וזה פקק את הכל, ואתם הייתם שם אחראים, כמעט ולא הכניסו, ורק בזכותכם הבנתם שהעניין מאוד דחוף, וזרזתם את האחרים כדי שנספיק גם אנחנו להכנס, אני זוכר את זה עד היום לטובה !

סיפרתי לרבינו הגדול זיע"א את הסיפור, הוא התעניין מאוד מה קורה שם בישיבה, (התברר שהוא היה מעודכן יותר ממני! כנראה שהיה לו נ"מ אם לשלוח לשם בחורים). כשהוא שמע את השאלה, הוא שאל אותי האם אחיו נמצא בכולל ישיבתי, והבחור ילמד איתו שם, או בכולל ללא מסגרת ישיבתית, עניתי לו שזה כולל רגיל, כשבילולה הבחור ישן אצל אחיו וגם יאכל אצלו.

רבינו קם מכסאו, והרים את קולו, ושאל אותי, אתה רוצה להוציא בחור ממסגרת של ישיבה?!!!! אמרתי לו שבישיבה בין כה אין לו מה לעשות והוא מתייבש, והמצב רוח שלו ממש גרוע וכו'.

רבינו הרים את קולו יותר ושאל בכאב, להוציא בחור ממסגרת ישיבתית?!!!! אתה יודע איזה אחריות צריך לזה.

אמרתי לו זה רק לזמן קצר, אח"כ הוא ילך לישיבה אחרת.

ורבינו קם מכסאו פעם נוספת, פנה אל הבחור ואמר לו לעזוב מסגרת של ישיבה, אל תחשוב על זה בכלל. ברכנו בשפה רפה והיה נראה מזועזע מעצם הרעיון ...

בברכה, ואקוה שיהיו ממעשים אלו שהם אמיתים ללא גוזמא!!! תועלת לציבור.

ההרגשה של קירוב וידידות שנתן לכל מי שבא במחיצתו, היה החיזוק הגדול ביותר

אני הקטן לא זכיתי להיות מתלמידיו ואף לא להיות מרואי פניו בקביעות, הייתי אצלו פעמים ספורות בלבד. אבל כל פעם זה השפיע עלי באופן עצום שאין שום דרך לבאר את הדברים בכתב.

התרשמתי מההרגשה שהיתה שהוא ז"ל נכנס לתוך תוכו של המצב שלי לגמרי, ויחסו אלי כחבר קרוב מאוד מאוד אשר עכשיו אין לו בעולמו כלום רק לעזור ולסייע, והענין שלי הוא ענינו האישי ממש. והדבר הנפלא בכל זה הוא שהוא כלל לא הכירני עד שבאתי אליו, ואעפ"כ היה אצלו כזה התחברות ולבביות. ובאמת שמלבד דעת תורתו הברורה אשר הבהירה את הענינים, עצם ההרגשה שגדול הדור הוא ידידי האישי [אם מותר להתבטא כך], זה עצמו היה החיזוק הגדול ביותר מכל הדברים שנאמרו על ידו.

בפעם הראשונה שבאתי אליו היה בימי בחרותי בקיץ תשנ"ב, למדתי אז בישיבת תפרח ומו"ר הג"ר אביעזר פילץ שליט"א נתקשה להכריע בשאלה מסוימת שהיתה לי, ואמר שדבר זה יש לשאול לגדולי הדור כהגרמ"ל זצ"ל או להבחל"ח הגראי"ל שטינמן שליט"א, נסעתי לב"ב ביום שישי והמתנתי ליד ביתו שהיה נעול, כשהגיע, לא שאלני לרצוני, אלא פתח את הדלת

הכניסני לסלון ביתו, הוריד את הכסאות שהיו על השולחן לצורך שטיפת הרצפה, וביקשני לשבת, ורק אח"כ שאלני לרצוני, כשאמרתי לו שמור"ר שלחני, הגיב, הוא לא היה צריך לשלוח אלי הוא יכול להכריע לבד, הוא שמע בסבלנות ובשימת לב את השאלה וענה באופן שהתפעלתי מאוד, שלא ענה לפי כללים ידועים מראש אלא התייחס לנידון שלי לפי מצבי האישי וענה תשובה בהירה ומפורטת. שוב שאלתי אותו על עוד ענין שהיה לי וגם על זה ענה תשובה ברורה מתוך משנה סדורה באופן שיצאתי ממנו בהרגשה של הקלה עצומה שהרגשתי איך שכל הבלבולים נתבהרו. (קשה לי לפרט את הענין כי יש בזה דברים אישיים, אך אציין דבר אחד שאמר, שבחור צעיר צריך שיהיה לו קשר עם בני גילו, ולא מספיק שיש לו קשר עם בחור מבוגר).

שמתי לב לדבר מעניין, שרבינו אמר את דבריו מתוך ברירות גדולה באופן שלא הותיר שום מקום ספק, ולמרות שכל דבריו נאמרו תמיד בנחת, כידוע למי שזכה לשמעו, מ"מ היה מונח בדבריו עוצמה מיוחדת שהשפיע על האדם באופן חזק מאוד.

א. היזק המחלוקת גם למבוגר. ב. חשיבות העיר שבתי מדרשות מלאים בשבת קודש בלומדים

הפעם השניה היה בקיץ תשנ"ד, גרתי בעיה"ת קרית ספר זה היה בשנה הראשונה של איכלוס העיר ועדיין לא היה רב בעיר. מדי כמה ימים הופצו ברחבי העיר הצעירה והקטנה פשקווילים בענין הרבנות והיה אוריה קשה של מחלוקת בעיר. באותה תקופה היה לי דירה משלי בשכונה חרדית בעיר אחרת וכיון שעדיין לא היה מוכן הדירה שם, התגוררנו בנתיים בקרית ספר בשכירות, הואיל והיה כמה דו"ד בקשר לשכירות קמתי ועליתי אל רבינו לשאלו האם כדאי לעבור לעיר השניה, הואיל וקשה לי כאן בעניני השכירות, ומלבד זה עניני המחלוקת יכולים להזיק בהמשך לילדים שיוולדו בעז"ה, בתחילת הדברים הזכרתי לו שהייתי כאן לפני שנתיים ומקצת הפרטים והיה נראה לי שזכר אותי... בתשובה לשאלתי אמר לי שעניני המחלוקת יכולים גם להזיק לי... ואמר בכאב עצום, שהעיר קרית ספר יכולה להיות 'עיר גדולה לאלוקים' ואלו בעלי המחלוקת מחריבים אותה. אמנם אמר לי שענין הרבנות לקראת פתרון (ופירט בפני היכן הדברים עומדים). הוא הוסיף, שקרית ספר הוא מקום מיוחד, ולדוגמא אמר שנכדו המתגורר בעיר אמר לו שבשב"ק הבתי מדרשים מלאים בלומדים, וזה דבר שבמקומות אחרים אין את זה כ"כ. סוף דבר, דעתו היה בבירור שיש להמשיך לגור בק"ס אלא שיש למצוא פתרון אחר בענין שכירות זו ולהשכיר ממישהו אחר.

ובאמת לא עבר זמן רב וזכינו למרא דאתרא מיוחד מאוד אשר נשא את משא העיר עליו כאשר ישא האומן את היונק, הלא הוא מורינו הג"ר שמחה קסלר זצ"ל, והיה מעמד הכתרה בבית הכנסת המרכזי ברח' שדה חמד בא' דר"ח אלול תשנ"ד, את המשא המרכזי נשא רבינו הוא דיבר על גדלותו של הרב ותפקידו, דיבר בגנות המחלוקת ומעלת השלום, כמו כן מסר הדרכות שונות לאברכים, הזכיר גם את היסוד הידוע שלו שהיה חוזר עליו הרבה כידוע, שצריך שיהיה קול התורה נשמע בין כתלי הבית.

אגב, בפטירת הגר"ש כ"ו סיון תשנ"ד (יום פטירת רבינו 17 שנה לאחר מכן – כ"ו סיון תשע"א) הספידו רבינו, ואמר שניהל את העיר כראש ישיבה ומשגיח יחד, ובתוך הדברים הזכיר שוב את אותו ביטוי ששמעתי ממנו בזמנו, אלא שהפעם אמר זאת בלשון הוה שקרית ספר היא עיר גדולה לאלוקים.

עיקר הלימוד הוא בעיין

באותה הזדמנות שאלתי אותו הדרכה בענין דרך הלימוד, שברצוני להספיק ללמוד הרבה, ולימוד תוס' מעכבני, האם דבר נכון לגרוס הרבה בלא לימוד התוס'. אמר לי שיש לדעת שעיקר הלימוד הוא הלימוד בעיין בדוקא. ואמנם נכון שאפשר שלא ללמוד את התוס', ובמקום תוס' יש ללמוד את הרא"ש, וכן יש ללמוד את הר"ן. שאלתי בקשר ללימוד הרי"ף ואמר לי שזהו כבר לימוד בפני עצמו.

מלבד זה הלכתי אליו עוד שלשה פעמים והיו הדברים שנאמרו מאירים את הדרך ילכו בה. ברכותיו נאמרו בלבביות מיוחדת, הוא השתתף בצער באופן שהיה ניכר על פניו שהענין נוגע ללבו.

זכינו שכמה פעמים הגיע לקרית ספר או לברכפלד לעצרות חיזוק לכלל הציבור או למוסדות התורה, והשתדלתי כל פעם ללכת לשמוע דברי א"ח היוצאים מלב טהור, וכל פעם היו הדברים מחזקים באופן נפלא מאוד.

ברצוני להוסיף עוד כמה ענינים ששמעתי מידידים דברים ששמעו מרבינו.

בן תורה יקר היה לו 'נערוין' בענין כוונת פסוק ראשון של קריאת שמע, רבינו אמר לו שאינו מבין מה הבעיה, הוא פתח בפני אותו בן תורה את הספר 'שונה הלכות' הלכות ק"ש וקרא לו מה שצריך לכוין, ואמר זה מה שצריך לכוין ואין מה להסתבך בזה.

ראש ישיבה בקרית ספר שאל את רבינו על לקחת אברך פלוני להיות ר"מ בישיבה, רבינו אמר לו לברר על המידות של אשתו של המדובר, ולתמיהתו של השואל, ביאר לו רבינו שאם מידותיה של אשתו לקויות, היא יכולה לגרור את בעלה למחלוקת...

ידועה היתה דעתו ומלחמתו התקיפה אודות הדרכות שונות הניתנים לחתנים וכלות לקראת הקמת ביתם. ושמעתי מידידי שאחיו היה מאורס ונתברר שהכלה עומדת לקבל הדרכה מאחת שדעתו של רבינו היה שיש בדבריה חורבן קדושת הבית היהודי, ועמד רבינו על כך שיבטלו את ההדרכה אצלה על אף אי הנעימות בזה. ואם לא יעלה הדבר הורה שיבטלו את השידוך!!

והשארתי מקום לקורא להתבונן בכל מה שכתבתי ולהוציא את הלימודים שיש ללמוד מכל דיבור וענין. כמובן שיש דברים שהיו הוראה ליחיד ואין להקיש מאחד למשנהו.

ויה"ר שיהיו הדברים לתועלת ולעילוי נשמתו הטהורה.

קודם תדאג על עצמך להיות בן אדם, ואחר כך תדאג לרוחניות של אחרים

ג' אייר תשע"ו

שלו' ורב ברכה

מתוך רגשי הכרת הטוב על שפעמים רבות ובסבר פנים יפות עזרת לי לראות וליראות לפני ולפנים קמי הוד קדושת הסבא זצ"ל הנני לעלות לפניך עלי גליון ממה שנשתמר בזכרוננו מאותם הימים והיה זה חלקי בזיכור הרבים בספר העומד לראות אור עולם לשמו ולזכרו זיע"א.

כמובן שדלה השפה וקצר המצע מלתאר את החמימות בה היה מרן זצ"ל מקבל כל יהודי באשר הוא, מתוך התעניינות כנה במוצא פיו עד שניתן לומר שעצם ההגעה אליו היתה כבר ממציאה במקצת תשובה ומזור למשאלה או לבעיה שהיית עומד להציע לפניו. מדהים היה לראות כי כאשר היה אי מי מספר לו על איזו תקרית או חוויה מצערת שארעה עמו אזי היה מתרגש מרוב צער ויתכן אף בדמעה. עד שפעמים היה נראה שמצטער על כך יותר מהמספר...

א. לפני ט"ו שנים לערך שאלתי קמי מרן ז"ל האם לקבל הצעת שיעור דף היומי אצל ציבור דתי לאומי. הוא השיב בחיוב אך אמר לי שחשוב להכניס הרבה מוסר במסגרת השיעור בכל הזדמנות שתראה לנכון.

ב. לפני כמה שנים הוצע לי לומר שיעור בקיאות בישיבה קטנה ברמה ממוצעת. מרן זצ"ל אמר לי שאקבע לעצמי את סדר הלימוד כך, שעל מה שאמסור את שיעורו יהא זה סדר העיון שלי.

ג. פעם אמר לי כי ההגדרה של מחשבה רעה היא כל מחשבה שאינה מקדמת את האדם בעבודת ד'. הדברים נאמרו בהתייחס למצבים בהם אדם מתחרט על דברים לא טובים שעשה והדבר גורם לו למעט דכדוך.

ד. במסגרת מסירת שיעור לבעלי בתים אירע פעם שהייתי אמור להיעדר מהשיעור והועדתי מי שימלא את מקומי. ידעתי כי כאשר אני מודיע על כך מראש יתכן מאוד ויהיו אנשים שלא יופיעו באותו יום לשיעור. שאלתי האם לומר לציבור השומעים יום קודם לכן, כי אעדר מהשיעור או שמא אמנע בכדי שלא אגרום בכך לחיסורם של כמה. מרן זצ"ל אמר לי אתה חייב להודיע כי מוסרי להודיע. אין זה מחובתך לדאוג על מה שמחמת כך יהיו שלא יגיעו, קודם תדאג על עצמך להיות בן אדם, ואחר כך תדאג לרוחניות של אחרים, הפסיר.

ה. כאשר נכנסתי אצל הקודש עם בני שיחי' להתברך קודם הבר מצוה הפליג בדיבור על הזהירות מחברה רעה ואמר שזה ראש וראשון לתחלואי הנפש.

ו. לפני כל' שנים שמעתי מבנו הרמ"ד שליט"א שאמר בשם אביו כי הוא עוקב במשך עשרות שנים ומצא כי בחורים שהמרו פי רבותיהם בישיבה קטנה וזלזלו בהם ברבים, אזי לא ימלט כי שילמו על כך בבריאות ילדיהם ר"ל.

ז. כשנכנסנו בחגים להקביל פניו ברגל, תמיד היה מראה התעניינות בדברים ששוחחנו עליהם בעבר בזהירות יתירה שלא יבחינו הנוכחים שדברנו עמו פעם.

אחתום בברכה

להוריד את הרושם של ההצלחה ללומד מקצועות חול

מספר תלמיד רבינו מלפני יותר משישים שנה. כאשר למדתי אצל רבינו אמי ע"ה שלחה אותי באופן פרטי ללמוד לימודי בגרות, כדי שאוכל להיות מסודר בחיים מבחינה כלכלית שיהיה לי תעודה ומקצוע. הדבר היה למורת רוחו של רבינו שניסה למנוע אותי מכך, אולם אמי עמדה על שלה. באותם ימים למדנו פרק הזהב והנה כשלמדו את הסוגיא בדף מ"ט בתוס' ד"ה שוא חמשא שאלתי שאלה של חשבון, (לגבי שיתא בחמשא שיהיה נפ"מ אם מלגאו וכו') שאלה שהיתה נראית שאלה חזקה, רבינו נעצר והקשיב לשאלה בכובד ראש, והנה נשמע בין התלמידים שמתפעלים מהשאלה, ומתלחשים ואומרים לעצמם הנה מכיון שאני לומד חשבון לכן אני מוכשר ושואל כזאת שאלה. רבינו ששם לב להתפעלות הציבור והמסקנא שהנה רואים את המעלה של זה הלומד מקצועות חול, החל לדפדף בין מפרשי הגמרא המודפסים בסוף המסכת, והנה הוא נעצר ומתחיל להקריא את לשונו של המהר"ם ש"ף שם ששואל את השאלה, ומסיק שם ומסיים 'זהו הבל'. רבינו קורא את דברי המהר"ם ש"ף ואת המילים **זה הבל** הוא מדגיש וקורא בהטעמה מיוחדת כדי לבטל את רושם השאלה. מדגיש תלמיד רבינו ואומר: הרגישו על רבינו שקשה לו לעשות את זה, מחמת שהדבר יפגע בו. ואני הייתי מקורב ואהוב אצלו באופן מיוחד, כפי שהדבר בא לידי ביטוי במהלך כל השנים לאחר שעליתי לישיבה גדולה שהיה לומד אתי חברותא, והרבה הייתי משוחח אתו על דרכי החיים, אבל מצד שני חשו שהוא מרגיש הכרח לנהוג כך כדי לבטל את הרושם בעיני הבחורים, וראו שהיה מרוצה שמצא את הצורה איך לעשות זאת על ידי הקראת דברי המהר"ם ש"ף.

עברת את המבחן בהצלחה אבל אי אפשר להכניס לישיבה נער שבביתו יש מכשיר טמא

מעשה היה בנער בעל כשרון שביקש להכנס לישיבה, אלא שנודע לו לרבינו - כי בבית התלמיד מחזיקים טלוויזיה. ידיעה זו נודעה לו לרבינו מפי רבי יחיאל מיכל מכלוביץ' - האדמו"ר מזלוטשוב-נתניה [נפטר כ"ב טבת תשע"ה]. שנלחם באותם הימים נגד המכשיר שמצא לו אז שביתה גם בביתם של שומרי תורה ומצוות, והפציר רבות בהורי אותו נער שיוציאו את המכשיר מביתם, אך ללא הועיל.

אמר רבינו לתלמיד: "עברת את המבחן מצוין ואתה יכול להכנס לישיבה, אך ישנה בעיה, שלאבין יש מכשיר טמא בבית". שב הנער לביתו מבויש ובוכה וסיפר לאביו כי לא התקבל לישיבה מחמת המכשיר שבביתם. אמר האב: אם כך, תכנס לישיבה אחרת. אך האם התנגדה וטענה כי ברצונה שייכנס דוקא לפוניבז', כי זוהי ישיבה מצוינת, ואין ברירה אלא להוציא את המכשיר

מהבית. על כרחו ענה האב אמן אחרי דבריה והסכים להוציא את המכשיר מן הבית. [מפי הרה"צ ר' מרדכי מאיר מכלוביץ' זצ"ל נלב"ע בעש"ק שלח י"ח סיון תשע"ו].

לעודד ולחזק שבורי לב

א.ה. נפגשתי בשבועות האחרונים עם א' ולכששמע שיש לי קשר לרבינו סח בפני את אשר אירע עמו, זה היה בשנות האחרונות של רבינו, בערב יום כיפור התפלל רבינו תפילת מנחה בציבור בביתו בשעה 1:30 בצהריים, אני נקלעתי באותם ימים לחשש רציני מפני שלטונות המס, וביקשתי מאחד מ ידידי שיכניס אותי לברכה אצל רבינו, באנו כעשר דקות לפני התפילה, סיפרתי לרבינו את המצב והוא בירך אותי בחום, אולם אני המשכתי לשבת כי לא הייתי רגוע, הוא מסתכל עלי ורואה שאני בעגמת נפש, ואז הוא תופס את ידי שוב, ואומר לי למה אינך רגוע, אני אומר לך שאין לך מה לחשוש כלל, אתה יכול להיות בטוח שאין מה לחשוש ולא יגיע אליך שום נזק, זמן התפילה כבר הגיע המניין מחכה להכנס לחדר, בני הבית מנסים לזרז אולם רבינו מבקש שעדיין לא יכנסו לחדר, וכך המשיך עוד כ-8 דק' תוך כדי שהוא אוחז בידי ומלטף אותה הלך וחזור, ומנסה להרגיע את רוחי הסוערת, הוא הוסיף ואמר לי, הקב"ה הביא עליך את הפחד הזה כעת בשביל שתהיה קרוב אליו ותתפלל ביום כיפור מעומק הלב ביו"כ. ורק כשראה שאני נרגע סיים את דבריו ופנה לתפילת מנחה של ערב יום הקדוש. למותר לציין שאכן כל החששות נמוגו, והסכנה חלפה ללא שום נזקים ועגמ"נ. אולם זה חשוב לציין שכל זה היה לאדם שלא היה לי היכרות עם רבינו ולא ידע מי אני.

עוצם ענותנותו הנוראה של רבינו – הצלחתי המועטה בתורה מחמת שכל ימי הייתי תלמיד!!!

השוורות דלהלן נכתבו על ידי רבינו בחודש אב תשס"ז בתור דברי הקדמה למנחת יהודה זרעים – ענינים. ולאחר מכן מחקם. וגילה בפני שהסיבה שמחק אותם, כי אין צורך לגלות מצפוני לבו לרבים, וצריכים הדברים להיות כמוסים עמו במחשבתו, ואין זה מתאים להקדמה לספר אלא הם רחשי לב. [העתקתיה למשמרת, ויש בזה הרבה לימודים].

אפתח את פי בשבח והודאה לבורא העולם, אך אין ביכולת של האדם לשבח ולהודות על כל הטוב שנותן לו הבורא, ובפרט על שזיכני נותן התורה שיהיה לי איזה הבנה בלימוד התורה, וע"ז אנו מבקשים ד' שפתי תפתח שאוכל להגיע לידי שלמות השבח וההודאה, ומתוך דמעות של שמחה אני מבקש אנא השם וגו'.

מתמיד, - מיום שהתחלתי ללמוד התחלתי גמרא, החזקתי עצמי לתלמיד הנכנע לקבל מרבותיו, ואותה הצלחה המעוטה שכן זכיתי, היתה מסוגלת המעלה הנ"ל. שביארת והבנתי כפי דרגתי ורשמתי בכתיבת ידי ובמשך הזמן נאסף חבילה שלמה על סדר זרעים, אשר נכדי הרב יוסף שלמה נ"י אסף לספר שלם לפי סדר המסכתות בהשתתפות הנכד הרב אברהם דוד קורלנסקי שניהם עמלו שייצא הדבר מתוקן.

הוראות והדרכות

ח"י אמרות מדברים שאמר רבינו בשיעור היומי אדר א' תשנ"ה ליקוט מתוך רשימות הרב יצחק מרגליות שליט"א

- (1) לפעמים ההבנה הכי גדולה מונח במילים עצמם.
- (2) תלמיד אחד שאל את ר' ברוך בער מה הנפק"מ? וענה לו, נפק"מ פאר שטין לערנען. [להבין ללמוד].
- (3) מה שאני אומר לדייק בלשון, זה חלק מהשיעור. ואם אני אומר שהוא מדייק זה לא תואר, אלא אני מכוון שכך צריך להגיד.
- (4) כשלומדים דין חייב או דין פטור, צריכים לדעת מדין מה חייב, איזה מוזיק נקרא ועל מה חייב, ולא סתם חייב פטור אסור מותר, כל דבר מה שלומדים לפרט.. למה ואיך, ולהוציא את המילים בפירוש. היה בירושלים אחד מהגדולים שהגיע מרוסיה והוציא ספר על שביעית כלכלת שביעית, וכל דבר מה שהיה מחדש היה רץ לרביה ר' איסר זלמן להציע לו את החידוש, ומי שהיה עומד מחוץ לחדר בשעה שלמד היה חושב שנותן שיעור, כי הוא למד בקול ממש כאילו שנותן שיעור, היה מסביר כל דבר מוציא בפה. והוא לא היה באותה זמן צעיר אני הכרתי אותו כבר היה זקן, קראו לו רבי משה חסקין זצ"ל. כך צריך ללמוד.
- (5) כשהרביה זכרנו לברכה נתן לי להכין את הגמ' לפני שקיבל אותי לשיבה, שאל מה התוס' רוצים לומר, כלומר חיוב ממונו יש בו {כמדומה ב"ק כב'}. מה התוס' באים לומר בזה.
- (6) כשרצו ליישב דרש"י מתכוין לומר אחרת ולא יקשה, אמר: נו, אתה רוצה לחלוק על תוס'!? א"א לחלוק על תוס', אם הם שואלים סימן שזה הפשט.
- (7) אתם נהנים מספרי אחרונים אני נהנה מדברי התוס'. נו, מאיפה יש יותר הנאה!? צריך להודיע בכל הארץ שעיקר ההנאה היא מדברי הראשונים. דבר זה נשכח כשכחת העומר.
- (8) כשלומדים גמרא ורואים שקשה, לומדים את הרש"י ותוס' כך זה נקלט טוב במח, אך אם לומדים גמרא והפה מקלח מילים בלי הבנה, אז אפי' אם חוזרים הרבה פעמים לא יודעים מה הגמ' אומרת.
- (9) דרך הראשונים הוא להקשות מגמרות אחרות, ורק כשאין הוכחה מגמרא הרי הם מקשים מסברא או מהכרח אחר, אך בתחילה מגמרות. ולכן מיושב למה התוס' לא הקשו סתם איך רש"י יכול לפרש כך, אלא הקשו מגמרות משום שכן דרכם. אבל אנחנו קודם מקשים מסברות, אח"כ אנחנו חושבים אולי גם יודמן איזה גמ'.
- (10) אין לזה שום פירוש בתוס', איזה חסד עשה עמנו הרש"י.
- (11) אם רוצים להיות בטוח בהצלחה, הדרך היא לחזור פעם ועוד פעם.
- (12) אתם חושבים שהכל צריך לתרץ, אני חושב שהכל צריך להבין! ואם קשה להבין אז קשה. לפעמים יש תירוץ, אצלכם תמיד יש תירוץ, לפעמים אני מקבל מפני הכבוד. נדמה לי שאומרים בשם ר' חיים, תוספותים לא באים לתרץ אלא באים להבין, ואמר כשזקנים יכולים לתרץ. ואני חושב לפרש משום שזקנים קשה להם להבין אז הם חושבים שמתרצים.
- (13) כשמשעבדים את כח העיון בלימוד א"א לתאר מה שנבנה באדם, ממש מרגישים אחרת. הראש נעשה ארמון של מלך מלכי המלכים, אחרת צריכים לנקות את הזבל שנכנס וממלא את המח. עד כדי כך הברל מארמון של מלך לפח זבל. האם מתעמקים להבין.
- (14) למדו רש"י שהרש"י פירשו ודייק ממנו ואמר: מהרש"ש רואים מה זה ללמוד רש"י.

- (15) כשלומדים ויש קושיא צריכים לחזור על מה שמבינים, ולדעת ברור. ואח"כ מה שקשה.
- (16) אמר על תוס' שהוא קשה וא"א להבין, והנחל"ד כותב לא קשה מיד. ואמר רבינו, הנחל"ד יכול להגיד לא קשה מיד, אני יכול להגיד שאני לא מבין.
- (17) כדאי שיהא לכם את הידיעה שללמוד ש"ס אף לפני שלומדים סדר טהרות על הסדר, יודעים הרבה מטהרות, אבל אל תסמכו עלי ותלמדו לבד טהרות, וישאר לכם נכס גדול אם תלמדו את זה. יש בשבת סוגיא פ"א ופרק כירה ובב"ק בפ' כיצד הרגל, נדמה לי שאומרים שאחד מהגדולים בזמנינו היה לומד את הסוגיא בשביל לדעת טהרות.
- (18) יש כלל גדול! אם רוצים להבין את התירוץ של תוס', ההתחלה לכך הוא להבין קודם טוב את השאלה.

להלן רשימה שרשם תלמיד רבינו הג"ר יוסף צבי רינהולד שליט"א לאחר ההסתלקות.

מהיום...

תמה תקופה בחיי האומה,
עם-התורה משתלשלת במורשה.
שלוש דורות מרב לתלמיד נעתקה,
שבועים שנה, לימוד וחינוך מקופלה.

מהיום, נסתמו מעיינות,
נחתמו שבועים שנות חינוך מופלאות,
ולא נותר מהם בידינו, כי אם זכרונות.

עד היום, הדביקנו והחתימנו בלימוד הגפ"ת -
גם כי הוסיף להעמיק, חזר והגיע אל ה'פשט'.

עד היום, כמלאך ה' צבקות, ניצב לנגד תלמידיו,
כי תורה יבקשו מפיהו, עם יראה טהורה, ומידות יקרת.

עד היום, כל התקרבות, מענה בשמחה מקבלת,
נתינת יד מהססת, זכתה לשתי-ידיים בחומם מלטפת.
חשת, כי בליבו מקומך פנוי ומונח, מאז ישיבת לפניו.
כי כשעמו נתוועדת, לתוככי ליבו קרבת.

ומהיום, עלינו לטהר ליבנו, להכין דעתנו, עבור זולתנו, כשוזים.
מהיום, עלינו להוסיף בלימודים -
שמא, ואולי, נזכה להעמיק, ולהגיע אל ה'פשט' אמיתיים.

ובישיבה של מעלה, שישים ושמחים
לקבל תנא ומתני באילת אהבים.
ואנו שנותרנו יתומים
זכרו יעמידנו לחיי-עולמים.

"הנני מבקש מהמקבלים תועלת על ידי שברוב טובם וחסדם יזכרו לעשות לעילוי
נשמתו, כי הרי אין גבול ושיעור לדרגות האדם.
יהי חסדכם וטובתכם עלי לבלי ידח מזכרונכם זכרוני"
[מתוך צואת רבינו זללה"ה]

יעמוד על הברכה תלמיד רבינו ומקורבו
הגאון רבי דוד נ. חפץ שליט"א
ראש כולל בבני ברק ור"מ ישיבת "חזון נחום"
שנדב הוצאות הדפסת גליון זה לרגל היא"צ החמישי, לעילוי נשמתו הטהורה של רבינו זי"ע.
זכות זו תעמוד לו ולכל משפחתו שיחי' לאוי"ט שרבינו הגדול ימליץ עבורם במרומים להתברך בכט"ס.

יהיה ניתן בס"ד להשיג הגליון בבית מרן זללה"ה.
להערות והארות אפשר להתקשר לטל: 036180849 או בפלאפון 0504114770 [להשאיר הודעה בתא קולי] או דרך
פקס 036186624.

נפש גחלים תלהט

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

גליון 99 קרח תשע"ז

העלון יוצא ללא מטרת רווח וניתנת
רשות לצלמו למטרת זכויהם בלבד.
לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות
יש לפנות בטלפון: 0527697944
או בדוא"ל shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

פרשת קרח הינה הזדמנות להביא מבט פנימי על
ה"יצרא דמחלוקת" המאפיין את תקופת העקבתא
דמשיחא ובפרט על ת"ח המאמר בשלמותו מופיע
בעיני ישראל עמ' שנ"ב.

במאמר השני מאמר נוסף בעבודת התפילה.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו
של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר
"נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן
כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.

נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

לאור פניות רבות מציבור קוראי העלון קראת הופעת
גליון 100 בס"ד יפתח קו טלפוני ובו סיכום שבועי של
המאמרים ונקודות מעשיות.
נשמח לקבל כל הצעה ורעיון לתועלת הציבור.

הגורם לאחד את הנפרדים, ולעקור את שורש
המחלוקת [והגהנום], שהיה ביום השני.

ובתקופת עיקבתא דמשיחא, שהיא הפתיחה
לימות המשיח כנ"ל, יש בו את ה"זה לעומת זה"
של מלכות שמים. כיצד? נבנים עושי רשעה,
ומתכוונן שלטון ומלכות הרשע בעולם, בשיא
חוצפתו וחריפותו, וזהו מפני שתקופה זו צריך
להיות כבר התגלות מלכות שמים, ומכיון שלא
זכינו, נבנה עי"ז הכח הנגדי של מלכות הרשע,
ובמצב זה, הוא הפירוד הגדול ביותר בעולם, כי
ככל שאין יושבי תבל נכנעים ומתאחדים תחת
מלכות שמים הרי הם מפורדים לגמרי. אמנם
חילוק זה הוא לצורך המלוכה, וכלשון הגמ' (ר"ה
ל"א א') הנ"ל דביום ב' חלק מעשיו ומלך עליהם,
היינו שבבוא משיח צדקינו במהרה בימינו,
ומלכות הרשעה תיעקר מן העולם, בזה גופא
תבנה מלכות שמים ביתר שאת, כי בשלילת
הכחות המתנגדים מתחזק יותר כח המלכות, וזה
יהיה התיקון השלם לאחד את הנפרדים, ולעקור
את ענין המחלוקת בעולם, [כפי שהיה בסיום
במע"ב ב"וירא אלקים את כל אשר עשה, והנה
טוב מאוד" - זה מלאך המות כנ"ל].

הנה חז"ל הק' שלהי סוטה הגדירו את תקופת
הסיום של הגלות - "עקבתא דמשיחא", כלומר
שהיא פתיחה של ימות המשיח, אמנם הוא
בבחינת ה"זה לעומת זה" של ימות המשיח, שכל

יסוד כח המחלוקת בעקבתא דמשיחא

א. יום ב' - שורש המחלוקת, ותיקונו ביום ה'

במעשה בראשית, ביום הב' עשה הקב"ה רקיע,
להבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, ואחז"ל
(מד"ר בראשית ד' ו') שהתחלקות זו היא שורש
המחלוקת בעולם, והגם שהיה לצורך בנין
המלוכה, כלשון הגמ' [ר"ה ל"א] "חילק מעשיו
ומלך עליהם", אבל עצם החילוק גרם לפירוד בין
הדבקים, והוא השורש לכל המחלוקות שבעולם
[בסוד ישרים חיי שרה תשנ"ח - מחילוק זה יצאו כל מיני
חילוקים עד שנתהוה מזה מחלוקת קרח וכן הגיהינום.
והשורש בהסתעפות "חולק על דרכי המקום" גם כן].

התיקון לכח המחלוקת היה לאחר מכן ביום ה',
בסיום כל עסק מעשה בראשית, שנאמר בו
(בראשית א' ל"א) "וירא ה' את כל אשר עשה והנה
טוב מאוד", ופי' חז"ל במדרש שם, טוב מאוד זה
מלאך המות, והרי אין לך בעל מחלוקת המתנגד
עם האדם יותר ממה"מ הממיתו לגמרי, ואף הוא,
בזמן סיום מע"ב, מצטרף אל הקדושה ובא
לתיקונו. וכבר הזכרנו פעמים רבות שמה שהיה
בששת ימי בראשית חוזר על עצמו בשית אלפי
שנין דהאי עלממא. כח המחלוקת שיש בעולם,
יבוא לתיקונו בסיום האלף השישי, והוא זמן
תקופת ימות המשיח, שבראשיתה תהיה
התעצמות כח המחלוקת בעולם, ובסופה תיקון
כח זה, בהתגלות מלכות שמים בעולם.

ב. ימות המשיח - התגלות מלכות שמים - איחוד הבריא, ובעיקבתא ד"דמשיחא" מלכות הרשעה - פירוד הבריא

נבאר יותר, הנה ענין "המלוכה", ביאר המהר"ל
ז"ל בסוף בשלח ובכ"מ דהוא גורם "איחוד", דכל
האישים הנפרדים בעצם, וע"י שנכנסים כולם
תחת עול המלכות נעשים לגיונו של מלך
ומתאחדים כולם כאחד וע"כ נקרא המלך "אחד
העם" (בראשית כ"ז י') משום שעל ידו מתאחדים כל
העם, להיות תחת מלכותו עיי"ש. וע"כ באחרית
הימים שהוא זמן התגלות מלכות שמים בעולם,
שהרי אף הגויים יכירו מלכותו כמ"ש אז אהפוך
אל העמים שפה ברורה לקרוא בשם ה', הוא

התיקון הנפלא שיהא בימות המשיח, שיתגלה מלכותו ית', כמ"ש והיה ה' למלך על כל הארץ, הרי הוא מעתה להיפך ממש, שמלכותו בהסתר עצום שאין כדוגמתו, ובכחו הכל יכול יבנה את האורה מתוך האפילה כמאה"כ העם ההולכים בחושך, ראו אור גדול, וע"ז נאמר (איוב י"ד) מי יתן טהור מטמא הלא אחד, נרחיב קצת בביאור הדברים.

ג. כח המחלוקת - העמלקיות שבערב רב

כח המחלוקת השולט בתקופת העיקבתא דמשיחא, עליו דיבר רבינו הגר"א זצ"ל (באבן שלמה), דבעיקבתא דמשיחא יהיה שליטה של החלק הגרוע ביותר של הערב רב, והם העמלקיים בעלי המחלוקת, כלומר דכאשר גייר משה רבינו את הע"ר, כבש בזה את חלקי הטוב המפוזרים באומות, להכניסם לרשות הקדושה, ובכלל זה היה גם נסיון של כבישה על כח העמלק שבעולם, ולא הצליח כראוי, ויצא מזה מעשה העגל, לכן גם בסיום תקופת שלטון הרע בעולם, מתעצם כח זה, ובעלי המחלוקת שבערב רב, [שהם הגרועים ביותר שבהם כנ"ל], מקבלים ממשלה על הציבור, לחלוק על השי"ת ותורתו, ולרדוף אחר התלמידי חכמים ועוסקי התורה.

וכבר אמר החפץ חיים זצ"ל [להג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל], שברור לו שאלו הלוחמים נגד התורה"ק הם מזרע עמלק, דעמלק הוא המתנגד ביותר להופעת התורה בעולם, דהתנגדותו העיקרית היא כנגד מלכות שמים, כמ"ש כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק, שמציאותו של עמלק בעולם סותרת את התגלות כסא כבוד מלכותו ית' בעולם, ולכן לוחמים כנגד כל התורה כולה, שכל מציאותה היא הופעת מלכות שמים, בחוקיו ומצוותיו של המלך על עבדיו. וענין זה מתגבר והולך, עד שקיבלו ממשלה ממש על הציבור, למרוד בהשי"ת, ולהלחם נגד כל עיקרי הדת רח"ל.

ועומק הדבר הוא כמו שביארנו כבר, דהוא זמן שצריך להתגלות כבר מלכות שמים בבריאה, דהלא הוא תקופת עיקבתא דמשיחא - פתיחה של ימות המשיח, ולא זכינו לכך, לכן הצד השני לוקח זאת, ומעמיד מלכות הרשעה, להלחם כנגד מלכות שמים, והפקעת מלכות שמים הוא מציאות של "פירוד" בעולם כמשנ"ת מדברי המהר"ל ז"ל, [שרק מלכות שמים הוא המאחד את הציבור], ולכן יש "יצרא דמחלוקת" בעולם, ממש כמו יצרא דעבו"ז ויצרא דעריות, דיש

התחזקות של כח העמלקיות בעולם שהוא יצרא דמחלוקת ממש כמ"ש.

ד. הבדלת הע"ר במ"ת - פגם בהבטחה ד"גם בך יאמינו לעולם"

נבין מהיכן שורש הערעור באמונה בחכמי התורה. שורשו בהשפעת הערב רב בישראל, דהנה כתב הרמב"ן פר' יתרו (י"ט ב') ויחן שם ישראל נגד ההר, וז"ל ויתכן שהבדילו מתוכם כל האספסוף אשר בקרבכם, וחנו בני ישראל לבדם לפני ההר, והערב רב אחריהם" ע"כ. נמצא שהגם שהע"ר השתתפו במ"ת, ראו את מראה כבוד ה', ושמעו את י' הדברות, אבל היו קצת בריחוק והבדלה, וממילא ההבטחה שהיתה במתן תורה "וגם בך יאמינו לעולם" (שם ט'), שפי' הרמב"ן שם שהובטח למשה, שיאמינו בו לנצח בכל הדורות, וכ"כ הרמב"ם ביסודה"ת פ"ח, שהמתן תורה חקק בנפשות ישראל אמונה זו, זהו רק בעם ישראל גופא, אבל בקרב הערב רב שהיו מרוחקים ומובדלים קצת, היה חסר מהבטחה זו, - ויש בהם איזה ערעור באמונת משה, ובאמונה בחכמי התורה שבכל דור ודור.

ראשית הפגיעה היא בעדינות לילך אחר עצת הלב, וסופה בהחלטה ש"משה מת", ומחפשים מנהיג אחר במקומו, ועסק של עבודה זרה ממש, ומה שרואים היום אצלם [א.ה. אצל הערב רב שהם מזרע עמלק כנ"ל] הכחשה גמורה על כל התורה, נובע מאותו ריחוק שהיה בשעת מתן תורה.

ה. שורש מבזי הת"ח - מגע עם הערב רב

ואותם המבזים תלמידי חכמים ומשפילים ערכם רח"ל, יש להם מגע - אפי' משהו שבמשהו עם אותם בעלי המחלוקת, השולטים על הציבור, שהוא בעצם מחלוקת ומרידה על כל מלכות שמים, שאם אין תלמיד חכם אין תורה, ואם אין תורה אין כבוד שמים בכלל רח"ל. [נעיין באריכות בגליון 10 בענין שעיקר המלכת ה' היא ע"י כבוד התורה וגליון 72 וראה במסגרת את מכתבו המפורסם שפירסם בערב הבחירות תשס"ט עת נשמעו ערעורים אודות השלוחי דרבנן של ציבור הבני תורה והבן שהמכתב מושרש בהשקפה שהנחיל כסדר להכנע לגדולי הדור גם כשלא מבינים דעתם. ניתן לקבל העתק של המכתב המקורי]

עת לעשות לה' הפרו תורתך

לא באתי לפלפל על עצם העובדות שאנו עוברים רק כל עניני הוא לברר חובתינו בשעה זו..... המדובר כאן הוא איך אנו צריכים להגיב לנעשה עפ"י מבט השקפת התורה. הנא על בר דעת לדעת שענין העמדת ח"כ החרדיים לא זהו סיבת ההצלה מן הרוחות המנשבות בחוצות כי סיבת כל הסיבות בעל ענין הוא רק דעת תורה שבזה ולכן פשוט וברור שרק גדולי הדור שליט"א דעת התורה האמיתית אצלם הם ורק הם יכולים לקבוע בחובת ההשתדלות הזו.

ידוע שאי אפשר לקטן לצייר את דעת והיקף המבט שנמצא אצל גדולי הדור האמיתיים כי אי אפשר לקטן לצייר מה זה גדלות כי אינו כלל בסוג שלו. על כן הישרות הוא להכיר אמת זו ולהכניע ראשו ויאמר שהדור מסור ביד גדוליו ומה לתבן עם הבר ואז המערכה נמצאת בידם של הגדולים עצמם. ומזה יבוא תקנת הדור כי מכירים הם מהו הענין עפ"י דעת תורה ואיך לנהל דעותיהם לשם שמים.

התערבות השועלים הקטנים הם רק הרס כי הוא כולל בו לשון הרע ושקר וזלזול בכבוד חכמים אשר אש היא ועד שאול תוקד. כל זה נובע מאוירת החוצפה השולטת בעולם כיום ובמקום חוצפה נפקעת לגמרי עול מלכות שמים. ויותר צריך לפחד מרבוץ החטאים הכרוכים בזלזול בחכמים [כי אין הערוד ממית אלא חטא כמו שכתבו ז"ל] שאיזה תלאות ח"ו יהיו צומחים מזה כי החטא הוא הסבה האמתית לזה. ויראי ה' וחושבי שמו תפקחו עיניכם בשכל ישר ובפשיטות לשמוע בקול גדולי הדור ותהיו פורשים מכל ההסתות והתעלומה בחוץ המשבשת לציבור במכוון את דעתם האמיתית של גדולי דורנו שליט"א שהשאיר לנו ה' לנהל הדור.

החותם בכאב על השפלת התורה ומשתוקק לראות בהקמתה..

עבד לעבדי ה' ישראל אלי' וינטרויב

תפילה [ב'] [מתוך פירוש יראת חיים על נפש החיים ש"ב]

חיוב, רק שלא לחטוא ח"ו, אך בעת התפלה כל זמן שהוא מקושר לעוה"ז החומרי אינו יכול לעמוד ברומו של עולם.

וזהו מש"כ "המתפלל צריך שיתן לבו למעלה", היינו שהלב עומד שם ממש, לא רק שהוא מסוגל לעמוד שם או שחושב על למעלה, אלא שניתק לגמרי מלמטה עד שהוא נמצא שם ממש. כדוגמת הגמ' (חגיגה יד:) ד' נכנסו לפרדס ששוטטו במקום של המלאכים, מה שאחר החטא א"א לאדם להיות שם, אך הנפש שהיא בת העליונים כשמשתחררת מהגוף היא יכולה ליכנס שם, ממילא תנאים אלו ששחררו את נפשם מחומריות גופם הם היו שם בראיית נפשם ולא היו במקום גופם כלל (ועי' ר"ח שם), וכיון שתפלה היא עמידה לפני המלך כי תפלה היא מדברים העומדים ברומו של עולם לפניו ית' רחוק מן החומריות, ויש חיוב להגיע לזה ממילא יש לזה סייעתא בשעת התפלה, עד שכל כח לבו נמשך רק למעלה, כי נמשך אחר התענוג שבתפלה. ומה

כשניגש לתפילה צריך לשרש מליבו בעבודת התפילה תענוגי העולם מכל וכל [נפח"ח ש"ב פ"א] ביאורו שהמדבר לפני המלך הוא מלא פחד ואימה, ובשעת הפחד הוא עצמו כלא קיים כלל ורק הדבר שמפחד ממנו כעת קיים אצלו, וכ"ש כשעומד לפני ממ"ה, וזה מחייב שלילת כל מה שהיפך המלוכה הזו, והם תענוגי העולם, ואז זו עמידה לפני ה"מלך" כפשוטו.

עבודה זו של "לשרש מלבו תענוגי עוה"ז" הוא רק בזמן התפלה, מכיון שהאדם בכל זאת חי בעוה"ז וא"א להפטר מזה לגמרי כי יש לו נטיות לחמריות, אך אם הנטייה חיה אצלו או לא תלוי בידו, וכמ"ש הגרי"ס שלא ראה אדם שעקר מדה אלא שאפשר לשלוט על המדות ולכוונם, אך לעקור לגמרי א"א כי נטיות אלו הן חלק מהנפש. ובשעת התפלה הוא הזמן המסוגל להתנתק מעט מעניני עוה"ז שלא יתעוררו תענוגים בלב, אבל שלא בשעת התפלה אין זה שעת הכושר ואין בזה

שכתב נפה"ח [שם] שמתענג על ה' לבד בתיבות התפילה ביאורו בשער ב' פרק י"ג שעם התיבות אפשר להגיע עד רומו של עולם כיון שתיבות התפילה באות משם [ואין זה סותר לידיעת פירוש המילות. והפשט הפשוט של הבקשות על כבוד שמים הם המשל למה שנעשה בעומק התפילה באותיות והתיבות], וע"י שחי בתוך התיבות חי ברומו של עולם, ששם רואים רוממותו ית' וזה תענוג רוחני לנפש האדם כי זה מקומה הטבעי, לכן יש לזה משיכה עצומה למעלה. ואם בשעה זו

[שטועם תענוג זה] יציעו לו איזה תענוג גשמי ששאף אליו מקודם, כשהגיע לתענוג הרוחני הזה הוא ממש מואס בגוף והנאותיו, ואי"ז אפילו כהנאה פחותה אלא מואס בה תכלית המיאוס ושנאה ומה שחוזר אחר התפילה למצבו הקודם משום שיצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ומחמת כח ה"חידוש" הזה יכול לחזור אף אחרי שכבשו אותו לגמרי בשעת התפילה.

הדרך לקבל הרגשה שעומד לפני מלך – עסק התורה [עיני ישראל עמ' שפ"ח]

והנה פשוט שאדם העומד לפני מלך בשר ודם, גם באם המלך עטוף ולבוש ב- 10 מלבושים, העומד במחיצתו, הוא עומד לפני המלך עצמו, וכשנותן שם כבוד מלכות, הרי הוא נותן כבוד למלך בעצמו, והגם שאינו יכול לראות את המלך מרוב מלבושים המסתירים אותו, אבל כלפי ההמצאות עמו אין חילוק כמה לבושים יש כאן, דסו"ס הוא נמצא במחיצתו ממש, ויכול לדבר אליו פנים בפנים, ואין המלבושים חוצצים כלום בזה, והגם שבאם יבוא לעסוק ולהתבונן בעצם הלבושים של המלך, בודאי דיש כאן הסתרה ומחיצה גמורה, דאינו יכול לראות את הלבוש הפנימי, עד שיסיר תחילה את הלבוש החיצון, אבל במה שנוגע למלך בעצמו, אין הלבושים משנים את עצם מהותו, והעומד שם עומד במחיצתו ממש. וכן הוא ממש אצל הקב"ה, דהגם שיש הרבה לבושים המסתירים אותו מאיתנו, שבכל עולם יש לבוש נוסף, עב יותר, שמסתיר מאיתנו את המצאו ית', אבל אינם משנים במאומה את עצם המצאו, דהוא נמצא בכל מקום ומקום בלי שום שינוי והדרגה, ועומדים אנו במחיצתו ממש, ואין הלבושים חוצצים ומשנים בזה כלל.

והדרך להגיע להרגשה זו, שהוא עומד במחיצתו של מלך ממש, הוא ע"י עסק התורה, בהתמסרות ויגיעה מתוך יר"ש טהורה, כי התורה היא הכלי המכניס לתוך גבולות העולם את ההכרה בהמצאו ית', באופן שאין חילוק בעצם גילוי זה בין עולם לעולם, כי היא באותה קדושה בכל מקום, ופנימיותה היא שם הוי"ה, שאינו משתנה מעולם לעולם כנ"ל, ושינוי ההסברים של התורה הוא רק שינוי הלבושים של התורה, אבל עצמות התורה אין בה שום שינוי, ומגלה את שם העצם של הוי"ה, שהוא נמצא בכל מקום בלי שינויים, ואין הגבולות והמחיצות חוצצים לפנינו במאומה. וע"י העסק בה לשמה ביראה טהורה מגיעים להכרה פנימית זו, שנמצא במחיצתו של מלך תמיד, ואין זה רק משום שהתורה מביאה לידי זהירות, וזהירות מביא לידי זריזות וכו', אלא שהתורה היא מבטלת את מחיצות העולם בעצם.

והנה האדם נולד בחוסר דעה והשכל, ורואה את העולם כמציאות קיימת ומוכרחת, והגם שיודע שיש אלקים המשגיח ומפקח על דרכי בני אדם, נתפס אצלו שהוא רק משגיח מלמעלה, אבל העולם הוא מציאות חזקה שא"א לשנותה, ומתפתח והולך בתפיסה זו, ומסתכל על העשיר כמוצלח, כי יש לו הנאות העולם ביד רחבה, והעני אינו מוצלח. מבט שטחי זה התחיל מאז עה"ד שכתוב ותפקחנה עיני שניהם, ושואל המדרש וכי יש חוטא ונשכר? ומפרש שנפקחו עיניהם **לשטותא דהאי עלמא**, כלומר שקיבלו מבט על העולם שיש בו אוצרות נפלאות של הנאות ותענוגים, ונמשכו אליהם. מבט זה הוא בחינת הנפש בלי רוח, כי הנפש הטבעית מבחינה רק את המציאות הטבעית של העולם, חק נתן ולא יעבור, ורק רוח השכל היא המעמיקה לתפוס את פנימיות האמת, ומפני שאדם וחוה ירדו למדרגת נפש בלבד וכמשנ"ת, לכן נפקחו עיניהם לשטותא דהאי עלמא, לראות את העולם כמציאות נפלאה וקיימת. אמנם המבט האמיתי הוא שאין כל העולם מציאות קיימת, ועיקר המציאות הוא בעולמות הרוחניים למעלה, וממילא במבט זה אין החיצות והמחיצות של העולם חוצצים כלום בעדו, וכשניגש האדם לתפילה וצריך לעמוד לפני קונו, בהכרה שהוא הנמצא היחיד, ואין שום דבר חוצץ כנגדו, מחייבת אותו ההלכה להיכנס לרקע זה, להביט נכונה על העולם, שאין עוד מלבדו, והדרך לזה הוא רק ע"י עסק התורה לשמה ובטהרת הלב, שע"י יהיה "יודעי שמך", בהכרה פנימית נכונה, ויקבל את המבט הפנימי, שרק הוייתו ית' היא המציאות האמיתית, ולא משתנה ומוגבל ע"י גבולות העולם, דפנימיות התורה היא גילוי הווייתו ית' וכמשנ"ת.

פנינים

משולחן רבינו

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

- פרשת קרח תשע"ז -

יוכל כל אחד לעשר, דלכל אחד הוה רק ספיקא דדינא אם הוה תיקון, וספק דרבנן לקולא, ולאמרי בינה להשני יהא אסור, דהרי הוה ודאי תיקון. [והראשון יש לומר דמותר דלא מתקן מידי, ועיין]. אך באמת גם להגרע"א אסירא, דהא לחד משניהם אסירא, והוה כבאו לישאל בבת אחת. וכתבתי כל זה רק להעיר ולא עיינתי בעומק הדבר.

ג. פיקוח נפש

הנה נפקא מינה לענין פיקוח נפש בשבת, כגון שיש חולה שיש בו סכנה שמוכרח לאכול, ויש לפניו רק טבל דאורייתא, דאמרינן בגמרא יומא (פ"ג א') דאין אוכלין הטבל אלא שרינן להפריש תרומות ומעשרות בשבת,

והנה יש לפניו ודאי טבל וספק טבל, ומוכרח לעשר רק אחד מהם, מי אמרינן שיעשר הספק טבל כיון דהוה רק ספק אסור, או דנימא דגם בהספק טבל הוה ליה מתקן, דהרי בלא הפרשתו לא יוכל לאכול, ואם כן איזה שירצה יעשר.

ולכאורה לדברי הגרע"א אמרינן שיעשר רק הספק טבל דהוה רק ספק תיקון, אמנם לדעת אמרי בינה, איזה שירצה יעשר, דשניהם הוה ודאי תיקון. [מיהו לענין טבל דרבנן וטבל דאורייתא לכאורה אין נפקותא].

נשאלין בבין השמשות

הנה תנן בשבת (קנ"ז א') דנשאלין על נדרים בשבת רק לצורך השבת, אבל שלא לצורך לא שרינן, דחשיב מתקן.

וכתב בתוספת שבת (סו"ס ס"ו שמ"א) דאיכא גוונא דמותר לישאל אף שלא לצורך שבת, והיינו באופן דנדר רק ליום ששי, דאז מותר לישאל בבין השמשות דסוף יום ששי אף שלא לצורך שבת, דממה נפשך אם הוה כבר שבת אין כאן נדר, ואם עדיין חול הרי מותר להשאל. [ומצד תוספת שבת כתב דבלא קבלה לא חיילא. וצריך עיון דמכל מקום תוספת דמשהו חיילא, וגם הרי חייב לקבל על עצמו תוספת]. ויש לעיין בדבריו מכמה אנפי:

א. מוכח מדבריו כהגרע"א

תיקשי, דהרי יש לחוש שהוא לילה והוה שבת, ומכל מקום אסור להשאל, דהא במציאות אסירא ונמצא דהוה תיקון. אלא לכאורה חזינן מדבריו דלא כאמרי בינה אלא כהגרע"א, דלא חשיב מתקן אלא להצד דהוה באמת אסור. [אמנם עיין לקמן באות ד'].

ב. מסקנתו דאסור משום ממצוא חפצין

אך אסיק בתוספת שבת דזה אינו, דבאמת אסור דדילמא הוה לילה, ואף דאז אין צריך התרה, מכל מקום כיון שנשאל עליו יש בו משום ממצוא חפצין.

הנה חזינן דסבירא ליה דאע"ג דהשאלה רק מספק, מכל מקום מיתסרא בתורת ודאי, ואם כן לכאורה דלא כהגרע"א.

אבל באמת גם התוספת שבת מודה לפיסקא דהגרע"א, שהרי מצד איסור דמצוא חפצין, הא אמרינן דחפצי שמים מותרים, והגרע"א איירי היכא דיש צורך באכילת הטבל דהוה חפצי שמים.

נמצא ג' שיטות, להגרע"א אזלינן בתר עצמות הדבר, לאמרי בינה אזלינן בתר הא דאסור בפועל, ולהתוספת שבת אזלינן בתר עצמות הדבר אך יש איסור משום ממצוא חפצין.

ג. לדון דאין איסור ממצוא חפצין

אמנם לולי דברי התוספת שבת היה נראה, דעיקר איסור להשאל בשבת אינו משום ממצוא חפצין, אלא איסור עצמי משום דדמי

איסור תיקון בשבת

כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים (י"ח י"ב)

הנה אמרינן במשנה בביצה (ל"ו ב') דאסור לתרום תרומות ומעשרות בשבת ויום טוב. וכך נפסק בשולחן ערוך (סי' של"ט סע' ד').

וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק כ"ה) דטעמא משום שהוא דומה כמקדיש אותן פירות שהפריש. ועוד שהוא כמתקן דבר שאינו מתוקן.

והנה יש לעיין במפריש תרומה מספק טבל, האם הוה רק ספק איסור, דהרי האיסור אינו אלא להצד דהוה טבל, ואם הוה חולין לא תיקון כלום, או דילמא הוה ודאי איסור, דמכל מקום השתא אינו יכול לאוכלו, ועל ידי הפרשתו יכול לאוכלו.

ולכאורה פליגי בזה הגרע"א ואמרי בינה, דהנה שרינן ספק מוקצה ביום טוב שני של גלויות מפאת ספק ספיקא, דספק אינו מוקצה, וספק אינו יום טוב כלל. ודן הגרע"א (תוספות המשניות דמאי פ"ד מ"א) דהוה הדין יהא שרי לעשר דמאי ביום טוב שני של גלויות, דהוה ספק ספיקא, ספק אינו טבל, וספק אינו יום טוב כלל.

חזינן מדברי הגרע"א דפסיקא ליה דבספק טבל הוה רק ספק איסור תיקון, ואם לפי האמת מתוקן ליכא איסור תיקון, דאזלינן בתר מציאות התיקון.

אמנם באמרי בינה (הל' יו"ט סי' ט"ז) אייתי דברי הגרע"א, ותמה עליו דכיון דמספק צריך לתקן הוה ליה תיקון ודאי. חזינן דסובר דהוה ודאי תיקון, דאזלינן בתר הנהגת המציאות.

נפקותות בפלוגתת הנ"ל

הנה יש לדון בכמה נפקותות בפלוגתת הגרע"א ואמרי בינה האם ספק תיקון חשיב תיקון ודאי, או רק ספק תיקון.

א. עבר והפריש

הנה בכל ענין אסירא להפריש תרומות ומעשרות מספק טבל בשבת, [כשהספק במציאות אם הופרש או לא], וכי תימא דמכיון דהאיסור להפריש בשבת הוה רק מדרבנן, אם כן נימא דספק דרבנן לקולא, אינו כן, דהרי הוה דבר שיש לו מתירין, והרי הוה ספק במציאות ולא ספיקא דדינא. [ויש לדון בכל ספק שבות אם דיינינן דבר שיש לו מתירין].

וכן בעבר והרים במזיד אסור משום קנסא עד מוצאי שבת, וגם בזה בספק יהא אסור, אף להגרע"א דהאיסור רק בתורת ספק, דהרי הוה ספק קנסא, ואין לומר דספיקו לקולא, דהרי הוה דבר שיש לו מתירין והוה ספק במציאות. [וצריך ראיה בספק קנס במציאות מהו].

ואולי נפקא מינה לענין מכת מרדות, דלאמרי בינה דהוה ודאי תיקון, אם כן יקבל מכת מרדות, דעבר על ודאי איסור דרבנן, משא"כ אם להגרע"א דהוה רק ספק תיקון, לא ילקה.

ב. ספיקא דדינא

אלא יש לדון, דאיכא ספקא דדינא אם הוה טבל, אם כן להגרע"א יהא מותר לעשר בשבת, דספיקא דרבנן לקולא, דבספיקא דדינא לא הוה דבר שיש לו מתירין, משא"כ לאמרי בינה דהוה ודאי תיקון, יהא אסור להפריש בשבת.

ויש לעיין באיכא ספיקא דדינא למי שייך הטבל, אם כן להגרע"א

לדין או משום שמא יכתוב, אלא שהקילו לצורך השבת, ואם אין כאן האיסור עצמי אין גם ממצוא חפציד.

ולכן היה נראה כסלקא דעתיד דהתוספת שבת, דבאמת בבין השמשות יהא מותר להשאל אף שלא לצורך השבת.

וחזינן דהתוספת שבת אזיל לשיטתו, דהנה כתב במהרש"א (עירובין ל' ב') דאין נשאלין בשבת אם הצורך אינו בדבר עצמו אלא על בדבר המסתעף, כגון אם אינו נשאל על מאכל משום שצריך לאוכלו לכבוד שבת, אלא נשאל משום שיהא ראוי לאכילה כדי להכשיר העירוב, וצריך העירוב לצורך מצוה.

ותמה בתוספת שבת (סי' שמ"א סק"א) לשיטתו דכל האיסור משום ממצוא חפציד, אם כן הא צרכי שמים מותרים, וגם במצוה המסתעף הוה חפצי שמים.

אבל דעת מהרש"א כהנ"ל דהוא איסור עצמי, והקילו רק לצורך השבת באותו דבר. [אבל יש מקום לומר דאף אם נימא כמהרש"א דהוה איסור עצמי, מכל מקום הקילו אף במסתעף].

ד. מתנה על הכלכלה

הנה אמרינן במשנה בעירובין (ל"ט א', ע' פירש רש"י שם) דמתנה אדם על הכלכלה של טבל ביום טוב ראשון של ראש השנה, ואומר, אם היום חול תהא זו תרומה על אלו, ואם היום קדש, אין בדברי כלום, דאין מגביהין תרומה ביום טוב, ולמחר אומר, אם אתמול קדש והיום חול, זו שאמרתי אתמול תהא עכשיו תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול, כבר היא תרומה מאתמול, ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה.

ותיקשי הרי מתקנו מספק, אלא יהא מוכח כהגרע"א, דחשיב תיקון רק להצד דבאמת מתקנו, והרי הכא הרי כל יום תיקנו רק מספק.

ולדעת אמרי בינה צריך לומר דדוקא בעושה בודאי בשבת אסרינן אף כשהדבר ספק, משא"כ הכא בבי' ימים טובים עושה רק להצד שהוא חול. ולפי זה נמצינו למדים דלא כהנ"ל באות א', דפיסקא דהתוספת שבת דשרינן להשאל בבין השמשות, הוה אף לאמרי בינה, דהרי נשאל רק להצד שהוא חול.

אך אכתי תיקשי לתוספת שבת, אמאי לא מיתסר הך דכלכלה משום ממצוא חפציד, וכי תימא דלדבר מצוה שרינן דהוה חפצי שמים, אך לפי זה באינו חפצי שמים לאכול דוקא האי כלכלה יהא אסור.

עוד נידונים בספק תיקון

הנה בהאי פלוגתא דהגרע"א ואמרי בינה בספק תיקון, יש לדון בכמה נידונים:

א. טבילת כלים

הנה כתב בש"ך (סי' קצ"ז סק"א) דאע"פ דאיכא דסברי דטבילה שלא בזמנה אסור בשבת, משום תיקון גברא, מכל מקום אדם טהור ודאי מותר לטבול בשבת, דאינו מתקן כלום.

ולפי זה כתב בש"ך, דמי שטבלה בשבת וכשבאתה לביתה ראתה ששכחה לחתוך צפורן אחד, ואין שום לכלוך תחת הצפורן, אע"ג דצריכה להחמיר לטבול שנית מצד חומרא בעלמא, לא אמרינן דאסורה לטבול בשבת דהוה כטבילה שלא בזמנה, אלא מותרת לטבול בשבת ממה נפשך, דאם הצפורן מעכב אם כן הוה טבילה בזמנה לצורך מצוה, ואם אינו מעכב, אם כן טהורה היא ולא מיתקן איתתא כלל.

ובמהרי"ל דיסקין (קו"א אות קמ"ט) פליג, דמכל מקום מתקן עצמה, דהרי עד עכשיו היתה אסורה מספק ועכשיו מותרת. ולכאורה תליא בהאי פלוגתא, דדעת הש"ך כהגרע"א דספק תיקון לא חשיב תיקון, משא"כ דעת המהרי"ל דיסקין כהאמרי בינה דחשיב תיקון.

ב. תנאי

הנה יש לעיין בגוונא שלא ברירא ליה אם יאכל הפירות, ותורם תרומת ומעשרות רק על תנאי אם יאכל השיריים, מי אמרינן

דהתם ודאי מיתסר משום מתקן, או דילמא יהא תליא אם באמת יאכל.

ולענ"ד תליא אם באמת יאכל, דהרי אם לא יאכל אין כאן איסור, דהרי אז לא תיקון. ולהגרע"א דתליא במציאות התיקון, הדבר פשוט דמותר, אלא אף להאמרי בינה דתליא בהנהגה במציאות, נמי הדבר פשוט, דנהי דבספק איסור חשיבא מתקן ודאי, אבל הכא אם לא אכל לא תיקון כלום.

ג. בורר

הנה אמרינן במשנה בסוכה (מ"ח ב') דמי החג שנתגלתה נפסל, שהיין והמים המגולין פסולין לגבי מזבח, דחיישינן שמא שתה מהן נחש והארס מעורב בהן.

ומקשינן בגמרא (שם נ' א') דאם נתגלה בשבת, לעבריהו במסנת כדי לסנן המים שלא יהא בה ארס, ואז לא יהא פסול.

והקשה בחזון איש (או"ח סי' ק"נ סק"כ כ"ג) היאך מותר לסנן המים בשבת, הא הוה מלאכת בורר דאורייתא. ותירץ דכל החשש ארס רק חומרא ומשום סכנתא, ולענין בורר לא מחמירין.

והנה אין דברי החזון איש ענין לספינק דלעיל, דנימא דחזינן דספק תיקון לא חשיב תיקון, דהרי בהבורר לא תיקון דבר שאינו מועיל מצד הדין, אלא רק מצד המציאות שיש בה ארס, והלכך להצד שאין ארס אין כאן בורר ופשוט.

ד. בנין ציון

הנה אמרינן בגמרא עירובין (ל"ו א') דלגין טבול יום שמלאו מן החבית של מעשר טבל, ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין. ואם אמר עירבו לי בזה לא אמר כלום. ומבואר בגמרא דהיינו משום דסוף יום קונה עירוב.

והקשו תוספות בסוכה (י' ב' ד"ה עד) דאף אם תחילת היום קונה עירוב הוה ליה מיגו דאתקצאי, דהרי בבין השמשות אינו יכול להפריש תרומות ומעשרות דהוה ספק שבת, והוכיחו דמיגו דאתקצאי מחמת יום שעבר לא אמרינן.

ובתשובות בני ציון (להג"ר בן ציון מיטובסקי זצ"ל) דן דלא איתקצאי, דהרי שרי לעשר בבין השמשות ממה נפשך, דאם לילה הא כבר מעושר, ואם יום הא אכתי מותר להפריש.

והנה זה כהגרע"א דאיסור תיקון רק להצד שאינו מתוקן, אבל לאמרי בינה אסור להפריש דחשיב תיקון. אך למה שכתבנו לעיל דבכהאי גוונא גם האמרי בינה יודה להתוספת שבת, נמצא דדברי בני ציון לכולי עלמא. [וגם התוספות שבת מודה לזה, אלא למסקנתו נחלק משום ממצוא חפציד, וזה לא שייך בדבר מצוה].

מחיצה המתרת

הנה אמרינן בשולחן ערוך (סי' שט"ו סע' א') דמותר לעשות מחיצת עראי בשבת, אבל אם הוה מחיצה המתרת, כגון דנעשית להתיר סוכה או להתיר טלטול, אסור לעשותו.

ויש לעיין מהו לענין מחיצה המתרת, כאשר בלא המחיצה הסוכה היה רק ספק פסולה,

כגון בהא שכתב בחזון איש (מועד סי' קמ"ד סק"ב) דבסכך פסול יותר מד' טפחים, מהני לחלקו על ידי מחיצת עשרה, ויש לדון האם מהני גם צורת הפתח, ונחלקו בזה המורים דזמנינו, (א"ה, עיין בביאורים במשנה ברורה מהדורת דרשו סי' תרל"ב שעה"צ סק"י"א), ואם יש שם צורת הפתח, האם יהא מותר לעשות מחיצת עראי של י' טפחים מפאת ספיקא דרבנן לקולא, דשמא אינה מחיצה המתרת מכיון דהוה סוכה גם בלא המחיצה אלא על ידי צורת הפתח לחוד. [ואין לומר דהוה דבר שיש לו מתיירן, כיון דהוה ספיקא דדינא].

א. תליא בפלוגתת הגרע"א ואמרי בינה

הנה לכאורה תליא בפלוגתת הגרע"א ואמרי בינה, דלהגרע"א ספק תיקון בשבת חשיב רק ספק תיקון, דאזלינן בתר מציאות התיקון, אבל לאמרי בינה הוה ודאי תיקון, דאזלינן בתר הנהגת המציאות, והרי במציאות הסוכה לא היתה ראויה למצוה.

ב. לחלק בדעת הגרע"א
אך יש לומר דגם להגרע"א אסירא, דהכא האיסור משום בונה, והא דבעינן מתרת דיהא חשיבות, והא חשיבא מכיון דבמצאות מתרת. אך אינו מוכרח.

ג. לחלק לדעת האמרי בינה
ויש לומר נמי לאידך גיסא, דגם לאמרי בינה יהא מותר, דהתם גוף האיסור התיקון, וחשיבא המציאות גם לתיקון, משא"כ הכא האיסור בונה והתיקון רק תנאי. ואין הסברא ברורה.

אבל באמת מבואר במשנה ברורה לא כך, דהנה אמרינן בשולחן ערוך (סי' תרל"ג סעי' ד') דאם היה סוכה למעלה מכ' אמה, ומיעטו מכ' אמה על ידי שביטל עפר או תבן לקרקעית הסוכה, הסוכה כשירה.

וכתב במשנה ברורה (שם סי"ק י"ג) דאסור למעטו בשבת משום מלאכת בונה. והוסיף בשער הציון (שם סי"ק ט"ו) דאף בהיו כבר בתוך הסוכה דברים הממעיט מכ' אמה, ועכשיו רק חושב לבטלם לקרקע הסוכה, יהא איסור משום תיקון.

אם כן חזינן דלא כהאמור, אלא גם היכא דליכא בונה, יש איסורא משום תיקון בהא דמכשיר הסוכה בשבת, וכמו דאסור הפרשת תרומות ומעשרות משום תיקון.

ד. איכא דסברי דמהני הסכמה לחוד
הנה כתב בשער הציון (שם) דיש לדון דבגוונא הנ"ל מותר להכשיר הסוכה על ידי שמבטל העפר במחשבתו, דהרי איכא פוסקים (עיין משנה ברורה סי' שע"ב סי"ק קכ"א) דמהני הסכמה בלב לחוד כדי לבטל עפר להקרקע, ואז לא חשיב תיקון דהעפר מתבטל ממילא.

ותיקשי, דהרי בהסכמה בלב לחוד, אכתי הוה הסוכה ספק פסולה, דדילמא הסכמה לא מהני אלא בעינן ביטול, ועל כרחך צריכין גם לביטול, ואם כן אכתי נימא דאסור לבטל בשבת.

ועל כרחך כוונת המשנה ברורה דמכיון דהוה רק ספק אם צריך ביטול, דדילמא מספיק הסכמה בלב, אם כן הוה רק ספק תיקון. ואם כן לכאורה שמעינן דספק תיקון לא חשיב כודאי תיקון.

אך יש לומר דכוונתו דאם הסכמה מהני, אם כן לא קעביד מידי. אך אם כן בהפרשת תרומות ומעשרות נמי אם כבר מופרש לא קא עביד מידי. ואולי יש לחלק.

פדיון הבן במתנה ע"מ להחזיר

וּפְדוּיוֹ מִבֶּן חֵדֶשׁ תַּפְדָּהּ בְּעֶרְכָּהּ כֶּסֶף חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים וּגּו' (י"ח ט"ז)
הנה איתא בקרא מצוות פדיון הבן. ודיינינן בגמרא קידושין (כ"ט א') כשיש לפניו שתי מצוות, כגון פדיון הבן ועליה לרגל, ואינו יכול לקיים שניהם מכיון דיש לו רק ה' סלעים, מה יעשה.

ואמרינן בגמרא דמסברא עליה לרגל קודמת דהוה מצוה עוברת, וכן דעת ר' יהודה, אבל דעת חכמים דילפינן מקרא דפדיון הבן קודם, וכן קיימא לן.

והקשה בחזון איש (נשים סי' קמ"ח הערות לקדושין שם) דהרי אמרינן בגמרא (שם ו' א') דמתנה על מנת להחזיר מהני בפדיון הבן, ואם כן הא אפשר לקיים שניהם, דיתן ה' סלעים לכהן במתנה על מנת להחזיר. ויש לדון בזה בג' תירוצים:

א. נתינה בעל כרחו שמה נתינה
יש ליישב דהכחן לא יסכים לקבל המעות עד שיתן לו ה' סלעים בלא תנאי על מנת להחזיר, ונימא דבמתנות כהונה נתינה בעל כרחך לאו שמה נתינה.

אך הא אייתי בחזון איש דבקצות החושן (סי' רמ"ג סק"ד) מביא פרי חדש (קונטרס מים חיים שו"ת סי' ד') דשמה נתינה, ומהני בפדיון הבן לתת בעל כרחו של הכהן כמו בפרעון חוב.

ב. על תנאי לא מהני בעל כרחו
ותירץ בחזון איש, דמכל מקום לתת על תנאי לא יועיל בעל כרחו של הכהן, שהתורה זכתה לכהן בלא תנאי, ואם כן יאמר הכהן שאינו מסכים. ולפי זה אם יפדה הבן על מנת שירדו גשמים, והכהן לא ירצה, לא יוכל.

ונפקא מינה בפרעון חוב ויתנה הפרעון בתנאי, ובאופן שעדיין אינו חייב דהוה תוך זמנו, והמלוה אינו מסכים, [כד נימא דתוך זמנו גם יכול ליתן בעל כרחו], בזה לא יוכל ליתן.

[שוב העירוני דכוונת החזון איש דאי אפשר ליתן פדיון הבן בעל כרחו של הכהן, וממילא לא שייך ליתן בתנאי, אבל נראה דלאחר דאייתי שם בחזון איש דברי הקצות החושן בהאי מילתא דיש לומר דיכול בעל כרחך, אם כן יש לומר דהדר ביה מהאי תירוצא].

ג. הכהן לא יקנהו בחזרה
לכאורה יש ליישב בפשיטות, דאף אם נימא דיכולים ליתן בעל כרחך בתנאי, הני מילי תנאי שאינו ביד המקבל, כגון על מנת שירדו גשמים, אבל הכא התנאי הוא שהכהן יקנה לו בחזרה, דהרי בעינן מתנה לעולם ובתנאי שהכהן יקנהו בחזרה,

וכדהביאו קמאי (רא"ש סוכה פ"ג סי' ל') ראייה מהא דלא ליקני איניש לולב לינוקא, ותיקשי הרי נותן לקטן על מנת להחזיר, וממילא זה חוזר להגדול, אלא על כרחך חזינן דאינו חוזר ממילא אלא צריך להקנותו בחזרה, והקטן אינו יכול להקנותו בחזרה.

ואם כן בפדיון הבן על תנאי שיקנהו הכהן בחזרה, ודאי דלא מהני בעל כרחך דהכהן, דהרי יאמר הכהן שאינו רוצה להקנותו בחזרה, ואם כן יתבטל למפרע.

ד. לר"י מיגש מקנים בחזרה בעל כרחו דכהן
אך הנה אשכחן בברכי יוסף (יו"ד סי' ש"ה סק"ח) בשם תשובות הר"י מיגש (סי' מ"ב), דאם פדה הבן על תנאי שיחזיר, והכהן אינו מחזיר, בית דין לוקחים המעות מהכהן בעל כרחו, ובנו פדיו.

והדבר צריך ביאור היאך נעשה הקנאה חדשה של פדיון הבן מהכהן לבעלים בעל כרחו.

[ולדעת רבינו אביגדור (בתשובת הרא"ש כלל ל"ה סי' ב'), ומובא בקצות החושן סי' רמ"א סק"ד) דמתנה על מנת להחזיר הוא הקנאה לזמן, ובתנאי שיחזור אליו, יהא אתי שפיר, אך בנתיבות המשפט (שם סק"ה) ובחזון איש כתב דעיקר דלא כן].

והנה לדעת הר"י מיגש לא נוכל ליישב כדלעיל דהכהן לא יקנהו בחזרה, דהרי יכולים לקחתו בחזרה בעל כרחו. אלא צריך לומר דנתינה על תנאי לא מהני בעל כרחו.

טומטום כהן העושה עבודה

וְזָר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם (י"ח ד')
הנה איתא בקרא דעבודת המקדש מותרת רק בכהנים, ואם זר עושה העבודה, חייב מלקות ומיתה בידי שמים.

וכתב הרמב"ם (פ"ט הל' ביאת המקדש ה"א) דגם כהנת הוה בכלל זר, דילפינן מקרא 'בני אהרן' ולא בנות אהרן.

ויש לדון מהו בטומטום שנולד מכהן העושה עבודה המקדש:

א. לוקה משום בעל מום
כתב במנחת חינוך (מצוה ש"צ) דאף לדעת הרמב"ם הנ"ל דכהנת הוה זר, מכל מקום טומטום שנולד מכהן, לא ילקה משום זר, דכיון דהוה ספק אשה, הוה רק ספק זר.

אבל כתב דמכל מקום כיון דטומטום הוה מום, [כמבואר ברמב"ם פ"ז הל' ביאת המקדש ה"ח], ילקה משום בעל מום העושה עבודה. וצריך עיון, דנהי דאם הוא כהן יש לאו דבעל מום, אבל הרי לגיסא דהוא זר אין איסור דבעל מום, [א"ה, עיין רמב"ם פ"ט מהל' ביאת המקדש ה"א, וכ"מ שם], ואם כן היאך ילקה משום בעל מום.

ב. לוקה ממה נפשך
אלא יש לדון דיש לו מלקות לא משום בעל מום גרידא, אלא משום ממה נפשך, או משום זר לגיסא דאשה, או משום בעל מום לגיסא דאיש.

שוב ראיתי במנחת חינוך (פרשת אמור מצוה רע"ה) כתב רבינו גופיה כל זה. וצריך עיון בדבריו הכא.

ג. לרמב"ם דהספיקות לקולא
אמנם יש לעיין לדעת הרמב"ם (פ"ט מהל' טומאות מת ה"ב, פ"י מהל'

כלאים הכ"ז) דספק דאורייתא מן התורה לקולא, אם כן טומטום דהוה ספק כהן ספק זר, נימא דספיקו לקולא וכשר לעבודה, ואם כן השתא דהוא בעל מום ודאי קא עבר משום בעל מום.
[ויש לעיין דאע"פ דיהא כשר לעבודה, אבל אחר כך כד נדון על הקרבן, ונעמידנו בחזקתו שלא נעשתה בו עבודה].
אך הסברא נוטה דנהי דכשר מספק, אך אכתי חיישין להצד דילמא הוה פסול, ולהאי צד אינו עובר משום בעל מום.
ולפי זה ספק כהן ספק זר שפיגל בעבודות הכשירות רק בכהן, אע"ג דלדעת הרמב"ם כשר לעבודה, מכל מקום אכתי חיישין להצד דהוה זר, ולא ילקה משום פיגול.

ד. נפקא מינה גם לדידן

ויש נפקא מינה בסברא זו גם לדידן דספק דאורייתא מן התורה לחומרא, דהנה כהן שכשר משום ספק ספיקא, להאמור אכתי גיסא דזר קיימא, ואם היה בו גם ספק מום ועבד לא יפסל לעדות מספק, דיש לצרף גיסא דזר. [אם צד שכנגדו שני צדדים מצטרף לספק ספיקא, עיין תוספות כתובות ט' ב' ד"ה אי].

לועג לרש

וְאֶכְלֶתֶם אֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם אֲתֶם וּבִיתְכֶם כִּי שָׂכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֶהָל מוֹעֵד (י"ח ל"א)

איתא בקרא דמעשר ראשון נאכל בכל מקום. ופירש רש"י ד'בכל מקום' בא לרבות דמותר לאכול מעשר ראשון גם בבית הקברות. והיינו דאע"פ דאם אוכלה בבית הקברות יטמא, מכל מקום אין מזהירים על טומאתו.

והנה פליגי תנאי (יבמות פ"ו א') אם מעשר ראשון מותר לזרים, ולדידן נקטינן כחכמים דמותר לזרים, אמנם לר' מאיר אסור לזרים.

ובשלמא לדידן דמותר לזרים ודאי דאין מצוה באכילתו, אבל לדעת ר' מאיר דאסור לזרים, יש לדון דיש להלויים מצוה באכילת מעשר ראשון, ואם כן תיקשי היאך מותר לאוכלו בבית הקברות, הרי אסור לקיים מצוה בבית הקברות משום לועג לרש. [א"ה, היינו שנראה כמחרף המתים שאינם יכולים לקיים המצות, כדביאר בטור סי' כ"ג]. [אך באמת בלאו הכי יש לעיין היאך אוכלים בבית הקברות].

עניני שבת

ויש לדון ליישב בכמה אנפי:
א. בית הקברות שאין לויים
הנה איתא בשולחן ערוך (שו"ע סי' כ"ג סעי' ג') דהנכנס תוך ד' אמות של מת או של קבר, אין ללבוש ציצית, דאיכא למיחש בהו משום לועג לרש, דהמתים אינם יכולים לקיים מצוות.

וכתב במשנה ברורה (שם סי' ק"ה) מהפרי מגדים (שם א"י סק"ב) בשם מהרי"ט צהלון (חידושי לאיהו נשך י"ב ד' ד"ה ונראה) דעכ"פ מותר לאיש לילך בציצית בלוייה של אשה, דמכיון דנשים אינם מצוות במצות ציצית אם כן ליכא בזה משום לועג לרש. חזינן דלועג לרש היינו רק בפני מת שהיה חייב באותה מצוה.
ולפי זה נימא דרש"י איירי בבית הקברות דקבורים שם רק ישראלים ולא לויים, והרי בישראל אין לועג לרש מכיון דאינם מצווים במצות אכילת מעשר ראשון.

אבל האחרונים (א"ה, ע' שונה הלכות סי' כ"ג סעי' ג' בשם אביו) כתבו דמסקנת מהרי"ט צהלון עצמו לאיסור, ונחלקו על הפרי מגדים, ואם כן הדרא קושיא.

ב. אינו ניכר

הנה אמרינן בשולחן ערוך (שם סעי' א') דאיכא לועג לרש רק אם הציצית מגוליס, משא"כ אם הציצית מכוסים, כגון שמחביא הציצית תחת כנפי כסותו, ליכא בזה משום לועג לרש.
ואם כן נימא דהכי נמי בנידון דידן, לא מינכרא באכילתו שזה מעשר ראשון, ואם כן ליכא לועג לרש.

אך צריך עיון אם אמרינן האי סברא, ובאמת לא דמי לטלית שתחת בגדיו. [א"ה, דבשלמא במחביא הציצית לא רואים כלום, משא"כ הכא הרי מינכר אכילתו רק לא מינכר מהו המאכל].

ג. אהל המת

יש לומר דאיירי באהל המת אבל מרוחק מן הקבר, דהרי גם בזה שייך חידושא דרש"י דמותר לאוכלו באהל המת, דהרי נטמא המעשר ראשון מאהל המת, אבל ליכא בזה לועג לרש, דאינו אלא בדי' אמות של המת.

ד. לועג לרש מדאורייתא או מדרבנן

אך באמת יש לעיין אם איסור לועג לרש דאורייתא או רק מדרבנן, ואם נימא דהוה רק מדרבנן, לא קשה קושיין, דהרי הכא אקרא קיימינן.

[ואגב, שמעתי להסתפק בקריאת שמע דלא קרינן בבית הקברות משום לועג לרש, מהו אם עד שייצא החוצה יעבור הזמן דקריאת שמע].

והעירו, דיש לדחות דאיירי בשלשה שעשאוה, לפי מה שכתב הגרע"א (גליון הרמב"ם פ"א מהל' שבת הטי"ז) דבשלשה הוה ליה כל אחד מסייע שאין בו ממש, וכך כתב בתשובות זרע אמת (להגאון רבי ישמעאל הכהן ממודונא, ח"א סי' מ"ד). אך זה דוחק להעמיד בהכי.

ב. אמאי העידפו שנים שעשאוה

הנה יש לשאול אמאי בתחילה העדיפו להוציא בשנים שעשאוה ולא הניחו בכרמלית, ורק אחר כך כשלא היו יכולים בשנים הניחו בכרמלית, הרי לכאורה שנים שעשאוה חמור יותר מהנחה בכרמלית, דהרי עדיף אחד משנים, והרי חזינן בגמרא מנחות (ס"ד א') דעדיפא לקחת ג' גרוגרות בפעולה אחת, משתי גרוגרות בשתי פעולות.

ואולי נימא דתחילה כשהניחו ברשות הרבים היה פחות פעולות איסור, ואחר כך כשהניחו בכרמלית היה יותר פעולות איסור.

ג. ד' אמות ברשות הרבים

הנה מדברי הירושלמי שמעינן דד' אמות ברשות הרבים בעינן הנחה ברשות הרבים, אבל אם הניחו בכרמלית אינו חייב. ועיין בספר תוצאות חיים (סי' א'), ובדברי החזון איש (בהסכמה לספר מקור הלכה מהגר"ב זילבר זצ"ל). ויש לדחות דלא לקחו ד' אמות ברשות הרבים בבת אחת, ודוחק.

מעשה בירושלמי

הנה בירושלמי חגיגה (פ"ב ה"א עמוד ט') מובא עובדא דהיתה גזירה שהגויים הטעינו אותן משא בשבת כדי שיחללו את השבת, ותחילה נשאו המשא בשנים כדי שלא יעברו על הוצאה דאורייתא, אמר להם אחר [אלישע בן אבויה] להגויים שיטעינו אותם כל אחד לחוד, אז התכוונו לפרוק המשא בכרמלית כדי שלא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דהוה מלאכה דאורייתא, אמר להם אחר, שיטעינו אותם צלוחיות של זכוכית שאי אפשר לפרוקם הרבה שלא ישתברו.

ויש לדון בהאי עובדא בכמה אנפי:

א. שנים שעשאוה מותר

הנה רבנן בתראי נקטו דבשנים שעשאוה יש איסור תורה ורק פטור מחטאת, עיין בגליון הגרע"א על הרמב"ם (פ"ט מהל' כלאים ה"ט, והועתק בחי' הגרע"א שבת צ"ב ב'), וכך כתב במקור חיים (לנתיבות המשפט על הל' פסח, בסוף הספר בהגהות וקצת ביאורים סי' רס"ו), אך באבני נזר (יו"ד סי' שצ"ג) אייתי דברי הר"ן בעבודה זרה (בדפי הרי"ף כ"ח א') דמשמע דמותר מן התורה. ועוד עיין בבאר יצחק (אוי"ח סי' י"ד).
והשתא מדברי הירושלמי הכא איכא למילף נמי דשרי.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת קרח

"לברוח מהמחלוקת"

"ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיכם ואת כל האדם אשר לקורח ואת כל חרכוש". (פרק ט"ז פסוק ל"ב).

בין בני אדם. וכתב (עמוד כ"ו אות ס"ד) "כמה שנים לפני הסתלקותו, כבואי אליו קרא פעם את בני ביתו ואמר להם, **"דעו כי בכל ימי חיי נזהרתי שלא לדחות לשום אדם, אדרבה הייתי תמיד נדחה, וכך הוא טוב לאדם"**. מספרים על אבא כי פעם בהיותו בגרודנא והלך ברחוב על המדרכות שאצל הבתים, פגש בשר צבא שהלך ג"כ על המדרכה, וירד אבי מן המדרכה אל הרחוב. והרגיש השר והיה תמוה בעיניו שאיש זקן ונשוא פנים ירד במהירות אל הרחוב, וקרא לו ושאלו על זה. וענה החפץ חיים כי מנהגי בכל ימי חיי לפנות הדרך לכל. והשיב לו השר, עם טבע כזה תעבור את חיך באושר".

ובהמשך כתב (עמוד ל"ב אות פ"ה), "אם כי מר אבא הוקיר זמנו מכל הון, מכל זאת ביטל כמה פעמים שעות הרבה וגם ימים, להבאת שלום ולשכך מריבות בין אדם לחברו, וביותר בעניני ציבור להשקיט מחלוקת. ובזכרוני כי קרה לפעמים שהי מטייל בחצר בית הכנסת שעה ארוכה עם אחד מבני הקהילה, וידו על שכמו של האיש ומשוחח עימו. אמנם ידעו הכל שאין זה שיחה בעלמא כדרך מטיילים, אלא כדי להשקיט ריב ולרכך לב הקשה, ותמיד עלה בידו כי גם לב קשה היה נימוח מתוכחתו מאהבה. ופעמים רבות שמענו מבעלי המחלוקת שאמרו "לולי ר' ישראל מאיר אז..."

תמיד מחלתי להם

פעם נכנס אברך אל מרן הגרא"מ שך זצ"ל לדבר עימו בענין מסויים, ולפתע הרב שך התחיל לדבר עימו בענין אחר, ואמר לו **"תדע לך הרבה פגעו בי בימי חיי ותמיד מחלתי להם, ולא יצא לי מזה שום הזק"**. והאריך הרבה בנושא הזה שכל מי שמוחל לחברו, ואינו מתקוטט עימו על כל דבר קטן וגדול, הוא לא מפסיד מזה מאומה. האברך הבין שאם הרב שך מדבר עימו על הנושא הזה, בוודאי הוא מתכוון לרמוז לו בזה דבר מה. ובאמת היה לאותו אדם סכסוך גדול עם שכנו בבנין על תוספת בניה שהוסיף, ונגרם לו מזה חושך בבית, וכבר זמן רב שהם לא הגיעו לעמק השווה. וכששמע את דברי הרב שך היה בטוח שהוא בא לרמוז לו על הסכסוך הזה שכדאי לו להתפייס עם שכנו. ובאמת כן עשה ניגש לשכן, וישבו את ההדורים שהיו ביניהם וסידרו את כל הענינים על צד היותר טוב, והתפייסו שניהם, והשקט והשלווה חזרו לשרות ביניהם. לאחר זמן הוא שאל את שכנו, האם דיבר עם הרב שך פעם על ענין הריב שהיה ביניהם, השכן השיב בשלילה. הרב שך מעולם לא ידע על הדין ודברים שהיה בין שני השכנים הללו. התברר שהרב שך לא כיוון מאומה, ולתומו דיבר עימו במעלת השלום ומניעת ריב ומדון, והדברים נפלו על אוזניים קשובות ופעלו מה שהיה צריך לפעול. וכשנודע הדבר להרב שך שמח מאוד על השלום שיצא מדברותיו.

החפץ חיים בספר "שמירת הלשון" (שער הזכירה, פרק ט"ז) האריך בחומר עוון המחלוקת, ובעונשים הגדולים העתידים לבוא על בעלי המחלוקת בעולם הזה ובעולם הבא. ובהמשך הדברים מביא שכאשר אדם נכנס במחלוקת, היצר הרע מטעה אותו להמשיך בזה עד הסוף, אפילו כשרואה ומבין שהוא אינו צודק. וכתב "עוד בוא אחי ואראך גודל כח היצר שיש במדת הניצחון, שכשנכנס בעמק המחלוקת, אז אף אם יראה בעיניו שהולך בדרך חושך ואפלה וירד לגיהנום על ידי זה, אעפ"כ הוא מתרצה יותר לילך בעמק שאול לא יחשוך מן המחלוקת. וירושא היא להם מין יצר הרע הזה מאביהן דתן ואבירם, הם הם אביהן של כל בעלי המחלוקת, והם אמרו כן בפרוש כדאיתא במדרש רבה פרשת קרח, שאמרו, **הרי אנו מעמידין דברינו, ואין אנו עולין מדינה של גיהנום** [פרוש, אף שאין אנו עולין אעפ"כ אנו מעמידין דברינו]. על כן חוס אחי, וחמל על נפשך ונפש בניך ובנותיך ומנע עצמך מהמחלוקת".

לעולם יברח אדם מהמחלוקת

והנה כדי לא להכנס למחלוקת חובה על האדם לעמוד בכל עת על המשמר, ובכל מקום שרואה שיכול להכנס ח"ו למחלוקת עליו לברוח משם כברוח מהאש. והחכם עיניו בראשו להקדים רפואה למכה, ולחשב דרכיו שלא יבוא לידי תקלה.

בספר "תולדות אדם" הנהגותיו של רבי זלמן מווילנא, אחיו של מאור הגולה רבי חיים מווילנא, מובא (חלק ב' פרק ד') שפעם אחת בעת שרבי זלמן היה בשנת האבל על אביו או אמו, הגיע למקום של הש"ץ וביקש להתפלל ולומר קדיש יתום. אבל לפתע עוד לפני התחלת התפילה ראו אותו בורח מהמקום ההוא, וחזרו למקומו ולא נשאר שם אפילו לאמירת קדיש יתום. אחרי התפילה שאלוהו מדוע ברח מהמקום ההוא. ואמר שכאשר ביקש להתפלל לפני העמוד, שאר האבלים לא הסכימו לתת לו, הם טענו שהם קודמים לו באמירת הקדיש. וכשראה שאם ישאר שם ויתווכח עמהם שהוא קודם להם ויש לו זכות לומר קדיש לפניהם, זה עלול לגרום למריבה ולמחלוקת, ונזכר בדברי הספר חסידים שהביאו המגן אברהם "ולעולם יברח אדם מן המחלוקת", שעבור דבר מצווה ואמירת קדיש יברח אדם ולא יעשה בעבור זה שום מריבה, לכן מיד ברח מהמקום ההוא לפני שיתחיל להיות מחמת זה ריב. רואים מזה שאפילו צדיק נשגב כרבי זלמן, כשראה שיכולה להוציא מחלוקת הקדים וברח מהמקום הזה, כי כאשר מתחילה מחלוקת כבר מי יודע לאן היצר הרע יכול להוביל את הדברים.

כל ימי נזהרתי שלא לדחות שום אדם

בספר "שיחות חפץ חיים", מספר בנו של החפץ חיים על דרכו של אביו שלא דחה אף אדם, ופעל בכל כוחו להשקיט מחלוקות ומריבות שהיו

"נתתי לך את משמרת תרומתי - דין משמרת באיבוד ושריפת תרומה - ובדין משמרת מטומאה בזמן הזה"

"וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים וגו'". (פרק י"ח פסוק ח').

החפצא של התרומה שלא יפסד, אלא ההלכה של משמרת כולל גם שמירה על דיני התרומה, שצריך לשומרה באופן כזה שלא יחולו עליה דינים שמפסידים את התרומה מאכילה. וזהו הדין "שאתה צריך לשמור בטהרה", שהרי אם התרומה תטמא יהיה אסור לאוכלה ודינה בשריפה, א"כ טומאה התרומה מוגדרת כהפסד לתרומה שמפסידה מאכילה, וזהו

ופרש"י "משמרת תרומתי, שאתה צריך לשמור בטהרה".

הנה בפשוטו דין "משמרת תרומתי" הוא שהכהן צריך לשמור את התרומה שלא להפסידה, וכל דבר שהוא מוגדר כהפסד לתרומה הרי בכלל דין משמרת שהכהן מזהר עליה. ורש"י מוסיף גם את ההלכה שצריך לשמור בטהרה, לומר שהדין משמרת הוא לא רק שמירה על עצם

הציוריו שאסור לגרום לתרומה הפסד כזה שיחול בה דין שאסור לאוכלה.

ערב פסח שחל בשבת מבערין את התרומה ב"ג

הנה בגמ' בפסחים (דף י"ג א') איתא, שאם ערב פסח חל בשבת, צריך לשרוף ולבער את כל החמץ לפני השבת ב"ג בניסן. ומי שיש לו תרומה חמץ ג"כ צריך לבערו לפני השבת, ויכול לשייר לעצמו מהתרומה הטהורה מזון שתי סעודות בכדי לאכול בשבת, אבל שאר התרומה שיועד שלא יאכל בשבת צריך לשרוף לפני השבת. ואע"פ שבערב שבת עדיין אין דין ביעור חמץ, שכל דין ביעור חמץ הוא רק ב"ד בניסן ולא ב"ג בניסן, בכל זאת מותר לו לשרוף את התרומה ב"ג.

וז"ל הגמרא, "דתניא ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מבערין את הכל מלפני השבת, ושוורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות, ומשיירין מן הטהורות מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ארבע שעות, דברי רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום רבי יהושע. אמרו לו, טהורות לא ישרפו שמא ימצאו להן אוכלין. אמר להן, כבר בקשו ולא מצאו. אמרו לו, שמא חוץ לחומה לנו. אמר להם, לדבריהם אף תלויות לא ישרפו, שמא יבא אליהו ויטהרם. אמרו לו, כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח. אמרו לא זזו משם עד שקבעו הלכה כרבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום רבי יהושע."

וכתב התוס' (ד"ה ושוורפין), "ושוורפין תרומות טמאות ותלויות וטהורות, אפילו אם נאמר דאסור לשרוף טהורות, משום דכתיב את משמרת תרומותי כמו שאסור לטמאם, הכא שרי. אע"ג דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ואין צריך לשרוף, מכל מקום כיון דסופה ליאסר ולילך לאיבוד שרי לשרוף, כמו לטמאותה דשרי ר' מאיר בסוף פירקין לשרוף טמאה עם הטהורה."

מבואר בדברי התוס' שהוקשה לו איך מותר לשרוף את התרומה ב"ג ניסן, הרי יש דין "משמרת תרומותי" שנאמר בזה שאסור להפסיד את התרומה, ושריפת התרומה היא הפסד התרומה בידים ואיך מותר לשרוף ב"ג ניסן. ובשלמא ב"ד בניסן מותר לשרוף את התרומה מכח דין ביעור חמץ שמחייב לשרוף, אבל ב"ג בניסן שעדיין לא חל דין ביעור חמץ קשה איך מותר לשרוף את התרומה, למה זה לא אסור מדין משמרת. ומיישב התוס' שבזה לא נאמר דין משמרת "כיון דסופה ליאסר ולילך לאיבוד", שכל דין משמרת נאמר דווקא בתרומה שיש אפשרות לאוכלה ולקיים בה את דין התרומה, אבל בתרומה כזו שלא שייך במציאות לקיים בה את דיני התרומה, שסופה להאסר ולילך לאיבוד בזה לא נאמר דין משמרת ומותר לשרוף ולהפסידה.

באיסור שריפת תרומה

אמנם לכאורה יש לדייק בלשון התוס', שכאשר הביא בתחילת דבריו את הדין שאסור לשרוף תרומה מדין משמרת, כתב את הדין הזה בלשון "אפילו אם נאמר דאסור לשרוף טהורות, משום דכתיב את משמרת תרומותי כמו שאסור לטמאם". ומדויק מהלשון הזה שתוס' מסופק בדין זה אם בכלל דין משמרת נאמר גם איסור שריפה או לא, ויש צד לתוס' שאין שום איסור לשרוף תרומה, שכל דין משמרת נאמר רק על טמאה שלא לטמא לתרומה, אבל לגבי שריפה לא נאמר שום איסור ומותר לשרוף את התרומה.

ולכאורה קשה בדגמ' בנדה (דף ו' ב') מפורש שאסור לשרוף חלה, ואפילו חלה תלויה שהיא ספק טמאה ג"כ היא בכלל האיסור שאסור לשרוף. וחלה דין תרומה יש בה, כמו שמפורש בפסוק בפרשת שלח (פרק ט"ו פסוק י"ט - כ') שכתוב, "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה". ראשית עריסותיכם חלה תרימו וגו'". ומפורש בפסוק שהגדר של חלה הוא גדר של תרומה, וממילא הדין שאסור לשרוף את החלה הוא מאותו דין שאסור לשרוף את התרומה, וזהו דין משמרת. וכן בפרש"י בנדה כתב בפשיטות שאיסור השריפה הוא מדין משמרת שנאמר בתרומה, שכתב "תעשה בטהרה, בכלים טהורים ואל יטמאנה ביד, ואע"פ דסוף סוף חלתה אסורה אסור לטמאה ביד הואיל ונגמרה מלאכתה לחלה אסור לגרום לה טמאה ודאית, דכתיב ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ודרשינן בבכורות שתי תרומות במשמע טהורה ותלויה ואמר קרא שומרנה".

וברמ"א (יו"ד, סימן של"א סעיף י"ט) כתב דיני תרומה בזמן הזה שכולנו טמאים וממילא גם התרומה טמאה, וכתב מה דין התרומה מה מותר לעשות בה ומה אסור. וכתב "וכל זה מיירי בתרומה שהוכשרה, דאז נטמאת ומותר לשרפה. אבל אם לא הוכשרה, שלא נטמאת אסור לשרפה". מבואר בדבריו הרמ"א את הדין הזה שאסור לשרוף תרומה טהורה. ובביאור הגר"א (סקמ"ח) הביא את המקור לזה, וכתב "דאפילו

נולד ספק טמאה אסור לשרפה, כמו שכתוב בנדה (דף ז' א') ובכורות (דף ל"ד א'), והרבה מקומות רבו מלספור. ובירושלמי פ"ח על מתני' חבית של תרומה שנולד לה ספק כו', א"ר יוסי ב"ר בון מדברי שלשתן תלויה אסור לשרפה."

הגר"א מביא כמה מקורות לזה שאסור לשרוף תרומה, וכתב על זה שיש עוד הרבה מקומות רבו מספור, שמפורש בהם שאסור לשרוף תרומה.

ומעתה קשה מאוד דברי התוס' שכתב את הדין הזה שאסור לשרוף תרומה, בלשון כזה שמשמע מדבריו שהוא מסופק בזה שיתכן שאין בזה איסור, הלא בכל המקומות מפורש שאסור לשרוף תרומה.

משמרת מהפסד

ונראה לומר דבאמת היה ברור לתוס' שיש איסור לשרוף תרומה, ולא הסתפק בזה כלל. אלא שהסתפק מהו האיסור הזה, אם הוא מדאורייתא או מדרבנן. ויסוד הספק הוא מהו גדר דין משמרת, דהנה עיקר הדרשה שדרשו חז"ל מהפסוק "משמרת תרומותי" נאמר על שמירה מטומאה, שצריך לשמור את התרומה בטהרה כדי שלא תקבל טמאה. ומעתה יש לדון האם עיקר דין משמרת הוא כפשוטו שצריך לשמור את התרומה מכל דבר של הפסד, וממילא ההפסד הגדול ביותר הוא שריפת התרומה, שאין לך מפסיד יותר גדול מזה. אלא שחז"ל הוסיפו לדייק בפסוק שלא נאסר רק הפסד של גוף החפצא של התרומה, אלא נכלל באיסור זה גם איסור להפסיד את דיני התרומה, וזה הדין לשמור את התרומה בטהרה ולא לגרום לה טמאה. ובאיסור לטמא את התרומה התחדש אפילו שגוף החפצא של התרומה נשאר בשלמותו ולא נפסד מאומה, אע"כ כיון שבדיני התרומה ההלכה היא שכאשר התרומה נטמאה היא נפסדה מאכילה ודינה בשריפה, הרי מי שמטמא את התרומה מוגדר כמפסיד לתרומה, וממילא גם זה נכלל בדין משמרת שצריך לשמרה בטהרה.

ולפי צד זה הפשטות של דין משמרת הוא לשמור את החפצא של התרומה מהפסד, אלא שחז"ל הוסיפו שגם שמירה מטומאה נכלל בדין משמרת. וממילא לפי הצד הזה, בוודאי שהאיסור לשרוף תרומה טהורה הוא דין דאורייתא, וזהו ההבנה הפשוטה בדין משמרת.

חילול קדושת תרומה

ותוס' מסתפק שאפשר לומר גם צד אחר, שמה שדרשו חז"ל מדין משמרת שצריך לשמרה בטהרה, זהו עיקר דין משמרת. וההלכה שאסור לשרוף את התרומה, לא נכללת בכלל דין משמרת. ויסוד הדבר הוא דבהלכה של משמרת נאמר רק שצריך לשמור את דיני התרומה, שכאשר יש לאדם תרומה ואינו שומר את דין התרומה זה מוגדר כזולזל וחילול הקודש. אבל אם שומר על כל דיני התרומה, אלא שאינו שומר על החפצא של התרומה, ושרוף את התרומה, אי אפשר להגדיר את מעשה השריפה הזה כחילול הקודש, שאין זה פוגע ופוגם בדיני התרומה כהוא זה וכל דין משמרת נאמר רק ביחס לדיני התרומה, שכאשר אדם לא שומר על דיני התרומה, הרי זה חילול קדושת התרומה. אבל אם עושה מעשה שאינו שייך לדיני תרומה, כמו שורף את התרומה הרי בזה אע"פ שעשה מעשה שאינו הגון ששרף את התרומה, אבל ביחס לדיני התרומה לא חילל את קדושת התרומה וממילא לא נאמר על זה דין משמרת.

ולפי זה ההלכה שאסור לשרוף את התרומה, אינה דין דאורייתא אלא רק דרבנן, שרבנן חידשו דין משמרת מדרבנן על החפצא של התרומה שאסור לשרוף ולגרום לה לאיבוד. ודין משמרת דאורייתא נאמר רק על דיני התרומה, שצריך לשמרה בטהרה, והאיסור שלא לשרוף תרומה כיון שאינו דין מדיני התרומה הוא רק מדרבנן.

ומעתה יש ליישב את דברי התוס' בפסחים, דהנה בסוגיא בפסחים מבואר שבערב פסח שחל בשבת שורפין תרומה טהורה ב"ג בניסן. ואע"פ שזמן ביעור חמץ הוא ב"ד בניסן, מ"מ כיון שבשנה הזו י"ד חל בשבת לכן מותר להקדים ולשרוף את התרומה מערב שבת.

והנה אם איסור שריפת תרומה הוא מדרבנן, דהדין משמרת כלפי שריפת תרומה הוא רק מדרבנן, א"כ מובן מאוד הטעם שמותר לשרוף את התרומה ב"ג בניסן, דרבנן אמרו שבשנה כזו שחל ערב פסח בשבת אין ביום י"ג איסור שריפת תרומה. דכיון שבשבת צריך לבער את החמץ, והתרומה הזו עומדת לביעור בשבת, ממילא כבר ביום י"ג אין איסור שריפה, ומותר לבערה. אבל אם איסור שריפת תרומה הוא דאורייתא, ודין "משמרת תרומותי" נאמר גם לגבי שריפת תרומה, א"כ קשה איך מותר ביום י"ג בניסן לשרוף את התרומה. ובשלמא ביום י"ד מותר לשרוף את התרומה, מדין ביעור חמץ. אבל ביום י"ג שעדיין לא חל דין ביעור חמץ קשה איך מותר לשרוף את התרומה.

ומעתה מיושב ומדוקדק דברי התוס' בפסחים שכל מה שמשמע מדברי התוס' שהוא מסופק אם יש איסור לשרוף תרומה, הספק הוא רק אם

שרי". ויש לדקדק בלשונו שהוסיף וכתב שאסור לשרוף תרומה משום דכתיב משמרת תרומותי, ודייק בדבריו שהוסיף שהקושיא היא רק אם אסור לשרוף תרומה משום דכתיב את משמרת תרומותי. והיינו שהספק שהסתפק בו לא היה בעיקר הדין, דוודאי אסור לשרוף תרומה, אלא ספק היה למה אסור לשרוף האם מדרבנן או משום דכתיב את משמרת תרומותי. ואם זה אסור מדאורייתא משום דכתיב משמרת תרומותי, א"כ קשה איך מותר לשרוף ב"ג בניסן את התרומה. ועל זה מיישב את דבריו הכא שרי וכו'.

* * *

לגרום להם טומאה בזמן הזה

תשאר בבית, שיש לחוש שמא בטעות יאכלו ממנה וכדומה, לכן כדי שלא יבואו לידי תקלה, דינה בקבורה. ולכאורה אם יש בזמן הזה דין משמרת איך מותר לקבורה, הלא הקבורה ממהרת את הריקבון וההפסד. ובדין משמרת נאמר שגם דבר שעומד להפסד, אסור לנו למחר את הפסדו. וא"כ איך מותר לקבור את התרומה, הרי המעשה הזה ממהר את ההפסד של הפרי יותר מאשר אילו הפרי היה עומד בלא קבורה. אלא כתב החזו"א דמוכח מזה שאין דין משמרת בזמן הזה, ולכן במקום שיש חשש תקלה מותר לקבור את התרומה, ובכל זאת אסור לשורפה כיון שהשריפה הוא בזיון יותר מקבורה, וכן אסור לטמאותה כיון שאין שום צורך ודחק ולטמאותה. ולשון החזו"א בזה הוא, "אלא משום תקלה רשאי לקבורה, אלא שאסור לשורפה כיון שאפשר בקבורה, ושריפה הוי בזיון יותר כמו שכתב הב"ח בשם ספר התרומה וכו'. והוא הדין דאסור לטמאותה שהרי אין צורך ודחק לטמאותה".

מבואר בדבריו שמעיקר הדין בזמן הזה אין דין משמרת בתרומה, אבל אעפ"כ כל מה שהתירו את דין המשמרת הוא רק כלפי מה שנצרך שלא תהיה תקלה, אבל סתם לעשות דברים שאין בהם שום צורך לא התירו. ולכן אפילו שמותר לקבור את התרומה, אבל בכל זאת אסור לטמא את התרומה, שאין שום צורך לטמאותה.

מעשר שני שנכנס לירושלים

ולפי זה כתב החזו"א שאם יש צורך לטמא את התרומה, כמו במקום הפסד מרובה, התירו לטמאה. ולכן במעשר שני בזמן הזה שאם נכנס לירושלים אסור להוציאו, ואסור לפדותו, אלא צריך לאוכלו בטהרה. ובזמן הזה שאי אפשר לאוכלו בטהרה, אם הכניסו מעשר שני שלא הוכשר לתוך ירושלים, לכאורה אין לו תקנה וצריך לאבדו. שהרי גם מעשר שני יש בו דין תרומה ואסור לטמאותו.

אבל לפי היסוד הזה שבזמן הזה אין דין משמרת, ממילא אע"פ שבסתמא לא התירו לטמא תרומה, אבל כאן במעשר שני שנכנס לירושלים התירו לטמאו, בכדי שיוכל לפדותו על שווה פרוטה ויוכל לאכול את הפירות הללו.

וע"כ כתב הטור לגבי מעשר שני שבירושלים שלא טמאוהו קודם ההפרשה, "ואם הוא בירושלים שהוא טהור, אי אפשר לפדותו ואיכא למיחש שמא יבא בו לידי תקלה, הילכך מותר להכשירו כדי שיטמא, ואע"פ שאף לאחר שנטמא אסור לאוכלו ולא לבערו בטומאה, מ"מ כיון שנטמא יכול לפדותו אפילו בירושלים ויחללנו על שווה פרוטה אפילו הוא הרבה וכו'". (ועיין בזה בשו"ע וברמ"א בסעיף קל"ה).

ודווקא תרומה שאין לו שום תקנה אם יטמאוהו, אסור לטמאותו. אבל במעשר שני שיש לו תקנה אם יטמאוהו מותר לטמאו.

והחזו"א תמה בזה על דברי הפרישה שאוסר לטמא את המעשר שני, וסובר שמה שהתיר הטור לטמא מעשר שני בירושלים מדובר בזמן שהפירות עדיין לא התחייבו במעשרות, שהם עדיין קודם מירוח. והחזו"א מוכיח בדבריו מתוך דברי הטור.

ובספר "פאת השולחן" (הלכות ארץ ישראל, פרק ג' סעיף י"ג), נוקט כדברי הפרישה, שכתב שאם המעשר שני נכנס לירושלים, אין מוציאין אותו משם ומניחים אותו עד שירקב.

אבל בספר "חרדים" (סוף מצוות התלויות בארץ) כתב מפורש כדברי החזו"א שכך נוהגין אנשי ירושלים שאם לא נטמא המעשר שני לפני המירוח, מכשירין אותו במים ומטמאים אותו ופודין אותו. וז"ל: "מכל מקום אנשי ירושלים סמכו על הרב בעל התרומה ופודים בתוך ירושלים וכו', וכשהמעשר שני יבש שלא הוכשר במים מכשירין אותו במים, ואח"כ נוגעין בו לטמאו ואחר כך פודין אותו וכו'".

לתקוני שדריך ולא לעוות

בספר "בטור ירושלים" (פרק ט') למגיד הירושלמי הגה"צ רבי בן ציון ידלר זצ"ל, שהיה אחראי על המעשרות בכל ארץ ישראל, מספר שפעם אחת הפריש מעשר שני בעיר העתיקה ושכח לטמא את הפירות לפני

האיסור הוא דאורייתא או דרבנן, וזה היה פשוט לתוס' שיש איסור לשרוף תרומה וכמו שכתב הגר"א שיש בדבר זה הרבה ראיות רבו מלספור. אלא השאלה היא אם האיסור הוא דאורייתא או דרבנן, שאם האיסור הוא רק דרבנן א"כ אין קושיא ורבנן התירו לשרוף תרומה ב"ג בניסן כאשר חל ערב פסח בשבת. אבל אם האיסור הוא דאורייתא קשה איך מותר לשרוף את התרומה ב"ג בניסן.

ומדוקדק בזה לשון התוס' שכתב, "אפילו אם נאמר דאסור לשרוף טהורות, משום דכתיב את משמרת תרומותי כמו שאסור לטמאם, הכא

פירות שלא הוכשרו אם מותר

הנה בזמן הזה שכולם טמאים אסור לכהן לאכול תרומה, שצריך לאכול תרומה בטהרה. ואם התרומה בעצמה גם נטמאה, דינה בשריפה, ומותר לכהן להנות ממנה בשעת השריפה. אבל אם היא טהורה אסור לשורפה, שהרי בתרומה טהורה יש דין משמרת שאסור לשורפה (ובתוס' נתבאר שהוא מסתפק אם דין זה הוא דאורייתא או דרבנן, אבל בוודאי שיש בזה איסור. והגר"א כתב שזהו דין פשוט שיש לו הרבה ראיות רבו מספור).

וברמ"א (יו"ד, סימן של"א סעיף י"ט) כתב את דיני תרומה טמאה שנותנה לכהן והכהן מותר לו להנות בשרפתה, והאריך בפרטי הדינים בזה. ובסוף כתב, "וכל זה מיירי בתרומה שהוכשרה, דאז נטמאת ומותר לשרפה. אבל אם לא הוכשרה, שלא נטמאת, אסור לשרפה. וטוב להכשיר אותם קודם מירוח, כדי שתקבל טומאה ויהא מותר לשרפה".

ומקור דברי הרמ"א הללו הם מהטור, שכתב "וזה הדין אם הוכשרה התבואה כגון שבא עליה מים אחר שנתלשה, אבל אם לא הוכשרה אינה ראויה לקבל טומאה והרי היא טהורה, ואי אפשר לאוכלה שהכל טמאים, וטמא אסור לאכול בתרומה טהורה, ואי אפשר לשורפה כיון שהיא טהורה, אלא תקבר. וטוב יותר להכשירה קודם מירוח, שעדיין לא חל עליה חיוב תרומה, כדי שתטמא וישרפנה מיד פן יבא לידי מכשול ליהנות ממנה".

מבואר בדברי הטור שאם התרומה לא הוכשרה ולא קיבלה טומאה, אי אפשר לעשות בה כלום. שהכהן אינו יכול לאוכלה כיון שהוא טמא, ולשרוף אסור כיון שהיא תרומה טהורה ובדין משמרת נאמר איסור לשרוף תרומה טהורה. ולטמא את התרומה ג"כ אסור מדין משמרת, שצריך לשומרה בטהרה. ולכן כותב הטור שצריך לקבורה שלא יכשלו בה. והטור כותב עצה, לטמא את התבואה והפירות לפני מירוח, לפני שחל עליהם חיוב תרומה, ואז עדיין אין בפירות הללו דין משמרת שצריך לשומרה בטהרה, כיון שעדיין לא חל עליהם חיוב תרומה. וממילא יהיה מותר לשורפה מיד לאחר ההפרשה.

אבל אם כבר חל חיוב תרומה על הפירות, שכבר נעשה בהם מירוח, מדויק בדברי הטור שאסור לטמא את הפירות. ואפילו שעדיין לא הפריש מהם את התרומה, ואין כאן פרי מסויים שחל עליו שם תרומה, אעפ"כ כבר חל בזה דין משמרת שאסור לטמא. דכיון שחל חיוב הפרשת תרומה מהפירות, כבר חל דין משמרת שלא לטמא את הפירות, אלא לשומרם בטהרה, בכדי שהתרומה שיפרישו מהפירות הללו תהא טהורה. כך מדייק הש"ך (סקל"ה) מדברי הטור והרמ"א הללו, וכתב "אבל אחר מירוח שכבר נתחייב בתרומה, אסור להכשירה לקבל טומאה, שאסור לגרום טומאה לתרומה טהורה".

רחיצת הפירות במים לפני הפרשת תרומה

ולפי זה מי שיש לו פירות טבל יש להקפיד שלא ירחץ אותם קודם ההפרשה, שהרחיצה הזו מכשירה את הפירות לקבל טומאה, ואחר כך כשיגע בפירות הוא מטמא אותם, ואסור לטמא תרומה טהורה. ובדרך כלל כל הפירות שבשוק לא הוכשרו עדיין לקבל טומאה, וממילא אם שוטפים את הפירות לפני הפרשת התרומה במים, הם נעשים מוכשרים לקבל טומאה, ומיד נטמאים במגע.

ויתכן שאם ידיו רטובות ג"כ צריך להזהר שלא ליגע בפירות או בתרומה שהפריש, שהרי המים שבידו יכשירו את הפירות ויטמאו אותם.

*

דין משמרת בזמן הזה שהתרומה אוכלת לאיבוד

הנה ב"חזון איש" (שביעית סימן ה' סק"י) מסתפק, אם בזמן הזה שכולם טמאים ואי אפשר לאכול תרומה בטהרה, האם יש דין "משמרת" ותרומה טהורה שלא הוכשרה אסור לגרום לה טומאה ואסור לשורפה. או דלמא כיון שאין שום אפשרות לאכול את התרומה, ובסופו של דבר התרומה הזו הולכת לאיבוד, ממילא אין בזה דין משמרת ומותר מיד לטמאותה ולשורפה. וכתב להוכיח מדברי הטור שכתב שתורמה טהורה שלא הוכשרה תקבר, והטעם כיון שיש חשש תקלה אם התרומה

ההפרשה, וכתב "מעשה שקרה לי, שהפרשתי תרומות ומעשרות בעיר העתיקה, ואז היתה השנה הרביעית לשמיטה, והפרשתי את המעשר שני בלא הכשר קבלת טומאה, והיה אסור בפדיה. שאלתי את הגאון רבי שמואל סלנט, והוא אמר לי "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי", וכל זמן שלא תפריש כדין בטלה שליחותך כממונה על המעשרות מטעם הבד"צ, ותוכל להפריש מחדש".

ולכאורה לדעת החזו"א שמותר לטמא את המעשר שני לאחר ההפרשה, לא היה צריך הגרש"ס לבטל את ההפרשה, אלא היה יכול להורות לו שאפשר לטמא את המע"ש לאחר ההפרשה, ואח"כ לפדותו על שווה

הגאון רבי שמואל פלמן זצ"ל – נלב"ע כ"ח סיון תשמ"ח

להקים בית כנסת ולמנותו כרב המקום.

בהתחלה לקחו צריף קטן והעמידו אותו על מגרש ריק ושם העמידו את בית הכנסת, ולאחר תקופה עיריית תל אביב לקחה את המגרש הזה, ובמקומו נתנו להם מגרש אחר ששם יוכלו לבנות את בית הכנסת.

אלא שראש העיר בתל אביב היה בימים ההם מאיר דיזנגוף, שכידוע שנה ופירש ונלחם בכל דבר שבקדושה, והוא כששמע שעומדים להקים בית כנסת במגרש ההוא התנכל מאוד, ולא הסכים בשום אופן לתת את האישורים לבניית בית הכנסת.

באופן זמני בנו באישון לילה מבנה לבית הכנסת, משום שהחוק הבריטי היה שאי אפשר להרוס מבנה בנוי. אבל עדיין אין הקומץ משביע, ולפי צרכי המקום היו צריכים לבנות בנין יותר גדול ומרווח, אבל הבעיה הגדולה היתה ראש העיר שלא הסכים לאשר שום דבר.

עד שר' שמואל העלה רעיון גאון, דיזנגוף במוצאו היה מהעיר זאגרא, לקח עימו עוד כמה אנשים שמוצאם מזאגרא ובאו יחד אל דיזנגוף, ואמר לו כי "אנשי זאגרא מרגישים שצריכים לקרוא את בית הכנסת על שמו", ועתה הם באים להודיע לו שהשם של בית הכנסת יקרא על שמו "היכל מאיר".

דיזנגוף מאוד התרגש מהדברים, ובאותו רגע הפך את עורו לתומך נלהב בבית הכנסת, ומעתה עזר וסייע להם בכל האישורים כדי לבנות את הבנין. והיתה זו הצעה חדשנית כי באותם ימים לא היה כזה מושג לקרוא בית כנסת או כל מוסד אחר על שם אדם שעדיין חי, ודיזנגוף ראה את זה ככבוד גדול שמכבדים אותו.

בעיון הש"ס

ר' שמואל היה יושב ולומד יומם ולילה, וכמה פעמים זכה לסיים את הש"ס בעיון רב, וכל לימודו היה בעיון כפי דרך הלימוד שקיבל מרביתו. בכל סוגיא מסוגיות הש"ס היה אפשר לדבר עימו ולפלפל עימו. סיפר הג"ר בנימין שקוביצקי שליט"א שבבחרותו היה ניגש לר' שמואל יחד עם עוד תלמידי ישיבות, ומפלפלים עימו בסוגיות הש"ס, והיה בקי בהם בצורה כזו שהיה נראה כאילו למדה ממש לאחרונה. כל היסודות של הראשונים והאחרונים היו פרוסים ונהירים לפניו, ובלימודות גדולה סלל דרך להבין ולהשכיל את עומק הסברה.

זמן קצר לאחר שעלה לארץ, הציע לו שאר בשרו, ראש ישיבת חברון מרן הגרמ"מ אפשטיין זצ"ל, לבא לכהן כר"מ בישיבת חברון. אבל ר' שמואל בענוותנותו סירב, באומרו שאינו ראוי לאיצטל לא כזו.

גם בהמשך השנים בשעה שכבר כיהן כרב, הגיע אליו ידיד וידיד אביו מרן הרב מפוניב' בעת שפתח את הישיבה, וביקש ממנו להיות ראש ישיבה בישיבה, אבל גם שם סירב.

בית החסד

ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, הוא התנהג בפשטות ובענווה, כל מי שדיבר עימו הרגיש בחום ובחביבות. ביתו היה כבית הכנסת אורחים, כל אורח שבא למקום ההוא מצא שם קורת גג לנוח מעמלו ואוכל להשיב את נפשו. מפעם לפעם כשהיו הרבה אורחים בבית, ולא היו מספיק מיטות לכולם, היו מוציאים את אחת מהדלתות שבבית ממקומה, ומניחים אותה על 2 כיסאות ועל גבה שמים מזרון או שמיכות כדי שיהא עוד מקום לישון.

היו הרבה שעלו אחרי המלחמה גלמודים ללא מכר וללא גואל, ובביתו של ר' שמואל מצאו אוזן קשבת והיו באים לביתם אפילו לתקופות ארוכות.

גם כל אלו שעלו מברנוביץ או מטלו או משאר המקומות שבהם גרו משפחותיהם של ר' שמואל והרבנית, הרגישו בביתם כמו חלק מהמשפחה.

ידידיו של ר' שמואל מיישיבת טלו היו באים לביתו מפעם לפעם לדבר עימו בלימוד, ובאותו זמן שפלפלו ביניהם היה בבית ריתחא דאורייתא בצורה מופלאה ומדויקת. כאשר שני הגאונים יושבים ומפלפלים ביניהם בסוגיות הש"ס.

בין הגאונים שהיו באים היה הגאון רבי זבולון גרז זצ"ל, הגאון רבי שמחה ווסרמן זצ"ל, הגה"צ רבי יצחק וינשטיין זצ"ל, ועוד ועוד.

קצרה היריעה מהכיל את מעשיו ופעליו של הגאון ר' שמואל, אשר כולם היו שלמים לה' ולתורתו. ת.נ.צ.ב.ה.

הגאון רבי שמואל פלמן זצ"ל – רב ביהכ"ס "היכל מאיר" ושכונת "קרית מאיר" בתל אביב – אביו של הגר"צ פלמן זצ"ל.

של הגה"ק רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, ואף זכה ללמוד עימו כמה שנים בחברותא, כאשר ר' אלחנן הכין עימו את שיעוריו. ולאחר מכן למד בישיבת טלו שבעיירת טלו, ושם היה מהאריות שבחבורה, ומהתלמידים המובהקים של רבי חיים טלור זצ"ל, ומכתביו הדפיסו את הספר "חידושי הגר"ח מטלור".

תורתו של הגר"ח מבריסק

אביו של ר' שמואל, היה הגאון רבי שלו' בן ציון פלמן זצ"ל שהיה רב בעיר זאגרא-ישן, שהיתה עיר גדולה שכינה בה הרבה מגאוני הדור הקודמים. הגרש"ב צ' בבחרותו למד בישיבת וולאזין והיה מתלמידיו המובהקים של מרן הגר"ח מבריסק, שביהן בה כראש ישיבה לפני שנתמנה לרבה של בריסק.

הגר"ח שהכיר בגדלותו של תלמידו פתח לפניו את כל אוצרותיו, והיה מוטר לו את כל חידושיו לעיין וללמוד בהם. בבית הגר"ח היתה לו כספת סגורה על מנעול ובריה שבה הטמין את כל חידושיו שהעלה על הכתב, חידושי תורתו היו לו יקרים יותר מיהלומים, ולכן שמר עליהם מכל משמר ונתנם בכספת סגורה למשמרת. ולא היה נותן לאף אחד לגשת אל הכספת הזו, מלבד לתלמידו הגרש"ב צ' פלמן שהיה נותן לו בכל עת את המפתח של הכספת, בכדי שיוכל לפותחה וללמוד ולעיין בחידושי תורתו. ובנוסף לזה גם התיר לו להעתיק לעצמו את החידושים הכתובים שם, כדי שיוכל להמשיך וללמוד בהם. והגר"ח כתב בצוואתו שכאשר ידפיסו ספר מחידושי תורתו, יביאו ממנו העתק לכמה מתלמידיו ומנה שם את שמותיהם, ואחד מהם היה תלמידו הגרש"ב צ'.

סיפר הגאון רבי זבולון גרז זצ"ל – אב"ד ברחובות, מתלמידי ישיבת טלו, שכאשר ר' שמואל פלמן (בנו של הגרש"ב צ') למד בישיבת טלו, בכל סוגיא חדשה שלמדו היו מתקבצים סביב ר' שמואל קבוצות של בחורים, בכדי שיאמרו להם את חידושי תורתו של הגר"ח מבריסק כפי ששמע מאביו. שבטלו שיטת הלימוד היתה שונה מדרכו של הגר"ח, אבל אעפ"כ חידושי התורה בדרכו החדשה של הגר"ח היו חביבים מאוד על כל הבחורים, וכולם רצו לדעת בכל סוגיא מה חידש בה הגר"ח.

כאשר ר' שמואל עלה לארץ בבחרותו יחד עם אמו (עוד לפני המלחמה), לאחר שאביו הגרש"ב צ' נפטר בגיל צעיר (ומרן הרב מפוניב' הגר"ש כהנמן זצ"ל, שהיה ידידו של אביו, שלמד עימו בחברותא שנים רבות בטלו וגם בעת שכבר כיהן כרב בזאגרא, יעץ לאמו שכדאי לה לעלות לארץ), לקח עימו לארץ את ספריו של אביו שבשולי הגליון כתב הרבה מחידושי תורתו, וגם את הכתבים שהעתיק אביו מחידושי תורתו של רבו הגר"ח העלה עימו, והיו הרבה מידידיו ומתלמידיו בית בריסק מבקשים ממנו מפעם לפעם את חידושי הגר"ח כדי לעיין בהם.

מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל באחרית ימיו כששמע שנמצא ביד ר' שמואל כתבים מחידושי תורת רבו הגר"ח, ביקש ממנו להשאל לו את הכתבים הללו כדי שיוכל ללמוד בהם. ר' שמואל נענה לבקשתו ומסר לו את הכתבים ללמוד בהם, אלא שנטרפה השעה ולאחר שבוע שהכתבים היו בידו הסתלק הגרא"ז לגנוי מרומים, והכתבים נעלמו. ר' שמואל ניסה בכל כוחו לברר מי לקחם, אבל לא הצליח לעלות על עקבותיו.

ולימים סיפר הגר"צ פלמן, שכשיצא לאור הספר "כתבי הגר"ח מבריסק" ראה שכתובים בספר הזה כמה חידושים שהיו כתובים גם בכתבים שביד אביו, אבל היו אלה רק חידושים מועטים כטיפה מן הים, וחבל על דאבדין.

היכל מאיר

לאחר המלחמה כשעלו השרידים שניצלו מגיא המות, עלו גם קבוצה של יהודים מתושבי זאגרא-ישן, שבה כיהן כרב הגרש"ב צ' פלמן, וכששמעו שר' שמואל – בנו של הרב גר בארץ וכולו מלא בתורה ויראה כאביו, החליטו

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחה ממרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • יום רביעי לסדר בלק תשע"א

16

לימוד והתעוררות מדרכיו של רבינו מיכל יהודה ב"ר משה דוד זצוקללה"ה

הנה יש ברכה שאומרים בשבע ברכות "אשר ברא ששון ושמחה וכו' אהבה ואחוה ושלוש ורעות", יש בריאה של ששון ושמחה, ויש בריאה של אהבה, בריאה של טבע האהבה שיש בעולם, ומזכירים בנוסח הברכה ארבע דרגות, אהבה, אחווה, שלום ורעות, ויש להבין ולפרש מה הם חילוקי הדרגות בזה.

ויש לבאר כי אהבה היא דרגה פשוטה של אהבת הבריות בין אדם לחברו, ואחוה היא אהבה יותר גדולה, מחמת קרבה משפחתית של אחים, אמנם למרות שיש אהבה ואחוה עדיין לא מוכרח שיהיה שלום, מפני שיש הרבה סיבות לחיכוכים ומריבות בתוך המשפחה והדברים ידועים, וכן אפילו כשיש אהבה ואחוה ושלוש בשלמות, עדיין יכול להיות שאין רעות ביניהם, וכשנפגשים אומרים שלום-שלום אבל לא יותר, אין להם על מה לדבר ואינם מוצאים שפה משותפת, ואינם מתעניינים לשאול זה את זה מה שלומך וכדומה.

בני ישיבה, כשיושבים יחד בחדר האוכל ואוכלים יחד, מן הראוי לפתוח בשיחת רעים, לשאול את השני מה שלומו, מה נשמע אצלו, זוהי רעות!

יש כאלה שמתביישים לשאול את השני לשלומו, ויש משהו שחוסם אותם ומפריע להם להשתמש במידותיהם הטובות, אך צריכים לדעת כי הבושה הזו אינה נובעת ממידות טובות אלא מחיסרון, והם סובלים מזה ואינם מרגישים טוב, ואחרי ששוכרים את המחסום הם נעשים מאושרים, כי הרעות נותנת שמחה למי שהוא כע.

ושנינו בפרקי אבות (ו, א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ונקרא רע אהוב וכו', והזכיר התנא תחילה רע ואחר כך אהוב, מפני ששייך להיות רע גם אם אינו אהוב, שנעים לכל אחד לשוחח איתו.

ומצינו (ברכות יב, א) שהיו אומרים ברכה זו גם בבית המקדש, "אמר רבי חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישיכן ביניכם אהבה ואחוה ושלוש ורעות", ברכה היא תפילה, והיו מברכים ומתפללים שמן השמים ישכינו ביניהם אהבה ואחוה ושלוש ורעות, שאין זה בדרך הטבע אלא בסייעתא דשמיא, שיהיו ביניהם אהבה ואחוה ושלוש ורעות, שהם ארבע דרגות שהדרגה הגדולה שבהם היא רעות.

ושמעתי שהנפטר הגדול זצ"ל כשהיה פוגש אדם ברחוב, היה מקדים תמיד לומר לו שלום אפילו אם אינו מכירו, ומעשה שהיה שהקדים ואמר גוט שבת לאדם אחד שאינו מכירו, ונעצר הלה ואמר לו כי היה גר בברנוביץ ועלה לארץ הקודש, וכאן אף אחד אינו מכירו, והוא היה הראשון שאמר לו גוט שבת, והיה זה חסד גדול מאד, על ידי זה שהקדים ואמר לו גוט שבת. וכיוצא בזה שמעתי על רבנית אחת בחוץ לארץ שבלכתה ברחוב הייתה מקדימה לומר שלום לכל אחת, זה רעות!

עלינו ללמוד ולקחת מהנהגת רבינו זצ"ל, אלו דברים שאינם קשים כל כך, וכל אחד יכול לפי כוחו, יגיעת התורה לפי כוחו, אהבת הבריות ורעות לפי כוחו.

אנחנו עומדים עדיין בזמן של הספדים על רבי מיכל יהודה זצ"ל.

שמעתי היום כי פעם אחת התעוררה אצלו קושיא בפשט דברי התוספות, שלא ידע כיצד לפרש את דברי התוספות, והתייגע הרבה, והיה שקוע בזה משך שלושה ימים רצופים, וכל אותם הימים לא הסיח דעתו מהמחשבה כיצד לתרץ את הקושיא, ואחרי שעלה בידו לתרץ את הקושיא, פתח את ספרו מנחת יהודה ומצא שכבר כתב כל זה בספרו לפני שנים רבות, אף על פי כן לא הצטער שהייתה יגיעתו לריק, אלא שמח מאד. מפני שיגיעת התורה של שלושה ימים שווה הרבה, ולא רק אחרי היגיעה היה שמח אלא גם בשעת היגיעה עצמה, מפני שיש הרגשה נעימה מאד ביגיעה, שאינה מתוך לחץ ומתח אלא בשמחה, וכידוע שזריזות נותנת שמחה, ויגיעה של תורה בפרט.

וראיתי למו"ר הגה"צ ר"א דסלר זצ"ל בספרו מכתב מאליהו (ח"ג עמ' 20) שביאר מה היא יגיעת התורה, מהו שכר היגיעה, ומה המעלה של יגיעה, וזה לשונו:

"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (פסחים נ, א) - לא בשכחו אלא בידו; פירוש: מה שקנה בהשתדלותו בעמל. מכאן שלעולם הבא אין תורתו של אדם נדונה לפי כישרון שכלו, אלא לפי עמלו בתורה. וכן מפורש בכתוב (משלי טז, כו) "נפש עמל עמלה לו" - רק מה שעמל בו שלו הוא כי נעשה קניין בנפשו.

נמצא, שחכם מהיר השכל, חזק הזיכרון ובעל הרבה ידיעות, אבל יגיעתו בתורה הייתה מעטה - יהיה עם הארץ לעולם הבא! ואילו אחר ששכלו גס, זיכרונו חלש וידיעותיו מעטות, אבל עמל ויגע הרבה בתורה - ישיג הרבה בעולם הבא, מפני שמה שרכש על ידי עמלו הוא כולו שלו. והיינו בחינת עולם הפוך ראיתי - עליונים למטה ותחתונים למעלה (פסחים שם).

נמצאנו למדים, כי מהיר השכל אשר לא יזדרז ויעמול ללמוד, יהיה חלש ההשגה לעולם הבא; אבל הזריז בעמלו, הוא אשר יהיה מהיר בהשגתו בעולם הבא, זהו שכרו חלף זריזותו", עכ"ל.

יש בעלי כישרונות, בעלי הבנה, ובעלי זיכרון מיוחד במינו, שמבינים וזוכרים בלא שום יגיעה, ועל ידי זה יש להם הרבה ידיעות, והם גדולי תורה ממש, אבל השיגו את כל זה בקלות ללא מאמץ, ואם היו מתאמצים יותר היו יכולים להשיג יותר הבנה וידיעות בתורה, ולעומתם יש אדם אחר שהוא חלש בהבנה ובזיכרון, והוא יגע בכל כוחו להבין ולזכור, אך מפני שהוא חלש לא השיג הרבה ידיעות.

על זה כתב הרב דסלר כי בעולם הבא יהיה יותר גדול בתורה מי שהתייגע והתאמץ, ויזכה לשבת במתיבתא דרקינא במקום גבוה יותר ממי שהשיג הרבה ידיעות שלא מתוך יגיעה, שאם חסר יגיעה, זה מראה על עצלות הקיימת בו, שאינו רוצה להתאמץ ומבקש את המנוחה והנאות העולם הזה, לכן בעולם הבא תהא דרגתו בתורה קטנה יותר מאשר אם יש יגיעה בתורה.

ויש עוד שני מעלות, יראת שמים ומידות טובות, יראת שמים היא גם סיבה להצלחה בתורה, ומידות טובות הם בהנהגה למעשה, ונתעכב מעט על עניין המידות הטובות.

ועוד שמעתי שאמר פעם רבינו זצ"ל כהדרכה לאחד מתלמידיו, תזכור תמיד שהדמים חוזרים והימים אינם חוזרים¹, הזמן אינו חוזר! כסף או התרומת דם יכולים לחזור, אבל זמן שאבד חסר ואינו חוזר לעולם, ואמר לתלמידו שיחזור על זה הרבה פעמים, ויזכור תמיד לנצל את הזמן, כך חידן לנצל את הזמן שאינו חוזר, והצליח בזה.

ואפשר להוסיף עוד, כי הנה לעניין האוכל בלא ברכה אמרו חז"ל (ברכות לה, ב) כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזל להקב"ה, והטעם בזה פשוט, מפני שהקב"ה ברא את כל הבריאה כולה יש מאין, והוא הבעלים על זה, כמו שאמרו בפרקי אבות (ג, ז) "תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן בדוד הוא אומר כי ממך הכל ומידך נתנו לך", וכשאדם אוכל וניזון, זהו רק מפני שניתנה לו הרשות לאכול, וכמו שכתוב (בראשית ב, טז) "מכל עץ הגן אכול תאכל", וכן הותר לו אחר כך לאכול גם בשר, אבל כל ההיתר ניתן לו בזמן שהוא משתמש בזה לצורך תכלית הבריאה.

ומה היא תכלית הבריאה? להרבות כבוד שמים בעולם, וכמו ששינוי בפרקי אבות (ו, יא) "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", ועל ידי זה יזכו לעולם הבא שהוא התענוג האמיתי, מי שאינו עוסק להרבות כבוד שמים אין לו זכות קיום, וכפי שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (א, י) "והנה הבורא נפח באפי נשמת חיים חכמת לב וטובת שכל להכירו וליראה מלפניו וכו', ואחרי אשר בעבור זאת נבראתי ויהי בי היפך מזה למה לי חיים".

נמצא שכל תכלית הבריאה היא להרבות כבוד שמים על ידי שמרוממים ומהללים ומשבחים להקב"ה, להודיע לבני אדם שיכירו ויידעו כבוד הדר מלכותו, וכל מה שיש מזון בבריאה, ומותר לאדם לאכול ממנו, זה נועד להרבות כבוד שמים, על ידי שמבצרים לפני המזון "שהכל נהיה בדברו", המוציא לחם מן הארץ, ומפרסמים בזה את האמונה, שמכירים שהקב"ה ברא הכל, ומשבחים ומודים על זה, אבל אם אוכלים בלא לברך, ומשתמשים עם המזון בלא לקיים המטרה של ריבוי כבוד שמים, הרי זו גזילה מהקב"ה, כי באופן זה שאין מקיימים את תכלית הבריאה, לא ניתנה הרשות לאכול כלל.

ונראה לפי זה שלא רק בהנאות העולם הזה של אכילה ושתייה הדברים אמורים, אלא גם כוח הדיבור שניתן לאדם, ועדיף הוא בזה על הבהמה והחיה שאין להם שכל וכוח הדיבור, וכמו שכתוב (בראשית ב, ז) "ויהי האדם לנפש חיה", ויתרגם אונקלוס "לרוח ממללא", הרי כוח הדיבור ניתן לאדם כדי שישתמש בו להרבות כבוד שמים בעולם.

והיינו כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט, ב) "כל אדם לעמל נברא שנאמר כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפך הוי אומר לעמל תורה נברא", עכ"ד הגמרא.

ואם אדם משתמש עם כוח הדיבור לדברים בטלים ולא לעמל תורה הרי הוא גזל, כי הוא משתמש בכוח הדיבור שאינו שלו בשביל דבר שבעל הבית אינו חפץ בו, והרי לא ניתן לו כוח הדיבור אלא בשביל לדבר ולעסוק בתורה, אבל אם אינו עושה כן ומשתמש בכוח הדיבור שלא לצורך הרי הוא גזל מהקב"ה.

לכן ראינו אצל רבינו זצ"ל שהקפיד מאד שלא לדבר דברים בטלים, לא הייתה מילה בטילה אצלו, ולא היה מדבר מה שאינו לצורך, ברוך השם יש גם בימינו, אפילו צעירים, כאלה שאינם מדברים דברים מיותרים אלא רק מה שיש בו צורך, ואינם צריכים מחמת זה לשתוק ולא לדבר, אלא הם נוהרים מדברים שאינם לצורך.

וכמו שידוע שהחפץ חיים לא מנע את עצמו מלדבר, ואף על פי כן לא

הוציא מפיו דיבור של לשון הרע, ושמעתי על אדם ששהה אצל החפץ חיים כמה ימים, וראה שהחפץ חיים מדבר הרבה, אך נוהר שלא להזכיר בדבריו שם של איזה אדם.

וכן הובא בספר שמירת הלשון (שער התבונה פ"ג) "ואם לפעמים יהיה מוכרח לדבר אודות מי, יהיה בתכלית הקצור, ולא יאריך את דיבורו בזה, כדי שלא יבוא לידי איסור, וכזה שמעתי על הגאון רבי רפאל מהמבורג, שארבע שנים קדם פטירתו, סילק מעל עצמו עול הרבנות, וכשהיו אנשים נכנסים אצלו, ביקשם שלא ידברו בביתו אודות שום איש, וכזה שמעתי על גדול הדור אחר, שהיה זהיר מאד שלא ישמע על פיו שום שם איש, והכל מטעם הנ"ל". זהו גדר של זהירות שלא להיכשל בדיבורים אסורים.

ושמעתי עוד שאמר רבינו זצ"ל לתלמידו, שיחזור וישנן לעצמו שהבטלה היא אם כל חטאת, כמו שאמרו באבות דרבי נתן (כ, א) כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלים ממנו הרבה חרב הרבה רע הרבה שטות הרבה זנות הרבה יצר הרע הרבה אשת איש הרבה דברים בטלים הרבה עול בשר ודם וכו', וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנים לו הרבה חרב הרבה רע הרבה שטות הרבה זנות הרבה יצר הרע הרבה אשת איש הרבה דברים בטלים הרבה עול בשר ודם, ע"כ.

אמנם אם אדם נח מפני שהוא עייף וזקוק למנוחה, אין זו בטלה אלא עסק שהוא לצורך, אבל אדם שאין לו מה לעשות והוא חולם ומתבטל בלא שום סיבה, אזי הבטלה היא אם כל חטאת, וכמו שכתב רבינו הגר"ס באיגרת המוסר "האדם חפשי בדמיונו ואסור במושכלו, דמיונו מוליכו שובב בדרך לב רצונו, בל יחת מעתיד הוודאי, עת יפקוד השם על כל מפעליו ובשפטים קשים יוסר, בל ילכד זר בגללו, הוא לבדו ישא פרי חטאיו".

עלינו ללמוד מדרכיו של הנפטר הגדול זצ"ל, להתחזק ביגיעת התורה, מידות טובות וניצול הזמן, לנצל כל רגע ורגע בצורה מסודרת, וראוי לעשות סדר יום עם תכנית מסודרת לזה.

ויש לדעת מה שכתב המסילת ישרים בסופו, שכל אדם בכל מצב שהוא, יכול להיות צדיק יסוד עולם עם רוח הקודש, עם מעלות החסידות והקדושה, אפילו מי שעוסק במקצוע הפשוט והבזוי ביותר, יכול לזכות למעלת הקדושה, כאשר כל היום מסודר אצלו עם חשבונות של מצוה, שהוא עושה מה שהוא חייב לצורך עבודת השם.

כך היא דרך החיזוק, אין זו דרך קשה, רק צריכים מעט שימת לב והתאמצות נגד ההרגל, אמנם כל שינוי של הרגל קשה קצת בהתחלה, אבל אחר שמתרגלים אין זה קשה, וכמו כל דבר קשה שאחרי שמתרגלים אליו כבר אינו קשה. אשרינו שאנחנו באים לשמוע דברי חיזוק, ורוצים לקיים את מה ששומעים.

מספד גדול בהיכל ישיבת פוניבז'

ככלות השבעה יום שני ב' תמוז תשע"א

"והחי יתן אל לבו" (קהלת ז, ב). אנחנו עוסקים בהספד, הנפטר הגדול זללה"ה ביקש בצוואתו שלא להטריח אנשים שיספידו אותו אלא מי שמתעורר מעצמו לזה, ועוד ביקש שלא יאמרו שבחים כי אם מה שיש בו תועלת לזיכוי הרבים, מפני שרצה לזכות את הרבים גם לאחר פטירתו, על ידי מיתתו יהיה זיכוי הרבים, להתחזק במה שצריך חיזוק על ידי דברי התעוררות להתחזק.

ברם, רבים אינם יודעים במה להתחזק, כולם רוצים חיזוק, מי אינו רוצה חיזוק, כל אחד ואחד מנסה להתחזק לפי מה שהוא מבין, אך למעשה יש רבים שאינם מצליחים, במה צריך להתחזק? הדבר הפשוט ביותר הוא ללמוד מהנהגתו, מה היה עושה וכיצד התנהג מילדותו עד

¹ בספר דרכי החיים (ח"ב עמ' קצא) הביא רבינו זצ"ל: יש ספר מוסר קדמון בשם "דברי אמת", וכתוב שם (סוף פרק י"ט) מאמר הפייטן: דמים חוזרים, ימים אינם חוזרים! בבחורתי למדתי עם חברותא שכשאיצטעק איזו הפרעה בזמן הלימוד - היה מזכיר זאת, ומיד היינו ממשיכים ללמוד, עכ"ד.

סוף ימיו, מעולם לא היה אצלו שום שינוי בדרכי ההנהגה על פי דרך התורה, ונתעכב לפרט כמה פרטים בזה.

כמובן העיקר הוא עסק התורה, בלי דבקות בתורה לא שייך הצלחה בשום מעלה, מפני שיש יצר הרע ורק התורה היא תבלין לו, וכמו שאמרו (סוטה כא, א) "תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלח, בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלח", בזמן שאדם עוסק בתורה הרי היא מגינה עליו מן היסורים ומצילתו מהיצר הרע, אך כשאינו עוסק בתורה אזי אינה מצילתו מהיצר הרע, ולא דווקא לימוד התורה עצמו הוא תבלין, אלא כל הכנה הנצרכת לתורה גם היא חלק מעסק התורה, ועל ידי זה יש הצלחה והתעלות.

אבל זה תלוי גם במהות האדם והתנהגותו, כיצד הוא עוסק בתורה, ומה היא הצורה של עסק התורה, תנאי אחד אמרו חז"ל (מגילה ו, ב) "יגיעתי ומצאתי תאמינן", ההצלחה בתורה היא לפי היגיעה, והמשיכה הגמרא שם "לא אמרן אלא לחודי אבל לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא", והיינו שיש גם דרגה בתורה שאי אפשר לזכות לה כי אם בסייעתא דשמיא, וכמו שאמרו (נדה ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם ירבה בישיבה וכו' ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, והיינו שצריך תפילה ובקשת רחמים כדי לזכות לדרגה זו.

אכן יש עוד הכנה מוקדמת לתורה, והיא מה שאמרו (עירובין נד, א) מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא וכו' אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשים בו תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל, וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות, ואם מגיס לבו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא, עכ"ד הגמרא.

נמצינו למדים כי התנאי הראשון הוא, שיעשה אדם את עצמו כמדבר שהוא הפקר לכל, וכמו שפירש"י בנדרים (נה, א) שמלמד תורה בחינם לכל, כל מי שבא ומבקש ללמוד איתו הוא מלמד אותו, ומי שמבקש חסד הוא עושה עימו חסד.

'מדבר' כולל גם חסד של רוחניות וגם חסד של גשמיות, וכמו שמצינו שהשתמשו בדוגמא של 'מדבר' לעניין גשמיות אצל יואב בן צרויה ואמרו (סנהדרין מט, א) כי ביתו היה כמדבר שהוא מופקר לכל, על ידי שאדם משים עצמו כמדבר זוכה לקבל תורה במתנה, יותר מהיגיעה ומהשכר המגיע, אלא בתורת מתנה.

ובזה נתייחד רבינו זצ"ל כפי שראינו אצלו, וידוע לי כבר מהתקופה שלמד בישיבת חברון, שכל מי שרצה עזרה בתורה, ומן הסתם גם בשאר עניינים, היה עוזר ומסייע לו בסבר פנים יפות, והיה עונה עם כל הלב ועם כל כוחות הנפש וכל המוח עד שיבין וייצא ברכוש של תורה, זוהי 'תורת חסד' - תורה שיש עימה חסד (סוכה מט, ב), והתחיל כך בתור בחור צעיר בישיבה שהיה תל תלפיות לרבים, עד שנחלשו כוחותיו והיה זקוק לטיפול רפואי מאפיסת הכוחות, עד כדי כך!

וידוע מה שביקש רבי עקיבא איגר בצוואתו "בהספד לא להזכיר שום שבח זולת זה אשר מגיל חמש עשרה או שש עשרה עד היום למדתי עם תלמידים ביסורים גדולים", רבי עקיבא איגר שעליו אמר רבי חיים מוואלוז'ין שדרך לימודו כאחד מן הראשונים, השבח היחיד שהחשיב רבי עקיבא איגר לזכות הוא מה שלימד תורה לתלמידים מתוך יסורים.

'תורת חסד' - ללמדה לאחרים מתוך יסורים, יסורים אינם דווקא כאבים, אלא כל מאמצים וקשיים נקראים יסורים, וכמו שכתב רבינו יונה (ד, יא) כי עמלה של תורה עם כל הכוחות מכפר כמו יסורים, ועל ידי זה זוכים לתורה במתנה למעלה מן הטבע, זה מה שראינו אצל רבינו זצ"ל.

וכל אחד ואחד יכול לזכות לזה, שיעשה עצמו כמדבר ותהא תורתו תורת חסד, לעזור לשני בכל מה שצריך, בתורה או בשאר דברים, ועל

ידי זה יזכה לתורה במתנה, ואם זכה לזה אזי "ממתנה נחליאל - נחלו אל", והיא עוד דרגה של תורה שאין לנו מושג מה היא, ואחרי דרגה זו ממשיך עוד "מנחליאל במות - עולה לגדולה", וזהו כתר תורה, שיש לו השפעה גדולה, השפעה של תורה, של דרכי התורה, על ציבור גדול הנשמעים לדבריו.

וכן ראינו אצל רבינו זצ"ל שכבר שנים רבות השפיע על הדור, על יחידים ועל ציבור, והייתה אמונת חכמים גדולה בו שאנשים רבים ביקשו את ברכותיו, וסמכו עליו, והוא היה עוזר והצליח בזה, עד כדי כך שיש היום ציבור גדול, אני מכיר חלק מהם, אבל הם רבים מאד, שמרגישים יתמות ממש, שכל דבר היו עושים בהתייעצות עימו והוא היה להם כמו אב, וכפי שהתבטא אחד מתלמידיו ואמר, "היה לי עוד אב, מה שאבי אינו יכול לתת הוא נתן לי", עכשיו יש הרבה כאלה שמרגישים יתמות, אין להם על מי להישען.

כזו השפעה לא רק על יחידים אלא על כל הסביבה ועל כל העולם כולו, מי לא שמע ממנו? בכל העולם הלך שמעו הטוב, השפעתו בספרים, בדברי ההדרכה והחיזוק, זהו מה שאמרו 'מנחליאל במות', ולזה זוכים על ידי ההתחלה של 'מדבר מתנה'.

כל אחד יכול ללמוד ולהתחיל בדרך הזאת, ההתחלה קשה קצת אבל אחרי שמתחילים יש סייעתא דשמיא, וכמו שהביא רש"י (שמות יט, ה) מדברי המדרש "שכל ההתחלות קשות, אבל מכאן ואילך יערב לכם", אחרי שמתחילים זה כבר נעים, ורק ההתחלה היא קשה.

אבל יש עוד דבר שמוזכר בגמרא שם "ואם מגיס לבו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא", אחרי שאדם עלה לגדולה עד כדי כך שייך שיהיה 'מגיס לבו', ואם ח"ו מגיס לבו, אם רק הגיס דעתו בלב, הקב"ה משפילו, והיינו לא רק ירידה אלא נפילה עמוקה מאד, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא.

לכן רואים בגמרא מעשים שהיו, כמו שהובא בירושלמי (יבמות יב, ו) על לוי בר סיסי שעשו לו בימה גדולה והושיבוהו עליה כדי שידרוש, ותיכף אחר כך שכח את מה שביקש לומר - מפני הרגשת החשיבות שכח את תלמודו!

ומצינו בהלל הזקן (פסחים סו, א) שהתחיל מקנטרן בדברים והיה קצת יוהרא בדברים שאמר, ותיכף לאחר מכן נעלמה ממנו הלכה מפורשת, ועל זה אמרו (שם בע"ב) כל המתיהר חכמתו מסתלקת הימנו, אמנם זה לא הגיס לבו שמוזכר בגמרא, אבל גם זה תוצאה של הרגשת החשיבות במשהו.

ומפני זה מצינו בש"ס שגדולי האמוראים היו נוהרים מאד בשעה שהיו מקבלים כבוד, ואמרו (סנהדרין ז, ב) על רב ומר זוטרא חסידא שכשהיו הציבור מכבדים אותם, היו אומרים לעצמם פסוקים של הכנעה, ופירש"י שם שאמרו את הפסוקים כדי שלא תזוז דעתם עליהם, מתוך הפחד פן יגיעו ח"ו לידי 'מבמות הגיא' אמרו פסוקים של הכנעה ושפלות, כך דרך הגדולים שמפחדים מחשש סכנה של הגיס דעתו.

ואם הגיס דעתו אוי ואבוי, וכפי שהיו דברים מעולם אצל ירבעם בן נבט שהיה גדול הדור בתורה, ואחיה השילוני בחר אותו על פי נבואה למלך ישראל מפני שהיה גדול הדור בתורה, וכמו שאמרו (סנהדרין קב, א) "מאי ושניהם לבדם בשדה אמר רב יהודה אמר רב שכל תלמידי חכמים דומים לפניהם כעשבי השדה ואיכא דאמר שכל טעמי תורה מגולים להם כשדה", אף על פי כן למרות גדולתו בתורה נכשל מחמת נגיעת הכבוד והחטיא את כל ישראל, לכן גדולי עולם פחדו מזה ואמרו פסוקים שלא תזוז דעתם.

וראינו אצל רבינו זצ"ל כמה היה נזהר בזה, ופחד מאד מהכבוד, וזהו כמו שאמרו חז"ל (חולין פט, א) לא מרובכם מכל העמים חשק השם בכם כי אתם המעט מכל העמים, אמר להם הקב"ה לישראל

חושקני בכס שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר, למשה ואהרן אמר ונחנו מה, לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש.

ועוד אמרו בגמרא שם "גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנוכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה", ועל דרך זה שמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל כי גדול מה שנאמר באברהם ממה שנאמר בדוד, שאברהם אבינו אמר ואנוכי עפר ואפר דהיינו דבר שאין בו רוח חיים, ואילו דוד המלך אמר ואנוכי תולעת ולא איש - דבר שיש בו רוח חיים, והם חילוקים דקים בדרגת הענווה, וצריך להבין מדוע לא היו כולם בדרגת הענווה של משה רבינו.

ונראה הטעם בזה, כי צריכים סייעתא דשמיא כדי לזכות לענווה, והגדולה עצמה נותנת כוחות לזכות לענווה, שהענווה היא הכרת האמת בבחירות שאין לי במה להחשיב את עצמי, כל ספרי המוסר מסבירים שזוהי המציאות האמיתית שאין לאדם במה להחשיב את עצמו, לכן כל אחד לפי גדלותו יכול יותר להכיר את האמת, והיינו מה שאמרו נתתי גדולה לאברהם וכו', והפירוש בזה שמחמת הגדולה אתם ממעטים עצמכם, כי בלא מדרגה גבוהה בתורה ויראת שמים ומידות טובות חסר ההכרה במציאות האמיתית של 'ונחנו מה'.

ולפי זה נראה כי אברהם אבינו אמר ואנוכי עפר ואפר ולא יותר מפני שבאמת זו הייתה דרגתו בענווה, ולא היה בכוחו להגיע יותר מזה, וכן דוד המלך אמר ואנוכי תולעת ולא איש, שזה מה שהשיג לפי דרגתו, אבל משה רבינו שקיבל את התורה מסיני, זכה לסייעתא דשמיא מיוחדת, להשיג דרגת הענווה יותר מכולם, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג) "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", כי על ידי הגדולה זוכים לסייעתא דשמיא בהכרת האמת שאין לאדם במה להחשיב את עצמו.

ועל כל פנים כל אחד לפי מדרגתו, כמה שהוא עולה ומתעלה לפי דרך התורה, כל אחד ואחד לפי כוחו מה שבידו לעשות, כמובן כל אחד יש לו כוחות ורק צריך לדעת כיצד לנצל את הכוחות, על ידי זה יכול להגיע לדרגות הנזכרות של תורה במתנה, ממתנה נחליאל ומנחליאל במות, אבל עם כל דרגה להוסיף ענווה, שזוהי המעלה הגדולה ביותר מכל המידות הטובות.

אם אנו רואים את ההשפעה הגדולה שהייתה לו, השפעה של זיכוי הרבים בתורה, וזכה שהניחו לו מן השמים מקום להתגדר בו, להקים הרבה כוללים ללימוד סדר טהרות, ויש בהם כמה מאות אברכים גדולי תורה העוסקים בטהרות, זהו דבר שלא היה לעולמים, השפעה גדולה של תורה וחסד ויראת שמים, הרי בוודאי זה בא מכוח זכויות קודמות שזכה בעצמו.

וכמו ששינו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, מתחילה זכה בעצמו ואחר כך זיכה את הרבים, אחרי שזכה בעצמו בזכויות מוקדמות, סייעוהו מן השמים לזכות את הרבים.

ועכשיו חסר לנו ההשפעה, השפעתו של אדם גדול מאד שהלך מאיתנו, וכפי שהזכירו את המאמר (איכה רבה א, לו) קשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בית המקדש.

ויש להעיר שהרי אמרו חז"ל (מועד קטן כח, א) מיתת צדיקים מכפרת, ולכאורה הדברים סותרים זה לזה, כי מאחר שיש כפרה במיתת הצדיקים, אם כן מהו הקושי שאמרו בזה יותר מחורבן בית המקדש, אדרבה, הרי יש כפרה במיתת הצדיקים.

ונראה לבאר בזה כי מיתת צדיקים מכפרת משום שמיתת הצדיק מעוררת לתשובה, וכמו שהביא רש"י בפרשת שמיני (ויקרא י, ג) מדברי חז"ל "כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס", על ידי שרואים דין בצדיקים מוסיפים יראת שמים, שהרי מיתה באה על חטא, ומובא בגמרא (שבת נה, ב) שהיו רק ארבעה

שמתו בעטיו של נחש, ארבעה ולא יותר, וכל הצדיקים שבעולם אין מיתה בלא חטא, והיינו אפילו חטא בשוגג שאינו יודע כלל שחטא, משהו דק מן הדק שלפי גודל דרגתו רוצים מן השמים לנקות אותו שיהיה נפש נקי וצדיק, זוהי גזירת המיתה שנקנסה על אדם הראשון, אחרי חטאו בעץ הדעת.

לכן כשרואים דין בצדיקים מוסיפים יראת שמים, שאם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי הקיר, וכל אחד ואחד צריך לחשוש מה יהיה איתו, וכחרדתו של רבי יוחנן בן זכאי, והזכיר רש"י "מתיירא מתעלה ומתקלס", בתחילה מתיירא - מקבלים יראת שמים, ואחרי שמתחזקים ביראה באה גם האהבה, זוהי הכפרה של מיתת הצדיקים על ידי שמתעוררים לתשובה, אבל אם חס ושלוש לא מתעוררים זה באמת קשה יותר מחורבן בית המקדש.

למעשה מה שראינו וידענו אצל רבינו זצ"ל שהיו לו חיים מסודרים, כל היום היה מסודר עם שעבודים כאלה שלא שייך שיהיה רגע אחד של בטלה, והתחיל עם שיעורים בישיבה ואחר כך הוסיף עוד שיעורים ועוד שיעורים, וכן לחדש חידושים.

זכורני לפני יותר משישים שנה שהיה נוסע לכולל בפתח תקווה אחרי השיעור בישיבה, וכתב הרבה חידושי תורה [ומהם גם על סדר זרעים] והתחיל לכתוב ולסדר את פירושו עמק השער על ספר המקח לרב האי גאון, וכל רגע הייתה מחשבתו תפוסה בדברי רב האי גאון בספר המקח.

וכשהיינו ישינים בביתו היה מדבר עימנו לפני השינה דברי תורה על ספר המקח, הרבה עניינים שהדפיסם אחר כך בספרו, וכתב אחר כך את ספריו מנחת יהודה, וכל היום היה משועבד לכתוב ולעסוק בתורה באופן שאין רגע אחד פנוי למילה מיותרת.

כך היא הדרך של אדם שחי עם חשבון הנפש, לסדר סדר יום כזה שאין פנאי לדברים בטלים, כי בכל רגע אפשר להספיק עוד משהו וחבל על כל רגע, וכך גמר את כל השי"ס פעם אחר פעם, ואמר שיעורים בשי"ס ובכל חלקי התורה, כל אחד ואחד יכול לנצל את זמנו באופן כזה, וברוך השם יש כאלה, אבל לא כולם, ושייך שיהיו הרבה יותר, אם נתעורר ונלמד ממעשיו, תהא מיתת צדיקים מכפרת עלינו.

והיה עושה הכל בשמחה ובסבר פנים יפות, למרות שהיו לו חיים קשים וסבל הרבה יסורים, לא כולם יודעים אבל הדברים ידועים לבני המשפחה, שהיו לו חיים קשים ולא קלים, אך תמיד הייתה צהלתו על פניו ואבלו בלב, והיה שמח בשמחתו של חברו.

כל מי שהיה זקוק להארת פנים קיבלו בסבר פנים יפות, ומי שהיה צריך להתייעץ קיבל אצלו ייעוץ, ומי שביקש שישמע אותו היה שומע אותו, כל אחד יצא ממנו בשמחה ובעידוד, זה מה שחסר לנו, וכל אחד ואחד צריך להשלים את מה שחסר לדור.

ונזכה שבזכות זה יהיה באמת מליץ יושר על כולנו, על בני המשפחה ועל כל כלל ישראל, ובלע המוות לנצח וגוי.

לעילוי נשמת

הרב ר' אהרן ב"ר שלום יצחק הלוי ז"ל

נלב"ע ה' בתמוז תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.